

Natura 2000 -nätverk - art- och biotopinventering 2015
Inventering av hotade och lagskyddade arter och biotoper samt arter och biotoper av gemenskapsintresse inom sex naturreservat på Åland

Silvestris naturinventering ab 15.11.2015

I Allmänt	3
1. Inledning	3
2. Arbetsmetoder	4
3. Förkortningar använda i rapporten	6
II Områdesbeskrivningar	7
4. Nätö-Jungfruskär FI1400005	7
4.1. Yttre Korsö	7
4.2. Inre Korsö	9
4.3. Jungfruskär	13
4.4. Slätskär	16
4.5. Getskär	21
4.6. Östra Börtskär	25
4.7. Senskär	29
4.8. Idholm	33
4.9. Västerbergen	39
4.10. Harskata	44
4.11. Nätö väst	50
4.12. Nätö öst	57
5. Herröskatan FI1400017	73
6. Espholm FI1400060	103
7. Moren FI1400079	113
8. Prästgårdsnäset FI1400025	120
9. Höckböleholmen FI1400027	130
III Hotade och fridlysta arter	142
10. Allmänt	142
11. Fåglar	143
12. Däggdjur	145
12.1. Fladdermöss	145
13. Grod- och kräldjur	146
14. Rygggradslösa djur	147
14.1. Blötdjur	147
14.2. Fjärilar och sländor	147
14.3. Övriga insekter och spindlar	148
15. Växter	149
15.1. Kärlväxter	149
15.2. Mossor	150
16. Svampar och lavar	152
IV Källor	153

Bilagor:

1. Kartor
2. Särskild skyddade naturtyper
3. Artbeteckning
4. Provrutor
5. Observationer

Pärmbild: Hamlade askar, Sankt Pers nycklar, Adam och Eva samt gullvivor på Senskär, figur 66, 30.5.2015. (Bilden: Jorma Pennanen)

Inventering är gjord av Silvestris naturinventering ab
(Esko Vuorinen / gsm 050 538 0386 / esko.vuorinen@silvestris.fi)

I Allmänt

1. Inledning

Under växtperioden 2015 inventerades landområdena på sex naturreservat på Åland. Man koncentrerade sig på hotade och lagskyddade arter och biotoper samt på arter och biotoper av gemenskapsintresse.

Landarealen var totalt 229 hektar.

Utredningen gällde följande områden (karta 1):

- Nätö-Jungfruskärs naturreservat i Lemland förutom öarna Senskärsgrundet, Södra och Norra Styröklubben, Styrögrundet, Fjärdskär, Vättskär, Åskskär, Lilla Åskskär samt Getskärsgrundet. Landareal totalt 124 hektar.
- Herröskatans naturreservat i Lemland. Landareal totalt 31 hektar.
- Espholms naturreservat i Mariehamn. Landareal totalt 7,6 hektar.
- Morens naturreservat i Jomala. Landareal 4,7 hektar.
- Prästgårdsnäsets naturreservat i Finström. Landareal 36,6 hektar.
- Höckböleholmens naturreservat i Geta. Landareal 24,0 hektar.

Syftet med utredningen var att kontrollera huruvida de skyddade biotopernas naturtillstånd hade förändrats samt att kartlägga biotopernas gränser. Även biotopernas sammansättning och möjliga förändringar kontrollerades och förekomsten kartlades.

Som arbetets uppdragsgivare var Ålands landskapsregering. Som ansvarsperson för utredningen fungerade naturinventerare (SYE) Esko Vuorinen, Silvestris naturinventering ab. Övriga deltagare i arbetsgruppen var naturinventerarna Lotta Lindholm, Jorma Pennanen och Sami Virta. Även ornitologerna och naturexperterna Rami Lindroos och Jyrki Normaja deltog i terrängarbetet. Biolog Jaakko Kullberg FM, fungerade som insektsexpert i arbetsgruppen.

2. Arbetsmetoder

Insamling av data, gällande de olika naturreservaten och de arter, som i dessa noterats tidigare, skedde under vårens lopp. Som källor användes landskapsregeringens och Naturhistoriska centralmuseets uppgifter och uppgifter samlade ur Finlands miljöcentrals databas samt ur litteratur. Även lokala naturkännare och botaniker intervjuades (C-A Haeggström, Torsten Stjernberg).

En fjärranalys gjordes under vilken man kombinerade det insamlade data. En GIS-databas skapades innefattande alla utredningsområden. Utredningsområdena indelades i preliminära figurer med hjälp av ortografiska flygbilder och kartor.

Som karteringsmaterial användes kartor och flygbilder (skala 1:1000–1:5 000). Områdena undersöktes noggrant till fots. Växtarternas utbredning uppskattades och, ifall det var möjligt räknades individer. Med hjälp av GPS fastställdes naturtypernas gränser i terrängen samt även de beaktansvärda arternas förekomstställen, beståndsomfång och växtplatser. Alla arters tillstånd bedömdes och eventuella hot noterades.

Växtligheten, naturtyperna och den övriga biotan studerades och inventerades under följande tidpunkter:

- Nätö-Jungfruskär: 9.4, 28.5.–2.6., 13–20.7. och 21–25.9.
- Herröskatan: 10.4, 28–29.5, 27.6, 1.7, 14–16.7, 22.7 och 13.9.
- Espholm: 9.4, 27.5., 29.5, 25.6, 29.6, 13.7, 23.7, 13.9. och 25.9.
- Moren: 29.5, 29.6 och 19.7.
- Prästgårdsnäset: 10.4, 30.5, 7.6, 26.6, 17.7, 20.7, 14.9 och 24.9.
- Höckböleholmen: 10.4, 30–31.5, 1.6., 28.6, 30.6, 17–18.7 och 14.9.

Under fågelinventeringen noterades alla häckande fågelarter. En standardiserad forskningsmetod tillämpades, för att utreda ovanliga fågelarters häckningsrevir (Koskimies et al. 1988.). Som revir tolkades hane eller ett par, som noterats på samma ställe under mer än en gång samt tydligt revirbeteende eller -notering under ett besök. Fågelinventeringen gjordes under följande tidsperioder (fågelarter noterades därtill under redan ovan nämnda tidpunkter):

- Nätö: 9.4, 29.5 och 8-9.6
- Senskär och Idholm: 30.5 och 16.7
- Inre Korsö och Jungfruskär: 31.5
- Getskär, Östra Börstskär och Slätskär: 14.7
- Herröskatan: 10.4 och 9.6
- Espholm: 9.4 och 8.6
- Moren: 8.6
- Prästgårdsnäset: 10.4 och 7.6
- Höckböleholmen: 10.4 och 7.6

I samband med fågel- och de tidiga växtlighetsinventeringarna inventerades även lekande grodor.

Fladdermössen inventerades med hjälp av ultraljudsdetektor (CIEL CDB 301). Inventeringarna gjordes nattetid på utredningsområden, som ligger på fasta Åland, under tidsperioden 13.– 19.7.

Under naturtypsinventeringarna noterades i landskapslagen nämnda, särskilt skyddsvärda biotoper. Det förekom totalt 11 sådana biotoper i utredningsområdena. Dessa är uppräknade i bifogad tabell (bilaga 2).

Våren och försommaren 2015 var svala, varför vissa kärlväxters blomning var mycket utdragen. Det underlättade terrängarbetet. Eftersom orkidéerna kan i flera års tid ha paus i blomningen, är det möjligt att det förekommer flera växtindivider än vad nu noterades av någon viss orkidéart. Det finns också en möjlighet att någon art inte blommade alls, varför den blev helt onoterad under växtsäsongen.

Det svala vädret hade en hämmande inverkan på insektvärlden, däribland främst på fjärilar. Inga fjärilar noterades flyga på försommaren och artantalet var även mycket litet under sensommaren. Det är möjligt att förekomsten av beaktansvärda fjärilsarter är mycket större än vad nu kunde noteras.

Naturtypernas representativitet och naturtillstånd uppskattades enligt gällande anvisningar av Finlands miljöcentral och Skogsstyrelsen (SYKE & MH 2014 och Karttunen & Airaksinen 1999).

Representativiteten uppskattades med en skala A utmärkt – B god – C betydande – D icke betydande.

Ifall representativiteten är A, B eller C, uppskattades också naturtypernas naturtillstånd. Dess uppskattning består av tre delar:

- Struktur: 1 utmärkt, 2 god, 3 försämrad
- Funktion: 1 utmärkt, 2 god, 3 måttlig eller ofördelaktig
- Restaureringsmöjligheter: 1 lätt, 2 möjligt med måttlig satsning, 3 svårt eller omöjligt.

Som sammandrag av dessa tre gavs en översiktsskattning för naturtillstånd med en skala A utmärkt – B gott – C måttligt eller försämrat.

3. Förkortningar använda i rapporten

Förkortningar använda efter artnamn (ibland även efter naturtyper):

- LL (1998:82) I landskapslagen (1998:82) om naturvård 16 § avsedda biotoper, som är särskilt skyddsvärda eller i 15 § avsedda fridlysta arter.
- LL (1998:82)* I lagen nämnda särskilt skyddsvärda arter.
- D-I Fågelart, som är nämnd i EU Rådets fågeldirektiv 79/409/EEG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar och dras häckningsplatser.
- D-II Djur- eller växtart, som är nämnd i EU Rådets habitat direktiv 92/43/EEG II-bilaga och som är av gemenskapsintresse och vilkas bevarande kräver upprättandet av särskilda bevarandeområden.
- D-IV Djur- eller växtart, som är nämnd i EU Rådets habitatdirektiv 92/43/EEG IV-bilaga och som är av gemenskapsintresse och behöver strikt skydd.

Utrotningshotade arter (Rassi, P. et al. 2010, 189-582.):

- CR akut hotad
- EN starkt hotad
- VU sårbar
- NT nära hotad
- LC livskraftig
- DD kunskapsbrist
- RT Lokalt utrotningshotade och missgynnade arter i den hemiboreala zonen (1a) där Åland ingår (Ryttäri et al. 2012.)

Naturatypernas representativitet (Karttunen & Airaksinen 1999):

- A utmärkt
- B god
- C betydande
- D icke betydande

Naturatypernas naturtillstånd (Karttunen & Airaksinen 1999):

- A utmärkt
- B god
- C måttligt eller försämrat

II Områdesbeskrivningar

4. Nätö-Jungfruskär FI1400005

Naturresevatet finns i västra Lemland söder om Mariehamn. Utredningsområdet (124 ha) täcker bara en del av resevatet. Den behandlas här i 12 områden.

4.1. Yttre Korsö

Yttre Korsö är en bergig och barrträdsdominerad ö i yttre skärgården. Öns sydöstra del hör till utredningsområdet. Skogen, som består av olika moskogstyper och ligger mellan bergiga tallskogar, är gammal och rik på murken ved. Stranden kantas av smala bergiga eller steniga zoner.

Utredningsområdet är till sin storlek 7,8 hektar.

Figur 1   Gammelskog

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 7,5 ha

Beskrivning: Figuren är ett bergigt skogsområde med vuxna granar, vars låglänta inre delar är ett försumpat blåbärs-mo-grankärr och ställvis lundartad mo. De höglänta delarna, som omgärdar den centrala delen, är bergig tallskog, som är karg och rik på lav. I den grankärrslika granskogen växer det vanliga skogsarter. I de våta grankärrssänkorna förekommer det enstaka kärrbräken och blåsstarr.

Det förekommer rimligt med grov, murken ved av gran och tall i hela figuren. På den södra stranden finns det ställvis rikligt med granlegor, som är vindfällerna. Det förekommer indikatorsvampar, som granticka och kötticka på figurens murkna ved.

Havsörnen häckar i figuren.

Representativitet: A Figuren är en omfattande gammelskog i naturligt tillstånd.

Naturtillstånd: A Det förekommer rikligt med murken ved. Trädbeståndets struktur är i naturligt tillstånd.

Figur 2   Strandklippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,01 ha (59 m²)

Beskrivning: Det förekommer väldigt lite växtlighet på strandklipporna.

Representativitet: D Figuren är liten till ytan och artmängden är knapp.

Naturtillstånd: -

Figur 3   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,09 ha

Beskrivning: Strandzonen, som är ca fem meter bred och mycket stenig, är relativt brant. Stranden är exponerad för de höga vågor båttrafiken orsakar och de finare jordarterna har blivit bortsköljda.

Växtartssammansättningen är dock relativt rik, men består av vanliga arter, som växer på havsstränder. I mitten av strandremsan växer en låg vildapel (VU).

Representativitet: C Stranden är eroderad, men artrikedomen höjer värdet.

Naturtillstånd: C Erosionen försvagar naturtillståndet.

Figur 4   **Strandklippor**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Växtligheten, som består av vanliga havsstrandsarter, är knapp på berget.

Representativitet: C Det förekommer vanliga kärlväxtarter.

Naturtillstånd: B Erosionen, orsakad av båttrafikens vågor, är synlig.

Figur 5   **Strandklippor**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Det förekommer väldigt lite växtlighet på strandklipporna.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan och växtligheten är knapp.

Naturtillstånd: A Det förekommer inga märkbara hot för Naturatypen.

4.2. Inre Korsö

Hela ön Inre Korsö är en del av utredningsområdet. Förutom att det växer gammal barrskog på ön, hör de täta idegransbuskagen, som växer i lundsänkorna och i de lundartade sänkorna, till öns signifikanta drag. Skogen, som är barrträdsdominerad, har fått utvecklas naturligt och är relativt gammal. Det finns rikligt med murken ved. I lundsänkorna är mängden murken ved t.o.m. riklig.

Stranden kantas av smala stenstrandsremсор och klippor. I norr sträcker sig skogen ställvis ända fram till strandkanten.

Även holmarna, som finns nära öns södra strand, beskrivs nedan.

Holmen är till sin storlek 27,6 hektar.

Figur 6   Strandklippor

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 1,4 ha

Beskrivning: Till figuren hör 14 enskilda strandklippsträckor, som är av samma naturtyp. Klipporna är artfattiga och till största delen rätt branta. I klippskrevorna växer det främst vanlig strandvegetation. Ställvis förekommer det enbuskar, som växer som mattor på klippphyllorna. Man noterade inte att figurerna skulle vara kalkpåverkade.

Representativitet: C Klipporna är typiska och artfattiga.

Naturtillstånd: A Det förekommer inga större hot för Naturtypen.

Figur 7   Stenstränder

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: totalt 0,24 ha

Beskrivning: Till figuren hör fem enskilda stenstrandssträckor, vilka är mycket lik varandra. Största delen av stenstränderna är 4-6 meter breda. De mest typiska arterna, som växer mellan stenarna, är strandkvanne, klappermolke, älggräs och strandvänderot. Av gräsarterna dominerar rörflen. Andra vanliga gräsarter är svartkavle, rör- och rödsvingel, kvickrot samt små förekomster av gultätel. Ängsartade, artrika fläckar förekommer just inte.

Representativitet: C Växtligheten består av vanliga arter.

Naturtillstånd: C-B Båttrafikens vågor har ställvis sköljt bort de finare jordarterna.

Figur 8   **Kobbar**

Naturtyp: 1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: totalt 0,03 ha

Beskrivning: Fyra små klippor utan vegetation.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

Figur 9   **Skär**

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: totalt 0,22 ha

Beskrivning: Figuren består av tre holmar, på vilka det förekommer rätt artrik vegetation bl.a. gultätel och bergbräsma.

Representativitet: C Figuren har en rätt mångsidig vegetation.

Naturtillstånd: A Inga märkbara hot förekommer.

Figur 10   **Stenstrand**

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Stenstrandens vanligaste art är flenrör. Till de mer vanliga arterna hör även bl.a. kustarun och grå ögontröst.

Representativitet: B Figuren är rätt artrik.

Naturtillstånd: B Igenväxning möjligen en hot.

Figur 11   **Strandklippor**

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Strandklippornas vegetation är artrik. I bergsskrevorna växer det kungsmynta och vildlin, vilka indikerar att marken är kalkpåverkad. Det är dock inte frågan om kalkhaltiga klippor, då de arter som trivs i kalkhaltig jord är rätt få till antal. Den övriga vegetationen består av bl.a. gulmåra (VU) och knägräs.

Representativitet: B Det förekommer rikligt med växtarter.

Naturtillstånd: A Strukturen är typisk.

Figur 12   **Vikens botten**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Växtligheten bland stenarna, i vikens botten, är rik och gräsdominerad med bl.a. flenrör och rörsvingel, varibland det växer kalvleka och svärdsilja.

Representativitet: D Vegetationen är högväxande och artfattig.

Naturtillstånd: -

Figur 13   **Samling av fin jord**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Strömmarna, som är orsakade av båttrafiken, har skuffat upp en mängd sediment till en vall i botten av viken. På vallens topp växer det högrörtsvegetation. Till de ovanligare växtarterna hör saltarv (RT), som växer i figurens norra del. Förövrigt är art sammansättningen anspråkslös.

Representativitet: D Vegetationen är högväxande och artfattig.

Naturtillstånd: -

Figur 14   **Barrskog**

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: totalt 22 ha (fyra skilda figurer)

Beskrivning: Största delen av Inre Korsö täcks av en barrträdsdominerad moskog. Främst förekommer det frisk moskog, men även mycket hållmarkstallskogar.

Granen dominerar i de låglänta områdena och nära stränderna. Smala klibbalsbestånd, med enstaka askar (RT), gränsar mot stenstränderna. Under askarna växer det på flera ställen havtornsbuskar. På de frodiga och lundartade platserna växer det gott om idegran (LL (1998:82), NT). I de torrare moskogsområdena växer det bara ställvis idegran och den fattas helt på de bergiga platserna.

Mård, snok och rådjur förekommer i skogen samt, av fågelarterna, bl.a. drillsnäppa (NT) och grönsångare (NT). Även storskrake (NT) hör till de häckande arterna.

Representativitet: B Figuren bildar ett omfattande och mångsidigt skogskomplex tillsammans med lundskogarna (figur 15 och 16). Det förekommer beaktansvärda arter.

Naturtillstånd: A Det förekommer ställvis rimligt med murken ved. Trädbeståndets struktur är naturligt.

Figur 15   **Lundskog av blandträd och skogskärr**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,56 ha

Beskrivning: Björken är ställvis det dominerande trädslaget i lundsänkan och det växer mest gran i mitten av figuren. Den södra ändan är skogskärrsartad med klibbalar och flarkar. Flarkarna är periodiskt blöta, d.v.s. de kan torka upp under sommaren. Fältskiktets arter är bl.a. tibast (LL (1998:82)), trolldruva, harsyra och tvåblad (RT). Det förekommer rikligt med bräkenväxter, som lund-, nord- och ekbräken. Längs med sänkans sluttningar växer det tätt med idegran (NT).

Representativitet: A Det förekommer krävande växtarter.

Naturtillstånd: B Det finns ganska knappt med murken ved.

Figur 16   **En grandominerad lund och skogskärr**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 2,6 ha

Beskrivning: Förutom gran förkommer det klibbalar, askar och björkar. Trädbeståndet är tätt med ställvis ogenomträngliga bestånd av idegran (NT). Trädbeståndet är i naturligt tillstånd och ställvis grovt. Det förekommer rikligt med murken ved av olika åldrar. Långfliksmossan (RT, NT), som är en krävande art, växer på granlegorna.

I det artrika fältskiktet förekommer det bl.a. tibast, nordbräken och tvåblad. Lundbräken, tandrot och dvärghäxört (RT) är de dominerande arterna. Det förekommer enstaka ögonpyrola (RT) här och där.

I figurens södra del finns det skogskärrsflarkar, där det växer olvon, getnos, kalvleka och strandklo.

Representativitet: A Det förekommer krävande växtarter i skogen. Figuren är omfattande.

Naturtillstånd: A Det finns rikligt med murken ved i olika nedbrytningsstadier.

4.3. Jungfruskär

Den norra delen av Jungfruskär är talldominerad skog, som är karg och bergig. Den södra halvan är barrträdsdominerad lund, där det växer förutom gran och tall, även mycket täta idegransbuskage. Öns stränder består till största delen av klippor. På den delen av stranden, som vetter mot sydväst, finns en smal strandäng.

Öns södra hörn, som vetter mot Inre Korsö, hör inte till utredningsområdet.

Utredningsområdet är till sin storlek 9,6 hektar.

Figur 17   Strandklippor

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 0,71 ha

Beskrivning: Till figuren hör fem enskilda strandklippsträckor, som ligger skilt för sig vid öns stränder. Klipporna är artfattiga och till största delen rätt branta. I klippskrevorna och på avsatserna förekommer det en del strandväxter, som är vanliga. Man kunde inte notera att figuren skulle vara kalkpåverkad.

Representativitet: C Figuren är artfattig och strandklipporna är vanliga och typiska.

Naturtillstånd: A Det förekommer inga märkbara hot för Naturtypens tillstånd.

Figur 18   Stenig strand

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,11 ha

Beskrivning: Figuren är till största delen en artfattig stenstrand, med stora stenblock, som har blivit släta med tiden. Stranden är nästan helt vegetationslös. Det förekommer endast några fackelblomster här och där.

Representativitet: D Vågorna har sköljt bort nästan all jord. Figuren är mycket artfattig.

Naturtillstånd: -

Figur 19   Kobbar

Naturtyp: 1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: totalt 0,02 ha

Beskrivning: Figuren består av två små klippor utan vegetation. Den ena är på den västra sidan om holmen och den andra på den östra.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

Figur 20   Strandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Ängsremsan är artrik och smal. Klibbal, havtorn och kal nyponros bildar skogskanten. Ängsvegetationen domineras av flenrör och strandkrypa. Den övriga vegetationen består av bl.a. strandaster, revfingerört, glesstarr och gulmåra (VU). Kustarun och dvärgarun (NT) bildar fläckvis rika blandbestånd.

Representativitet: B Figurens artrikedom höjer representativiteten, emedan ängens knappa yta sänker den.

Naturtillstånd: B Vågorna, som båttrafiken orsakar, sköljer upp ett tjockt alglager på en del av stranden.

Figur 21   Idegransskog

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 3,0 ha

Beskrivning: Lunden, ställvis lundartad mo, består av gran, tall och björk. Under kronskiktet växer det idegranar (LL (1998:82), NT). Idegransbestånden är till största delen oigenomträngliga. I skuggan, under de täta bestånden, är fältskiktet nästan bart. Det förekommer ungefär minst ca 1200 idegranar i figuren. I lundens fältskikt växer det bl.a. tandrot, lundbräken, träjon, blåsippa, vit-sippa, stor nunneört och enstaka tibast (LL (1998:82)). Kranshakmossan dominerar bottenskiktet.

Representativitet: A Det förekommer krävande växtarter.

Naturtillstånd: B Det finns rimligt med murken ved.

Figur 22   Barrskog

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 5,6 ha

Beskrivning: Barrskogens utkanter är till största delen torr moskog, där renlav och vägmossa dominerar. Fältskiktet är artfattigt. Här förekommer bl.a. kruståtel. Ställvis förekommer det skogskärnsaktiga sänkor. I de fuktiga sänkorna dominerar gran samt risväxter som blåbär och lingon. Öns mitt är frodigt och trädbeståndet är kraftigt. Där mossan växer tjock, dominerar kärlväxtarter, som skogsbräken, harsyra, bergslok och björkpyrola.

Representativitet: B Skogen är i naturligt tillstånd, men trädbeståndet är ännu till största delen relativt ungt.

Naturtillstånd: B Det förekommer ännu rätt lite murken ved.

Figur 23   **Skär**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor
                  1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: På Jungfruskärs östra sida finns det en liten, stenig klippö, som till största delen blir under vattnet då de stora båtarna åker förbi.
Växtligheten domineras av gul fetknopp, strandkvanne, agnsäv, rödsvingel, strandkrypa, gäsört och nordtrampört.

Representativitet: C Figuren är liten och det förekommer inte hotade eller ovanliga växtarter.

Naturtillstånd: C Båttrafiken har en negativ inverkan på figuren.

4.4. Slätskär

Ön är till sin natur mångsidig. Det förekommer vida klippstränder och mångsidiga skogar, med allt från torra moskogor till frodiga lundar och skogskärr. Till utredningsområdet hör en remsa, som går igenom ön, samt ett smalt område vid öns östra strand.

Utredningsområdet är till sin storlek 5,7 hektar.

Figur 24   Strandklippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 0,57 ha

Beskrivning: Figuren består av sex olika, enskilda strandklippsträckor. Klipporna är ganska lik varandra. Endel är rätt branta. I skrevorna förekommer det endel vanliga växtarter, som gul fetknopp och gräslök.

Representativitet: C Det förekommer inte hotade arter och figuren är artfattig.

Naturtillstånd: A Det förekommer inga märkbara hot för Naturatypen.

Figur 25   Strandäng

Naturatyp: Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Strandängens vegetation är till största delen högväxande. Här förekommer bl.a. salttåg, rörflen, skogspipa, krusskräppa, getnos och klappermolke. På strandens övre delar växer det havtorn och klibbal.

Representativitet: D Ängen är liten till ytan och artfattig.

Naturtillstånd: -

Figur 26   Häll med kalkvegetation

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,15 ha

Beskrivning: På den solexponerade kalkhällens ängsytor växer det rikligt med blodnäva och vit fetknopp. Därtill förekommer här bl.a. brudbröd, smultron, tjärblomster, grässtjärnblomma, kungsmymta, äkta johannesört och gräslök.

Representativitet: B Torrängarnas andel av ytan är relativt liten, men artsammansättningen i dem är rik och typisk.

Naturtillstånd: A I naturtillstånd.

Figur 27   **Lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 2,44 ha

Beskrivning: Figurens södra och norra del är till största delen torr, lövträdsdominerad lund, där fältskiktet är artrikt. Här förekommer bl.a. tandrot, brudbröd, glansnäva, sibirisk björnfloka, tvåblad, kungsmynta, nattviol, grönvit nattviol, blå- och stenhallon samt stinksyska. Buskskiktet, som också är rikt, består av bl.a. olvon, skogstry, getapel, brakved och svart vinbär.

I mitten av figuren finns ett låglänt område där det växer klibbal och ask (RT). Figuren, som är av typen lundkärr, ligger som en fortsättning av innerviken. Bräkenväxtligheten är rik.

Representativitet: A Kärlväxtarterna är krävande och artsammansättningen är rik.

Naturtillstånd: A Trädskiktet är naturligt och har en god struktur. Det förekommer rikligt med murken ved.

Figur 28   **Vassrugg**

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: På upplandningsmarken växer det vass blandat med högörtsvegetation.

Figur 29   **Strandklippor**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,45 ha

Beskrivning: Klipporna har en frodig vegetation, som består av gräslök, svartkavle, strandkvanne, strandaster, kustarun, agnsäv, gulmåra (VU), salttåg, ormtunga, strandgroblad, backglim, strandglim m.m. Härig och kal nyponros bildar tillsammans med havtorn täta buskage i strandklippornas sänkor.

Representativitet: A Det förekommer mångsidigt med kärlväxtarter.

Naturtillstånd: A Strukturen är typisk, inga hot förekommer.

Figur 30   **Lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,25 ha

Beskrivning: Figuren består av en torr och en frisk lund, där det växer en låg blandträdsskog av klibbal, glasbjörk, gran och lönn. Det finns fem idegranar (LL (1998:82), NT), som är mindre än två meter

höga. Buskskiktet är ställvis tätt och består av maj- och nyponrosor, degbär och hägg.

I fältskiktet växer det rikligt med liljekonvalj, träjon, älggräs, sår-läka, jordreva och trollbär. Även luktsmåborre förekommer.

Representativitet: A Figuren är artrik.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet är i naturligt tillstånd.

Figur 31   Berg

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,37 ha

Beskrivning: Det flata bergsområdet är till största delen kargt. Ställvis förekommer det täta nyponrosbuskar. Artsammansättningen är vanlig, med relativt rik.

Representativitet: C Figuren är rätt varierande.

Naturtillstånd: A I naturligt tillstånd.

Figur 32   Grund klyfta

Naturatyp: 6510 Högoränsängar

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Mellan bergen finns en grund klyfta där det växer fuktig högoränsvegetation. Älggräs dominerar, men det förekommer även rikligt med ängsruta.

Representativitet: C Figuren är rätt liten.

Naturtillstånd: A I naturligt tillstånd.

Figur 33   Berg

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,77 ha

Beskrivning: Den södra delen av figuren är ett flackt berg där det förekommer små försumpningar i sänkor. I dessa växer det bl.a. ljung, sumpstarr och rundsileshår. I bergsskrevorna växer det buskrika björkar och låga enar.

I figurens norra del finns en brantsluttande bergknall, där växtligheten är knapp.

Representativitet: B Figuren är varierande och mångsidig.

Naturtillstånd: A I naturligt tillstånd.

Figur 34   **Kärrsänka**

Naturatyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

Areal: 0,15 ha

Beskrivning: Figuren är ett vått skogskärr, där det växer tätt av bunkestarr, blandat med kärrbräken. Trädbeståndet består av klibbal och glasbjörk. Förövrigt är figuren artfattig.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan och ensidig.

Naturtillstånd: A Inga diken.

Figur 35   **Lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,19 ha

Beskrivning: Ask, hägg och klibbal dominerar i den småkuperade lunden, som är till största delen av typen torr lund. Mellan bergen finns det ställvis skogskärrsaktiga sänkor. Det förekommer även täta idegransgrupper. Den högsta idegranen är ca sex meter. I fältskiktet dominerar liljekonvalj, skogsbräken och rosor.

Lunden fortsätter på samma sätt utanför utredningsområdet.

Representativitet: B Figurens knappa yta sänker dess representativitet.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet är i naturligt tillstånd.

Figur 36   **Kobbar**

Naturatyp: 1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: totalt 0,10 ha

Beskrivning: Figuren består av två små klippor utan vegetation. Den ena är söder om holmen och den andra är på den östra sidan.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

Figur 37   **Lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet hörn av ett större lundområde, som ligger utanför utredningsområdet. Lunden domineras av klibbal och ask. Trädbeståndet är naturligt. Figuren undersöktes ytligt, varför det inte förekommer närmare uppgifter om artsammansättningen.

Representativitet: C Figurens ringa yta sänker dess representativitet. Eftersom man inte har tillräckligt med uppgifter om växtligheten, är klassificeringen ungefärlig.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet är i naturligt tillstånd.

4.5. Getskär

På Getskär, som är en bergig ö och ligger i ytterskärgården, förekommer det många små bergstup och småskaliga raviner, i vilka det växer täta enbuskage. Barrskogarna är delvis tvinvuxna. I söder finns det en liten sjö mellan bergen och på stranden en klubbalsdominerad lund. Ön hör i sin helhet till naturreservatet.

Under denna rubrik beskrivs även en liten holme, som ligger norr om Getskär.

Getskär är 11,7 hektar stor och holmen intill är 0,37 hektar.

Figur 38   Strandklipporna i norr och väst

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 0,67 ha

Beskrivning: Figuren består till största delen av branta strandklippor. I skrivorna växer det vanliga arter som trivs nära havsstränder.

Representativitet: C Det är knappt on växtarter.

Naturtillstånd: A Klipporna är i naturligt tillstånd.

Figur 39   Strandklipporna i söder och öst

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 2,61 ha

Beskrivning: Klipporna är rätt omfattande och det växer rätt mångsidig strandvegetation på dem. Drillsnäppan (NT) och stenskvätten (VU) häckar vid klipporna.

Representativitet: B Figuren består av omfattande och enhetliga berg.

Naturtillstånd: A Klipporna är i naturligt tillstånd.

Figur 40   Öppna berg

Naturtyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: totalt 1,96 ha

Beskrivning: Bergsområdena är omfattande och till sina ytor varierande. Det förekommer berghällar, branta bergsväggar, tråg och klyftor i vilka det växer tvinvuxna träd, täta enbuskage och hedartade ljungbestånd. Artbeståndet är vanligt och relativt fattigt. På hållmarkstorrängarna förekommer det bl.a. smultron, stenhallon, gaffelbräken och gulmåra (VU). Man träffade på snok (NT) vid det norra bergstupet.

Representativitet: C-B Figuren består av, topografiskt sett mångsidigt och varierande bergsområde, som är kargt.

Naturtillstånd: A Bergen är i naturligt tillstånd.

Figur 41   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: Stenstrandens växtlighet är rik. Till de dominerande växtarterna hör knylhavre, strandkvanne och strandvänderot.

Representativitet: B Figuren är artrik.

Naturtillstånd: A Strukturen är bra.

Figur 42   **Klibbalslund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,32 ha

Beskrivning: Bland de lågväxande klibbalarna växer det askar (RT) och i buskskiktet getapel, kal nyponros och en ung idegran (LL (1998:82), NT). Fältskiktet är artrikt, med tulkört, som den ställvis dominerande kärlväxtarten. Vågig stjärnmossa förekommer fläckvis.

Representativitet: B Figuren är artrik.

Naturtillstånd: A Lunden är i naturligt tillstånd.

Figur 43   **Tjärn**

Naturatyp: 3160 Dystrofa sjöar och småvatten

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Vid tjärnens stränder växer det klibbal. I strandvattnet, nästan runt hela tjärnen, växer det ett tätt bestånd av vattenklöver, varibland det förekommer glest av strandklo och bredkaveldun. I mitten av tjärnen är vattnet öppet och uppenbarligen rätt djupt. Vattenbiotan är rik. Det förekommer rikligt med ryggsimmare (*Notonectidae*). Man hittade även larver av mindre vattenödlor och kunde notera sju arter av trollsländor under samma dag.

Sjöns vatten är brunt.

Representativitet: C De mesotrofiska dragen sänker figurens representativitet.

Naturtillstånd: A Vattenhushållningen är naturlig.

Figur 44   **Barrskog**

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 5,85 ha

Beskrivning: Figuren består av hållmarkstallskog och granskog. I de södra delarna förekommer det också klibbalar i skogskärrensänkorna mellan bergen. Det förekommer rimligt av murken ved här och där.

Skogen är till största delen karg och glest bevuxen, förutom i mitten av öns norra del, där det finns en tät granskog. Där förekommer ögonpyrola (RT) och kal tallört (RT, NT) samt några idegranar (NT) i en sänka i skyddet av ett brant stup. I botten-skiktet förekommer det, förutom vanliga mossarter, som husmossa och väggmossa, även vågig sidenmossa, som är en ovanligare art.

Representativitet: B Växtarterna är krävande.

Naturtillstånd: B Det är rätt knappt om murken ved.

Figur 45   Skär

Naturatyp: 1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: 0,37 ha

Beskrivning: Ön består av klippor (figur 46) och en stenstrand (figur 47), som har en rik vegetation. Därtill finns det en liten klibbaldunge mitt på ön. Den hör inte till någondera av de tidigare nämnda figurerna.

Representativitet: A Den lilla ön är artrik och mångsidig.

Naturtillstånd: A Typiskt skär, inga märkbara hot, ingen eutrofiering.

Figur 46   Klippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,21 ha, är en del av figur 45

Beskrivning: Figuren inbegriper klipporna på öns västra och östra sida. De västra klipporna är till största delen täckta av mossa. Här växer det rikligt med gul fetknopp och gräslök. Det förekommer även mer krävande arter som lundtrav och lunddraba (NT), vilka växer under buskarna uppe på klipporna. Klipporna i öster är mer låglänta. Här förekommer mångsidig växtlighet i bergsskrevorna. Arterna är de samma som på stenstranden (figur 47).

Representativitet: B Figuren är liten till ytan. Växtligheten är rik.

Naturtillstånd: A Inget slitage.

Figur 47   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,12 ha, är en del av figur 45

Beskrivning: Figurens dominerande arter är knylhavre, strandkvanne och strandvänderot.

Den rika och mångsidiga växtligheten består bl.a. av broskmålla (RT, NT) och dvärgarun (RT), som det växte hundratals av mellan stenarna tillsammans med kustarun sommaren 2015.

Havtornsbuskarna och en liten vassrugg på strandens norra strand, hör också till figuren.

Representativitet: A Figurens artsammansättning är god.

Naturtillstånd: A Strukturen typisk. Inga märken av eutrofiering.

4.6. Östra Börtskär

Östra Börtskär består till största delen av öppna klippor. Det förekommer mosskog i de områden, som ligger mellan de öppna klipporna och de breda enbuskagen. I den södra och norra ändan finns det arter, som trivs i kalkpåverkad jord. Förövrigt är berget kargt.

Hela ön hör till utredningsområdet. Under denna rubrik beskrivs även två små holmar, som ligger nordost om Östra Börtskär.

Öns yta är 5,2 hektar.

Figur 48   Ett område med strandklippor

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,51 ha

Beskrivning: Öns södra ända består av en flat klippa, som delvis täcks av solexponerad torräng på tunt jordtäckte. Jordmänen där är skalgrus, vilket märks på den artrika vegetationen, som trivs på kalkmark. De dominerande arterna är tulkört, gräslök, brudbröd och gulmåra (VU). Det förekommer även bl.a. grönvit nattviol, kungsmynta, smal femfingerört och toppfrossört (RT).

Representativitet: A Det förekommer gott om arter som trivs på kalkjord.

Naturtillstånd: A Klipporna är i naturtillstånd.

Figur 49   Stenstrand

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,17 ha

Beskrivning: Figuren består av en rätt bred, stenig zon, var det även finns sandområden. Växtligheten är gles. De vanligaste arterna är flenrör, ställvis strandkvanne och strandråg. Även toppfrossört (RT), tulkört och kungsmynta trivs på de övre delarna av klapperstenstranden. Klibbalarna skuggar strandens norra del. I skuggan är växtligheten knapp.

Representativitet: C I sin helhet är figuren rätt artfattig.

Naturtillstånd: A Stranden är i naturtillstånd, tydlig erosion kan inte märkas.

Figur 50   **Strandklippor**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,77 ha

Beskrivning: Strandklipporna är rätt artfattiga och består av vanliga silikatberg. I skrevorna växer det mattlika enbuskage. Växtarterna är vanliga.

Representativitet: C Områdets stora yta höjer figurens representativitet.

Naturtillstånd: A Klipporna är i naturtillstånd.

Figur 51   **Barrskog**

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 1,72 ha

Beskrivning: Figuren är som en kuperad moskogsholme i den annars så kala, bergiga och steniga omgivningen. Moskogen består av en grändunge, med tvinvuxna granar, och en låg tallskog. I fältskiktet förekommer det typiska arter för torr moskog. Kråkbäret växer ställvis frodigt. På ett par ställen på den västra stranden finns smala klibbalsbestånd, som är lundaktiga. Här växer även några askar (RT) och en ung lönn. Av de fågelarter, som noterades, är orre (NT, DIR) den mest beaktansvärda.

Representativitet: C Figuren består av naturskog. Den är liten till ytan.

Naturtillstånd: B Knappt med murken ved.

Figur 52   **Öppna berg**

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 1,4 ha

Beskrivning: På bergen, som är artfattiga, karga och flata, växer det rikligt med renlav. I bergskrevorna förekommer det rikligt med enbuskar. Förekomsten av krustätel och berggven är rik. På några ställen växer det gaffelbräken.

Representativitet: C Figuren består av vanliga klippor, men klippornas stora yta höjer representativiteten.

Naturtillstånd: A Bergen är i naturtillstånd, inget slitage.

Figur 53   **Enbuskage**

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,38 ha

Beskrivning: Figuren består av ensidiga och täta enbuskar.

Bild 1. På det karga berget finns kalkhaltiga torrängsfläckar. Östra Börtskär, figur 54.
(Foto: Esko Vuorinen 14.7.2015)

Figur 54   **Kalkrik hållmarkstorräng**

Naturtyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,18 ha

Beskrivning: På det lätt sluttande berget förekommer det fläckvis tunna jordtäckan av skalgrus, där det växer arter som trivs i kalkhaltig miljö. Växtligheten är av samma typ, som på klipporna i öns södra delar, men mycket rikare. De mest dominerande arterna är gräslök, backtrav, brudbröd, gulmåra (VU), mandelblom (NT), vit fetknopp, glansnäva och stinknäva. Det förekommer även bl.a. småborre, rockentrav, lundtrav, fältmalört, bergbräsma, backdunört, kungsmynta, sydknutnarv och toppfrossört (RT), fastän sparsammare.

Representativitet: A Figuren är artrik och arterna är krävande. Området är relativt omfattande.

Naturtillstånd: A Igenväxning hotar inte hållmarken.

Figur 55   **Äng**

Naturtyp: 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: Under berget finns en jämn kalkäng. Ängens västra del är artrik och artsammansättningen är delvis den samma som på berget bredvid (figur 54). Vanliga arter är gulmåra, luddhavre, småborre och svartkämpar. Även luktsmåborre förekommer.

Ängens östra del är mer ensidig. På den dominerar knylhavre, varibland det växer bl.a. rödsvingel, älggräs, kråkvicker och småborre. Det förekommer även arter som trivs på havsstränder.

Representativitet: B Figuren är rätt artrik, men arttätheten per kvadratmeter är dock rätt låg (5-15 arter/m²).

Naturtillstånd: B Knylhavre erövrar områdena av de mer lågväxande arterna.

Figur 56   **Två skär**

Naturtyp: 1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: totalt 0,02 ha

Beskrivning: Figuren består av två vegetationslösa skär, som är ca 10 meter i diameter.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

4.7. Senskär

Senskär består till största delen av vårdade hamlingsängar. Det förekommer en liten lund på öns nordöstra del. Öns strand består av en smal strandäng, förutom på ett par ställen där det finns klippor och, i söder, stenstrand. I strandängens övre del växer det högrötsvegetation och buskar. Hela ön hör till utredningsområdet. Från öns nordöstra del går det en låg landstunga till det bergiga Senskärsgrundet, som hör till naturreservatet men inte till utredningsområdet.

Senskär är 3,5 hektar stor.

Figur 57   Vegetationsklädd strandklippa

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 0,12 ha

Beskrivning: På strandklipporna finns det ängsfläckar, där det växer bl.a. gräslök, lundtrav, getrams och luddlosta. Vit fetknopp indikerar att marken är kalkpåverkad.

Representativitet: C Artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: B Eftersom klipporna är ett populärt landsstigningsställe och rastplats, är de slitna.

Figur 58   Strandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Ängen är en fuktig havsstrandsäng, som övergår i de övre delarna i en vårdad hamlingsäng. På ängen växer det bl.a. salttåg, strandkrypa, strandrödtoppa, kustarun, slätterblomma, strandvänderot, strätta, kalvleka och älggräs. Regelbundet bete håller växtligheten låg.

Representativitet: B Den goda artsammansättningen höjer representativiteten, emedan den ringa ytan sänker den.

Naturtillstånd: A Ängen är i bete.

Figur 59   Strandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Strandremsan är igenvuxen av vass. På ett litet ställe, där växtligheten är lägre, förekommer det bl.a. smultronklöver (NT) och dvärgarun (RT).

Representativitet: C Den goda artsammansättningen ökar representativiteten.

Naturtillstånd: C Igenväxten sänker figurens naturliga tillstånd.

Figur 60   **Vegetationsklädd strandklippa**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: totalt 0,04 ha

Beskrivning: Klipporna är låga och sköljs av vågorna. Här förekommer litet gräslök och annan vanlig strandväxtlighet.

Representativitet: D Figuren är liten och växtligheten knapp.

Naturtillstånd: -

Figur 61   **Strandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: totalt 0,07 ha

Beskrivning: Strandremsan är skuggig, buskbevuxen och domineras av älggräs. Strandvegetationen är anspråkslös.

Representativitet: D Figuren är liten till ytan och artfattig.

Naturtillstånd: -

Figur 62   **Vegetationsklädd strandklippa**

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: totalt 0,16 ha

Beskrivning: Hällmarkstorrängen, som domineras av vit fetknopp, sträcker sig ända till stranden. Största delen av bergets yta är moss- och lavbeklätt. Förövrigt växer det på ängen gulmåra (VU), gräslök, silverfingerört, käringkål, luddlosta, vårbrodd samt kustbaldersbrå.

Representativitet: B Figuren motsvarar Natura typen rätt väl.

Naturtillstånd: A Figuren är i betet.

Figur 63   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Växtligheten på stranden är vanlig och domineras av älggräs.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: A Ingen betydlig erosion kan märkas.

Figur 64   **Strandäng**

- Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*
- Areal: totalt 0,13 ha
- Beskrivning: Figuren består av två 2-3 meter breda strandremsor, som är till en del buskbevuxna. Strandens växtlighet är till största delen hög och älggräsdominerad. I de nedre delarna av stranden förekommer det växtlighet som bl.a. revfingerört, kustarun och gäsört.

Representativitet: C Strandremsorna är smala för att vara strandängar.

Naturtillstånd: A Ängarna är i bete.

Figur 65   **Vegetationsklädd strandklippa**

- Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor
- Areal: 0,04 ha
- Beskrivning: På strandklippans ängsfläckar växer det bl.a. vit fetknopp, gräslök, silverfingerört, krusskräppa och käringkål.

Representativitet: B Figuren är rätt artrik.

Naturtillstånd: A Slitaget har inte varit skadligt för vegetationen.

Figur 66   **Löväng**

- Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*
- Areal: 2,35 ha
- Beskrivning: De hamlade askarna (RT) är av olika åldrar, varav största delen är gamla eller relativt gamla. Det förekommer ca 150 hamlade träd på ön.

Hamlingsängen delar sig i olika delar. Förutom de hamlade askarna förekommer det i de norra delarna rätt tätväxande, stora hasslar. I de södra delarna är hasslarna färre och istället förekommer det pelarenar.

Tillsammans med askarna växer det tall och bredvid bergen sälg, värtbjörk, trubbhagtorn (VU) och vildapel (VU). Vid stränderna förekommer det klibbalar. Förutom en, förekommer det i buskskiktet kal och hårig nyponros, samt havtorn vid stränderna. Ett par idegranar (LL (1998:82), NT), som är i gott skick, växer mellan hasslarna i öns norra del.

Fältskiktets artsammansättning är mångsidig och ängsarterna dominerar. Det förekommer flera arter, som trivs i eller kräver kalkpåverkad miljö som t.ex. småborre, luktsmåborre, rockentrav, lundtrav, bergbräsma, brudbröd, gulmåra (VU), blodnäva, vildlin, råttsvans, slätterblomma, bergmynta, mandelblomma (NT) och toppfrossört (RT). Av gräsen och halvgräsen kan nämnas darrgräs, luddlosta, piggstarr, knippfryle och älväxing (NT).

Det förekommer sju olika orkidéarter: skogsnycklar (NT), Jungfru Marie nycklar, Adam och Eva (NT), tvåblad, Sankt Pers nycklar (LL (1998:82), NT), nattviol och grönvit nattviol. Det växer speciellt rikligt med Sankt Pers nycklar. På våren 2015 räknade man upp till ca 4930 blommade skott. De tätaste bestånden finns i öns södra del.

Sydväst om berget (figur 67), som finns mitt på ön, sträcker sig ett torrare område ända ner till stranden. På området, som är en fjärdedels hektar stort, har man nyligen röjt bort enar. Efter röjningen är terrängen ställvis öppen, glest bevuxen och håller på att bli ängsartad. Växtligheten domineras av lundarter.

Öster om samma berg förekommer det ett par kärrängssänkor. Dessa är utmärkta på kartan med streckade linjer. Starren dominerar: hirsstarr, rankstarr och blåsstarr. Det förekommer även rikligt med åkermynta. Strandviol (*Viola persicifolia*) (EN), som är en sällsynt art, har tidigare funnits på kanterna till dessa sänkor. Arten verkar nu vara försvunnen.

Representativitet: A Figuren är artrik och det förekommer flera ovanliga arter.

Naturtillstånd: A Figuren vårdas.

Figur 67   Karga klippor

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: De små klipporna är typiska och vanliga. Bland lavar och bergs-
ven växer lite vit fetknopp ja gräslök.

Representativitet: D Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: -

Figur 68   Lund

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,38 ha

Beskrivning: Klubbalslunden är av typen frisk, mesotrofisk lund, där det före-
kommer rödblåra (SiT). Klubbalslunders storlek varierar, men ingen
av dem är grov. Under träden växer det tätt med askplantor. I
buskskiktet växer det glest med degbär, skogstry, nyponrosor
och, högst upp på toppen, enar. I fältskiktet förekommer det
rödblåra, tandrot, trollbär, brännässla och rikligt med storrams.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är ungt och det finns knappt om murken ved.

4.8. Idholm

Igenom den frodiga ön Idholm, där det växer lövträd, går en bergås i nordvästlig-sydostlig riktning. Berget är kargt.

Norr om berget finns en gammal löväng, som idag är lund med ädla lövträd. En del av lövängen hamlas ännu idag.

Även söder om bergåsen finns det lövängar, men främst förekommer det hagmarker som hävdas med slätter. Vid bergets kanter finns det kalkpåverkade ängar som också slätas.

Det förekommer rikligt av Sankt Pers nycklar (LL (1998:82), NT) – våren 2015 blommade det minst 40 000 exemplar av arten på holmen. Uppskattningen baserar sig på inventering av arttätheten i olika sektorer av holmen.

Ön hör i sin helhet till naturreservatet.

Idholmen är 4,6 hektar stort.

Figur 69   Strandäng

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Figurens strandäng är högväxt och artsammansättningen är anspråkslös.

Representativitet: D Artsammansättningen är anspråkslös.

Naturtillstånd: -

Figur 70   Stenstrand

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: totalt 0,29 ha

Beskrivning: Figuren består av smala stenstränder, med knapp växtlighet. Arterna är vanliga, som bl.a. älggräs och salttåg. Trädbeståndet skuggar de södra och sydvästliga stränderna och det växer vassruggar framför stenarna.

Representativitet: C Artsammansättningen är vanlig.

Naturtillstånd: A Ingen märkbar erosion.

Figur 71   **Stenstrand**

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Mellan stenarna växer det vanliga arter som älggräs, strandvänderot, flenrör, krypven, men även den hotade korskovallen (VU). Under sommaren 2015 blommade det ca 200 skott av korskovall i figuren.

Representativitet: B Den hotade arten höjer figurens representativitet.

Naturtillstånd: A Ingen märkbar erosion.

Figur 72   **Strandklippa**

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,13 ha

Beskrivning: En solexponerad klippa vetter mot söder. Där växer det gul fetknopp, gräslök, tulkört, vanlig styvmorsviol, träjon, gulmåra (VU), blodnäva och strandveronika.

Representativitet: B Växtligheten är rik.

Naturtillstånd: A Varken slitage eller igenväxning.

Figur 73   **Bergsänka**

Naturtyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Ängen, som ligger i en kalkpåverkad bergsklyfta, är delvis igenvuxen av enar. På ängen förekommer det tiotals Adam och Eva (NT) och några Sankt Pers nycklar (NT). Den övriga växtligheten består av bl.a. brudbröd, vitsippa, gullviva och svartbräken. Trubbhagtorn (VU) växer som låga buskar mot berget.

Representativitet: B Artsammansättningen är god. Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: B De öppna ängsområdena är lågväxta. Enarna övertar de öppna ytorna.

Figur 74   **Löväng**

Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,16 ha

Beskrivning: Det förekommer 20-30 hamlade träd i slutningen. Framst är det frågan om askar (RT). Bland dem finns det även någon alm (LL (1998:82), VU). Man har hamlat träden oregelbundet.

Buskskiktet är artrikt och delvis tätt. Här förekommer slån (NT), degbär, olvon, skogstry, en och trubbhagtorn (VU). Det växer

hasslar i slutningens övre del. Spenört dominerar i fältskiktet. Under spenörtsbestånden växer det rikligt med Sankt Pers nycklar (år 2015 ca 140 blommande skott/ar). Övriga förekommande arter är bergrör, skogsnäva, gullviva, blodnäva, brudbröd, bergmynta och kungsmynta.

Representativitet: A Artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: B Figuren hotas av igenväxt.

Figur 75   Lundartad löväng

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 1,89 ha

Beskrivning: I det frodiga trädbeståndet finns det enstaka öppningar, men till största delen är kronskiktet slutet. Därför har hagmarken en mycket lundartad prägel. Figuren har vårdats med röjning och slätter, men den har inte betats under de sista tiderna.

I trädbeståndet förekommer det här och där lönn, alm och ask samt vildapel (VU) och oxel (LL (1998:82), VU). I figurens södra del, nära stranden, växer det en tvåstammig oxel, med en mycket stor och bred krona. Det är knappt om buskar, förutom i figurens norra del. Pelarenar växer här och där, varav endel är stora som små träd.

Fältskiktet liknar lövängens (figur 74). Spenörten, som är den dominerande växten, kväver ställvis den övriga växtligheten. Det växer backlök allmänt på hela figuren.

Sankt Pers nycklar förekommer i hela figuren, men främst i figurens mitt. Beståndstätheten är på nästa hela området 100 blommande skott per ar. Där arten förekommer som mest finns det t.o.m. 480 blommande skott per ar.

I figurens norra del förekommer det mera lundartade områden, mest på figurens kanter. Dessa områden är ändå medräknade i figuren, eftersom trädbeståndet på dessa är glest. I dessa lundartade områden förekommer det enar, hasslar och i fältskiktet bl.a. gulsippa, spenört och mycket rikligt med liljekonvalj. Däremot finns det ganska få Sankt Pers nycklar. Av gräsarter dominerar axlostä och lundlostä, vilka växer tätt i figurens norra halva.

Representativitet: A Artsammansättningen är representativ och krävande.

Naturtillstånd: A Figuren har slättrats.

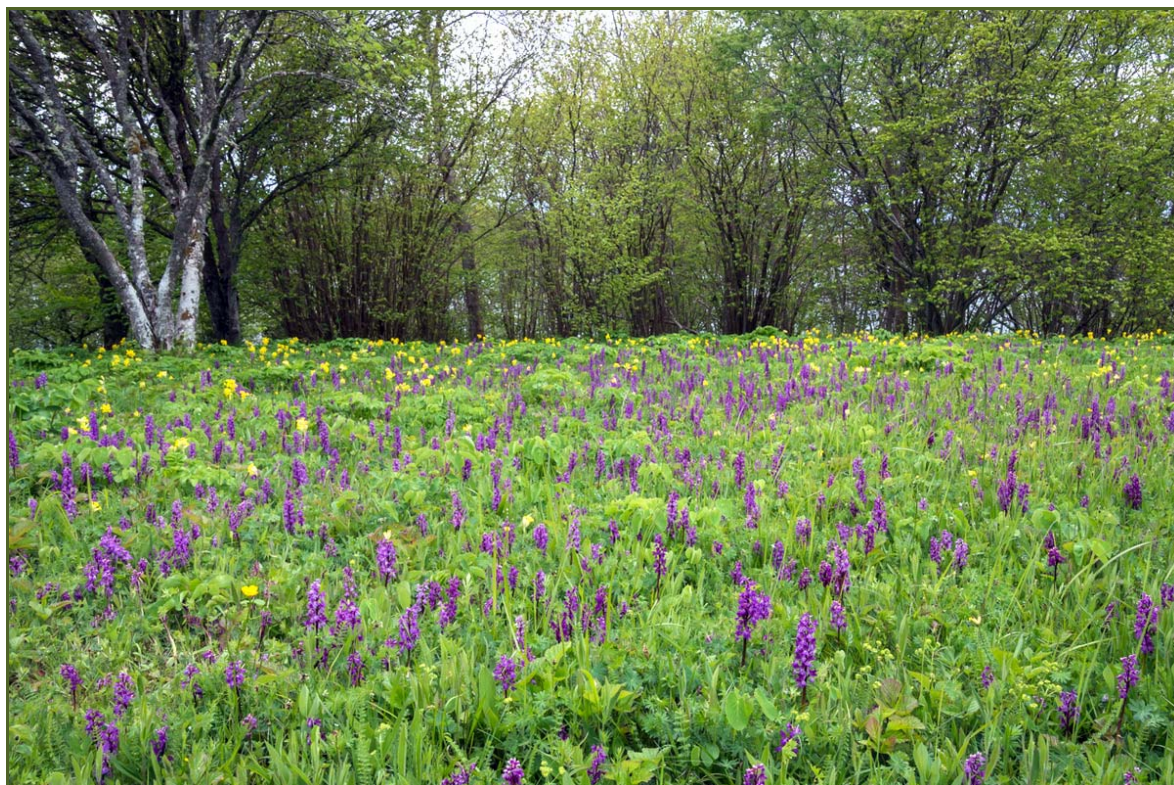

Bild 2. Sankt Pers nycklar blommor i överflöd på ängen. Idholm, figur 76, bakom figur 75. (Foto: Jorma Pennanen 30.5.2015)

Figur 76   **Äng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Den öppna ängen ligger mellan hagmarken och berget. Stora pelarenar, några vildaplar och någon enstaka hägg växer på ängen. Ängens övre kant, nära berget, är torräng och längre ner ligger en lägörtsrik, frisk äng.

Här växer det lika tätt med Sankt Pers nycklar som på hagmarken nedanom. Det tätaste beståndet ligger på den friska, nedre delen av ängen, där det förekom våren 2015 upp till 500 blommande skott per ar.

Förövrigt förekommer här axveronika, brudbröd, bergglim, gullviva, blodnäva, kungsmynnta, spenört, backlök, svartkämpar, stenhallon, skogsklöver och backranunkel. Korskovall (VU) förekommer som ett jämnt bestånd på hela figuren. På sommaren 2015 räknade man att det fanns 154 stycken av dem.

På ängen noterade man också öns enda slättergräsfjärilar (VU) (7 st).

Representativitet: A Artsammansättningen är varierande och det förekommer krävande växtlighet. Arttätheten är god.

Naturtillstånd: A Ängen sköts genom slätter.

Figur 77   **Enbuskage**

- Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.
Areal: 0,11 ha
Beskrivning: Enarna växer tätt i figuren. Undervegetationen består av arter som trivs i lundartade skogar på fast mark, bl.a. blåbär, liljekonvalj, vitsippa samt tulkört.

Figur 78   **Öppet berg**

- Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar
Areal: 0,65 ha
Beskrivning: På berget, som täcks av lavar, växer det enar, bergven och gräslök samt vid kanterna träjon och liljekonvalj. I bergsänkan, i norr, finns det ett litet strandlysingbestånd. I norr sluttar berget brant ner i havet. Eftersom berget inte är påverkat av havet, har man räknat med det i denna figur.
Representativitet: C Figuren är artfattig, men ändå rätt varierande och omfattande, vilket höjer representativiteten.
Naturtillstånd: A Figurens naturtillstånd är bra.

Figur 79   **Skogsdunge**

- Naturatyp: Västlig taiga*
Areal: 0,11 ha
Beskrivning: Figuren består av en liten blandskog, där träden är rätt unga.
Representativitet: D Skogen är liten, anspråklös och isolerad.
Naturtillstånd: -

Figur 80   **Ädellövskog**

- Naturatyp: 9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fenoskandisk typ med rik epifytflora*
Areal: 0,77 ha
Beskrivning: I lunden, som är en igenvuxen löväng, växer det rikligt med ädla lövträd, som ask, lönn och alm, men också andra lövträd som asp, klibbal, oxel och björkar.

De äldsta hamlade ädla lövträden är förgrenade och har delvis murkna stammar. På stammarna förekommer det rikligt med epifytmossor och -lavar, speciellt på lönnarna. På fem lönnstammar fann man skogshättemossa (VU) under våren 2015.

Undervegetationen är delvis tät, speciellt i figurens norra del. Här består den av aspskott och lönnplantor. Buskbeståndet be-

står av t.ex. skogstry. Det växer ställvis hasslar, främst på den södra delen där figuren gränsar till lövängen.

I fältskiktet växer det bl.a. lundgröe, liljekonvalj, träjon, vitsippa, bergslok, trollbär, gullviva, skogsnycklar (NT) och Sankt Pers nycklar. Av den sistnämnda blommade det våren 2015 3-10 stycken per ar. Vid lundens gränser förekommer det mandelblomma (NT).

I figuren finns det en periodiskt blöt skogskärrssänka, där det växer blås Starr och på kanterna klibbal.

Spillkråka häckade i figuren under sommaren 2015.

Det är knappt om murken ved.

Representativitet: B Trädbeståndet är till största delen rätt ungt.

Naturtillstånd: B Mängden murken ved är knapp.

Figur 81   Löväng

Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,30 ha

Beskrivning: I sluttningen förekommer det ca 40 hamlade träd, varav största delen är askar och en del almar. Största delen av träden är unga.

Buskskiktet är glest. Runt träden växer det enstaka degbär och skogstry.

Fältskiktets artsammansättning är likadan som i figur 75, förutom att spenört inte är så dominerande. Därför är figuren en aning artrikare. Här förekommer backlök, lundlosta, grönavit nattviol, liljekonvalj, träjon, gullviva, skogsnäva, blodnäva, brudbröd, bergmynta, kungsmynta, lundelm, stenhallon, älggräs m.fl. På våren 2015 förekom det 80-160 blommande skott per ar av Sankt Pers nycklar.

Representativitet: A Artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: A Lövängen vårdas.

4.9. Västerbergen

Utredningsområdet ligger i ön Nätös västra delar, öster om vägen som leder till en fiskodlingsanläggning. Området, som sträcker sig i nordväst-sydostlig riktning, består till största delen av gammal granskog, där det förekommer rikligt med vindfällen. Ställvis har nästan hälften av trädbeståndet fallit, vilket gör det svårt att röra sig på området.

Den nordvästra ändan, nära fiskodlingsanläggningen, är hagmark, som är i bete. Hagmarken gränsar till havsstranden. Även i utredningsområdets södra del finns det hagmark samt strandäng, där fåren går på bete.

Utredningsområdet är till sin storlek 14,6 hektar.

Figur 82   Lövträdshage

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 1,18 ha

Beskrivning: Figuren består av hagmark, med glestväxande träd. Hagmarkens norra gräns ligger vid havet. Förövrigt är det omgärdade området omringat av sluttande granskog. Gamla vartbjörkar är dominerande i trädskiktet. Därtill förekommer det enstaka gamla äppelträd, sälgar och hasslar. De dominerande kärlväxterna, som finns i det ner betade gräset, är örnbräken, gullviva samt de vägtistlar, som inte blivit ätna. I det nordöstra hörnet, invid en bäck, växer det ramslök (LL (1998:82), NT). Beståndet är några kvadratmeter stort.

Representativitet: A Det gamla, glesa trädbeståndet (björkhage) är till sin struktur representativt. Den murkna veden består av gamla sälgar.

Naturtillstånd: A Figuren är i betesbruk.

Figur 83   Frisk äng

Naturtyp: 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*

Areal: 0,31 ha

Beskrivning: Betesängen, som är trädlös, ligger mitt i lövträdshagen (figur 82). Det går ett litet dike igenom hela figuren. Vid dikesrenen är växtligheten en aning frodigare än på ängen förövrigt. Ängens växtlighet domineras av örnbräken, tuvtätel, plattstarr, madrör samt veke- och knapptåg.

Representativitet: C Ängen, som har varit åker, är relativt artfattig. Av Naturtypens indikatorarter förekommer enbart gullviva.

Naturtillstånd: B Växtligheten är relativt låg. Buskar förekommer inte. Figuren är i betesbruk.

Figur 84   Örtrik fuktäng

Naturatyp: 6430 Högörtsängar

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Figuren, som är liten till ytan, gränsar till strandens klubbaldunge, till den sluttande granskogen samt till havsvikens vasskant. På den artrika högörtsängen dominerar rörflen, älggräs, solöga, strandlysing och kalvleka. Invid moskogen har skogsvinbär och ängsfräken spridit sig in på ängen. Nära stranden växer det enstaka slätterblommor.

Representativitet: C Trädens igenväxt och deras skuggande inverkan, försvagar områdets representativitet.

Naturtillstånd: B Figuren är relativt artrik.

Bild 3. I skogen finns ställvis massor av vindfällen, stammar i olika skeden av nedbrytning. Västerbergen, figur 85, norra delen. (Foto: Esko Vuorinen 15.7.2015)

Figur 85   Barrskog

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 11,2 ha

Beskrivning: I skogsfiguren, som är omfattande, förekommer det flera skogs- och kärrtyper. Genom figuren går en bred dalgång i nord-sydlig riktning. I dalgången förekommer det skogskärrssänkor. Trädbe-

ståndet består av gamla granar, där det även växer vårtbjörk och gamla sälgar. Speciellt i dalgångens södra och norra delar förekommer det rikligt med vindfällen. Träden, som fallit i kors och tvärs, är av olika åldrar. Ställvis har över hälften av trädbeståndet fallit.

Där trädbeståndet skuggar, är fältvegetationen knapp. Det förekommer glest av krustätel, skogskovall och hundstarr. I skogskärrensänkorna växer det mannagräs, strandlysing och ältranunkel. På de områden där det förekommer vindfällen, är fältskiktet frodigare. Här förekommer det stora bräkenarter, som majbräken, nord- och skogsbräken.

I dalens södra del, nära sandvägen, är växtligheten frodigare. Förutom de redan nämnda arterna, förekommer här även skogsallat, tandrot, revranunkel och fingerstarr. Det förekommer även fåtal skogsnycklar (NT), grönvit nattviol, tvåblad och nästrot. Där det växer bladmossor i bottenskiktet, är marken nästan helt täckt av kranshakmossa. I trädsiktet är hasslar och rönnar allmänna.

Figurens västra del är en mosaikartad helhet av berg och moskogssänkor. Växtligheten är typisk för torr moskog, med främst krustätel och lingon. I två små sänkor, av typen tallmossa, finns det enhetliga bäddar av granvitmossa. Fältskiktets vanligaste arter är vattenklöver, blåsstarr och tuvull. I skogssänkorna växer det även enstaka tallört. Vid kanten till sänkorna växer det kråkbär, blåbär och odon.

Av hotade mossarter förekommer det på området grön sköldmossa (CR), som man fann på två murkna legor, och spetsblekmossa (VU), som förekom på två legor med långt humifierad ved. Man fann även långfliksmossa (NT) på ett ca tiotal legor.

Representativitet: A Skogen är gammal, trädsiktets struktur är sporadiskt och i olika nivåer. Det förekommer rikligt med murken ved. Bland granarna och tallarna förekommer det många, gamla sälgar.

Naturtillstånd: A Den murkna veden är av olika åldrar och består av ett stort antal både färska vindfällen och av mycket murkna legor.

Figur 86   **Körväg**

Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,21 ha

Beskrivning: Figuren är en sandväg, som leder till fiskodlingsanläggningen. Växtligheten invid vägkanten är artrik och frodig, där tussilagon växer rikligt. Invid en sänka, som finns i figurens västra del, förekommer det rikligt med tvåblad och grönvit nattviol. Vid vägens dike förekommer även Västerbergets enda hultbräken.

Ovanom vägen noterades nordisk fladdermus och en mustaschfladdermusart jaga. Vägen hör till arternas jaktrevir.

Figur 87   Mogen lundartad blandmoskog

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 0,44 ha

Beskrivning: Figuren är en frodig skogssluttning, som ligger mellan vägen till fiskodlingsanläggningen och havsstranden. Trädbeståndet är yngre än vad det är i den angränsande barrskogen (figur 4). Gran, tall och värtbjörk dominerar, men det förekommer även hägg och hassel samt nio finnoxlar och sex askar (RT). De två sistnämnda arternas träd är unga, ca 10-15 åriga. I buskskiktet växer det allmänt olvon och måbär. I fältskiktet förekommer det rikligt med revsmörblomma, skogssallat, bergslok och skogsnarv. Nära stranden förekommer det nyponros, strandgyllen och harkål.

Representativitet: B Trädbeståndet är yngre än hundra år. Den bredvidliggande stora, gamla skogen höjder figurens representativitet (sandvägen ligger emellan figurerna).

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är relativt jämnårigt och det finns knappt om murken ved.

Figur 88   Havsstrandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,19 ha

Beskrivning: Figuren är smal, i norr ställvis bara ett par meter bred. Strandängen, som är i bete, gränsar till en hagmark. Träden som växer närmast stranden, skuggar ställvis ängen. I norr är ängen även rätt stenig. De dominerande kärlväxterna är salttåg, agnsäv, svartkavle, glesstarr, ärtstarr och kustarun. Det förekommer ställvis havtorn i figurens södra del, mellan ängen och hagmarken.

Representativitet: B Figuren är liten till ytan, men är relativt representativ p.g.a. att det inte förekommer vass och tack vare betet.

Naturtillstånd: B Den eroderande inverkan av vägorna orsakade av båttrafiken försämrar figurens naturtillstånd, speciellt i figurens norra del där ängen är som smalast.

Figur 89   Lövträdshage

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,93 ha

Beskrivning: Trädbeståndet, som ligger mellan havsstranden och körvägen, består främst av gamla värtbjörkar. Även enstaka tallar förekommer. Närmare havsstranden växer det främst klibbal och rönn. Hasslarna bildar enstaka täta bestånd.

I fältskiktet förekommer det främst lundgröe, som bildar enhetliga bestånd. Det förekommer även rikligt med hundäxing, vårbrodd, gullviva och ängskavle samt ställvis rikligt med brännässla och timotej.

Allmän slättergräsfjäril, som är en hotad fjärilsart, noterades (ca 10 individer).

Representativitet: B Representativiteten höjs tack vare hagmarkens goda struktur och de enstaka, gamla, hamlade björkarna.

Naturtillstånd: B Artsammansättningen är rätt ensidig och består av igenväxningsarter. De täta hasselbestånden, som ligger nära vägen och är skuggiga, hör inte till betesdjurens favoritställen. Fältskiktet är högt och frodigt, vilket sänker på figurens naturtillstånd.

Figur 90   Högörtrik frisk äng

Naturtyp: 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*

Areal: 0,13 ha

Beskrivning: Ängsvegetationen består av bl.a. gullviva, brudbröd, timotej, sammetsdagkåpa, stor blåklocka, tornört och vårbrodd samt på de fuktigare ställena ställvis av veke/knapptåg. Det växer darrgräs vid området som gränsar till hagmarken.

Det förekom ett tiotal slättergräsfjärilar (VU), som hör till de rödlistade arterna.

Representativitet: B Figuren är relativt artrik, med enstaka indikatorväxter.

Naturtillstånd: B Figuren är svagt eutrofierad.

4.10. Harskata

Harskatans utredningsområdet, ligger i ön Nätös södra delar, invid landsvägen, som går söderut.

Områdets norra del, som sträcker sig nästan ända fram till sjön Hemviken, är hagmark och i betesbruk. Den södra delen är hagmark, som vårdas genom slätter.

På hagmarkerna växer det enstaka, gamla, hamlade björkar. Förövrigt förekommer det karga, talldominerade berghällar och frodigare lundsänkor. I den södra delen, invid landsvägen, finns ett rastställe varifrån det går en kort stig igenom hagmarken och strandskogen. Stigen är i turisternas användning.

Utredningsområdet är till sin storlek 6,5 hektar.

Bild 4. Hagens struktur är bra, med träd i olika ålder i delvis gles bestånd och med ängsblåsar. Harskatan, figur 92. (Foto: Sami Virta 17.7.2015)

Figur 91   Väggkant

Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Figuren är en solexponerad sluttande torräng. Eftersom det går ellinjer över området, har man hållit terrängen låg med hjälp av maskkraft. Mängden kärlväxtarter är rätt hög, bl.a. gulmåra

(VU), gaffelbräken, svartbräken, brudbröd och kärleksört. Ställvis förekommer det tätväxande, låga lövträdsbuskagen. Man noterade två slättergräsfjärilar.

Figur 92   Lövträdshage

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,86 ha

Beskrivning: Figurens hagmark är björkdominerad. Vid den södra gränsen förekommer det tätväxande, skuggande ungskog av granar. Den nordvästra kanten, som ligger bredvid landsvägen, är hasseldominerad. Bland hasslarna växer det ett gammalt trubbhagtornsträd (VU) (stammens diameter vid foten 15 cm), tretton gamla vildaplar, av vilka en del ser ut att kunna vara hybrider.

I hagen förekommer det också enstaka mycket gamla, hamlade björkar, av vilka en del har fallit och är delvis helt murkna.

De mest dominerande kärlväxterna är bergör, tuvtätel, solöga, strandlysing, älggräs, gullviva, kärrtistel och majbräken. Till de ovanligare arterna hör knägräs ja skogslök. I figuren noterades några slättergräsfjärilar.

Representativitet: A Trädbeståndet består av glestväxande, gamla värtbjörkar, av vilka en del är mycket gamla. Det förekommer lövträdsved, som är mycket murken.

Naturtillstånd: A Figurens naturtillstånd höjs tack vare de hamlade träden, den varierande terrängen, med ängsfläckar och trädgrupper, samt p.g.a. att området länge varit i bete.

Figur 93   Våt starrdominerad äng

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,52 ha

Beskrivning: Betesängen, som gränsar till beteshagen, är fuktig och ställvis våt. De vanligaste kärlväxterna är slokstarr, bläststarr, grästarr, tuvtätel och bergör, vilka bildar bestånd. Kärrbräken bildar två bestånd på ett ca 20 kvadratmeter stort område. Ängen bildar tillsammans med hagen bredvid (figur 92), en god levnadsmiljö för slättergräsfjäril.

Figur 94   Vassmad

Naturatyp: 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn

Areal: 0,04ha

Beskrivning: Figuren är liten till ytan och gränsar till betesängen (figur 93). Växtligheten består av högorter och starrväxter. De mest domi-

nerande kärlväxterna är strandlysing, kärrbräken, vass och blås-starr.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

Figur 95   **Al-madkärr**

Naturtyp: 9080 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Kärret, som gränsar till Hemvikens strand, ligger bara delvis inom utredningsområdet. Trädbeståndet består nästan helt bara av klibbalar, varibland det växer små björkar. I de våta flarkarna växer det främst kärrbräken. Det förekommer även enstaka andra arter, som t.ex. majbräken. Kärrtypen *Thelypteris* kännetecknas av ett mycket vått fältskikt, med kärrbräken som den dominerande arten.

Representativitet: A Figuren är konstant ytvattenpåverkad.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet är i naturligt tillstånd.

Figur 96   **Berg**

Naturtyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Figuren är en liten solexponerad berghäll. Det förekommer rikligt med mandelblom, tulkört, vårbrodd, getrams och tjärblomster.

Marken i bergets fördjupningar är kalkhaltig. Till de mer krävande kärlväxtarterna hör tre exemplar av Adam och Eva (NT), enstaka grönvit nattviol, gaffelbräken och brudbröd.

Representativitet: A Rik vegetation höjer representativitet.

Naturtillstånd: A Berget är i naturligt tillstånd.

Figur 97   **Lund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Lundslutningen ligger i utredningsområdets nordöstra del. En liten del av lunden hör till naturreservatet. I trädsiktet förekommer det hägg, klibbal och enstaka enar. Växtligheten är förövrigt typisk för skuggiga lundar.

Representativitet: C Lundens knappa yta sänker figurens representativitet.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är ungt.

Figur 98   **Frisk lund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,21 ha

Beskrivning: Lundslutningen vetter mot betesängen (figur 93) och hör delvis till betesmarken. Det översta kronskiktet bildas av asp och klibbalar samt av enstaka gammal hägg och unga granar. I buskskiktet växer det olvon, måbär och två tibast (LL (1998:82)). Fältskiktets dominerande arter är liljekonvalj ja tulkört. Till de vanliga kärlväxtarterna hör också skogssallat, blåsippa samt blod- ja skogsnäva och enstaka trolldruvor. På lunden stenar växer det gott om stenporella (VU). Man fann mossan på totalt 41 stenar inom ett ars område.

Representativitet: B Figurens artsammansättning är god.

Naturtillstånd: B På grund av granarnas tillväxt, är fältskiktet ställvis artfattigt.

Figur 99   **Moskog**

Naturtyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 3,7 ha

Beskrivning: Största delen av Harskatans utredningsområde hör till denna moskogsrika figur. På berghällarna växer det gamla tallar, under vilka det förekommer gott om en. I fältskiktet växer det krustätel och lingon. Bottenskiktet består av renlav, islandslav och väggmossa.

På de lågt liggande områdena växer det vuxna gran tillsammans med tall. I de skogskärrensaktiga sänkorna finns det bindvide. Fältskiktet domineras av blåbär samt på de våtare ställena ställvis av mannagräs och fingerstarr. Skogen vid den östra gränsen är äldre och består av ca 100-åriga granar. I skogen är växtligheten frodig men rätt knapp. Främst förekommer det skogsviol och blåsippa.

I mitten av figuren, på en liten brant växer det sparsamt av kalksvartbräken (NT).

Murken ved finns det speciellt norr om figuren, i form av unga, granlegor, men även av enstaka gamla, långt humufierade tallar. Av hotade mossarter noterades spetsblekmossa (VU) och långfliksmossa (NT).

Representativitet: B Trädbeståndet är till största delen ungt, under 100-årigt.

Naturtillstånd: B Ifall skogen får utvecklas naturligt, ökar dess naturtillstånd med tiden. Det finns relativt gott om murken ved, fastän det är främst frågan om tunna granstammar. Mängden grova granstammar är färre och enbart enstaka gamla tallegor förekommer.

Figur 100   **Frisk lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Den frodiga figuren avskiljer sig klart från den omkringliggande moskogen. I trädsiktet förekommer det gran samt hasslar i busksiktet. Fältsiktet är p.g.a. skuggan delvis öppen. Här förekommer bl.a. stenhallon, harsyra, slokgräs och blåsippa. I bottenskiktet dominerar stärrmossor och kranshakmossa.

Representativitet: B Figurens begränsade yta sänker dess representativitet. Figuren är en del av ett större skogsområde, som är gammalt.

Naturtillstånd: B Det finns rikligt med murken ved av olika åldersgrad.

Figur 101   **Väggkant**

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Figurens fuktiga ängsyta omringar en rastplats. I fältsiktet förekommer bl.a. vitmåra, åkerfräken, småborre och svartkämpar.

Figur 102   **Lövträdshage**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,58 ha

Beskrivning: Hagmarken, som inte hör till betesområdet, vårdas genom slätter. På figuren finns det några gamla, hamlade björkar. Förövrigt består trädbeståndet av glestväxande, gamla värtbjörkar och enstaka tallar. Det växer ställvis tätt av hasslar. Det förekommer även två idegranar (LL (1998:82), NT) i hagen.

Fältsiktet är rikt. Av de dominerande gräsarterna kan nämnas lundgröe. Övriga vanliga kärlväxtarter är bl.a. lundkovall, underviol, spenört, nässelklocka, kråkvicker, sammetsdaggekåpa, skogsklöver och brudbröd.

Representativitet: A Det förekommer glest av gamla värtbjörkar och tallar samt enstaka hamlade björkar. Växtligheten är för övrigt rik och typisk för hagmark.

Naturtillstånd: B Området har hållits öppet genom slätter. Hasslarna växer ställvis tätt. Under hasslarna har växtligheten blivit frodig.

Figur 103   **Hassellund**

- Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ
- Areal: 0,2 ha
- Beskrivning: Hassellunden är en smal figur mellan strandängen och hagmarken. Trädsiktet är rätt lågt. Tillsammans med hasseln växer det rönнар. I busksiktet förekommer det dessutom olvon, måbär, slån (NT) och enstaka nyponrosor. Fältsiktet domineras av liljekonvaljbestånd och av ett stort antal små askplantor (RT) samt av blåhallon, träjon, stinksyska och ormbär. Det förekommer småborre och tvåblad, ett tjugotal av båda arterna.
- Representativitet: A Det finns inte skuggande granar, artrikedomen är god.
- Naturtillstånd: B Murken ved finns det knappt av, annars är den buskiga strandlunden i naturligt tillstånd.

Figur 104   **Havsstrandäng**

- Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*
- Areal: 0,09 ha
- Beskrivning: Strandängen, som ligger i Harskatans södra ända, är smal och vårdas genom slätter. Ängen är rätt artfattig. De dominerande arterna är strandkrypa, havssälting, agnsäv, fackelblomster, kustarun, gulkämpar och ärtstarr.
- Representativitet: C Näsets östra del håller på att växa igen. Figuren är artfattig.
- Naturtillstånd: B Stranden kan lätt växa igen, då figuren inte är i bete.

Figur 105   **Strandklippa**

- Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor
- Areal: 0,03 ha
- Beskrivning: Figuren är liten, men artrik. På strandklippornas klipphyllor växer det gott om vit fetknopp, brudbröd och lundkovall. På några kvadratmeter stort område räknade man upp till tjugo växtarter. Av de mer sällsynta arterna kan nämnas strandråg, strandkvanne och kustbaldersbrå. I bergsskrevorna trivs kopparbryum.
- Representativitet: B Fastän figurens artrikedomen är stor, sänker den knappa ytan figurens representativitet.
- Naturtillstånd: A Figuren har inte utsatts för slitage.

4.11. Nätö väst

Den västra delen av Nätös naturreservat ligger på ön Nätö ca 3,5 kilometer söder om Mariehamn. Utredningsområdet inbegriper bl.a. gårdsplanen vid den biologiska stationen, inkluderande de gamla byggnaderna och naturen runtomkring. Även den omgärdade betesmarken, som ligger norr om gårdsplanen och sträcker sig nästan ända ner till stranden, samt åkerängarna i syd och vid Järsövägen, hör till utredningsområdet. En stor del av området vårdas som lövängar på traditionellt sätt, d.v.s. de hävdas. Tack vare den kalkpåverkade jordmänen och den regelbundna vården, är områdets växtlighet och den övriga biotan mångsidig.

Utredningsområdets yta är 3,73 hektar.

Figur 106   Vall

- Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.
Areal: 0,55 ha
Beskrivning: Figuren är en åker, där det växer typiska vallväxter. Figuren vårdas genom slätter.

Figur 107   Hamlingsäng

- Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*
Areal: 1,07 ha
Beskrivning: Figuren består av en hamlingsäng, som omgärdar den biologiska stationen. Den hävdade hamlingsängen fortsätter också utanför reservatets gränser, mot stranden.

Hassellunden, där det växer hamlade träd och som ligger väster om stationens huvudbyggnad, har man låtit vara tät. Den övriga delen av figuren hålls relativt öppen. Områdets nordvästra del, som ligger bredvid vägen, är fuktig. Trädbeståndet består främst av hamlade askar (RT), men det förekommer även vårtbjörk, klippal, vildapel (VU) och spetsagtorn (VU) samt en idegran (LL (1998:82), NT). En del av aplarna är antagligen korsningar med äppelträd. En del av hagtornen är hybrider (*Crataegus monogyna x rhipidophylla*).

Fältskiktet är artrikt. Till våraspektens arter hör bl.a. gullviva, vitsippa, vårlök, stor nunneört och tandrot. Orkidéarter, som blommar på våren är Adam och Eva (NT) och Sankt Pers (LL (1998:82), NT) nycklar. Andra påträffade kärlväxter är bl.a. lundkovall, tvåblad, mjuknäva, sammetsdagdkåpa, darrgräs, kamäxing, luddhavre, backlök, skogslök samt den ovanliga ramslöken (LL (1998:82), NT).

En av de mer speciella kärlväxterna, som finns på området, är ett omfattande bestånd av hässleklocka, som växer väster om huvudbyggnaden under hasslarna.

Mossarten stenporella (VU) växer på stenar och askrötter på den östra sidan och nära stationens huvudbyggnad.

Representativitet: A Figuren är omfattande. Det förekommer rikligt med hamlade träd och krävande arter.

Naturtillstånd: A Hamlingsängen hävdas.

Figur 108   Gårdsområde

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,19 ha

Beskrivning: Figuren omfattar den biologiska stationen med stigar och vårdat gårdsområde. Gården sträcker sig delvis in i den omkringliggande hamlingsängen.

Figur 109   Vall

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Figuren består av en åker, där det växer typiska vallväxter. Figuren vårdas genom slätter. Åkern ligger invid vägen.

Figur 110   Gårdsområde

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,14 ha

Beskrivning: Figuren består av omgivningen kring gårdsområdets gamla ladugård. Omgivningen består av gräsmatta, en parkeringsplats och stigar.

Figur 111   Kalkrik äng

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: På figuren finns en artrik, frisk äng, som är avskild från hamlingsängen. På ängen växer det rikligt med Sankt Pers nycklar, som indikerar att jordmånen är kalkpåverkad. Under våren 2015 blommade det på ängen ca 500 Sankt Pers nycklar. På ängen växer det även bl.a. gullviva, svalört, vårbrodd, tandrot, skogsnäva samt storrams.

Representativitet: B Artsammansättningen är god, men biotopen motsvarar inte helt Naturatypens beskrivning utan är en aning frodigare och friskare.

Naturtillstånd: A Figuren är i traditionell vård.

Figur 112   **Vegetationsklätt berg**

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Figurens berg täcks fläckvis av kärlväxter, som trivs i kalkrik miljö. Dessa är bl.a. blodnäva och vit fetknopp. Den övriga växtligheten består av bl.a. gulmåra (VU), luddlosta, värbrodd och getrams.

Representativitet: B Bergets andel sänker figurens representativitet.

Naturtillstånd: B Figuren är svagt eutrofierad. Den är inte i bete.

Figur 113   **Hällemarkstorräng**

Naturatyp: 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Figuren består av en gräsdominerad ängsyta. Förutom gräs, som luddlosta och krustätel, växer här vit fetknopp, grässtjärnblomma, kråkvicker, gräslök samt gulmåra.

Representativitet: C Artsammansättningen är lite ensidig och gräsdominerad.

Naturtillstånd: B Figuren är svagt eutrofierad. Den är inte i bete.

Figur 114   **Berg**

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: På bergområde växer det flockfibbla och bergven.

Representativitet: D Figuren är liten till ytan. Topografin och artsammansättningen är ensidig.

Naturtillstånd: -

Figur 115   **Torr lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Figurens torra lund, som ligger mellan vägen och bergkanten, är rätt anspråkslös. Här förekommer bl.a. olvon och skogstry.

Representativitet: C Figuren är mycket liten till sin yta. Strukturen är diffus och lundvegetationen knapp.

Naturtillstånd: C Eftersom lunden är liten, har den inte möjlighet att utveckla ett naturligt tillstånd. Det är knappt om murken ved.

Figur 116   **Fuktig lund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Figuren är en askdominerad, fuktig lund med högrötsvegetation, och flarkar. I buskskiktet förekommer det gråvide, hägg, hårig nyponros, olvon och trubbhagtorn (VU). Fältvegetationen består av älggräs, storrams och blåhallon.

Representativitet: B Figuren är liten till sin yta.

Naturtillstånd: B Eftersom lunden är liten, har den inte möjlighet att utveckla ett naturligt tillstånd. Det är knappt om murken ved.

Figur 117   **Körväg och parkeringsplats**

Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: Figuren består av en grusväg, parkeringsplats och naturstig.

Figur 118   **Hamlingsäng**

Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Ängen är ett litet område, som ligger mellan vägen och betesmarkens stängsel. På ängen förekommer det enstaka hamlade träd samt bl.a. olvon.

Representativitet: C Figuren ligger enskild från den övriga lövängshelheten, liksom en "vägrensskog".

Naturtillstånd: B Figurens vårdas enbart genom att enstaka träd hamlas. Undervegetationen håller på att växa igen.

Figur 119   **Gräsvall i bete**

Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,42 ha

Beskrivning: På den utdikade åkern förekommer det, förutom vanliga vallväxter, också växtlighet, som trivs på frisk äng. Åkern hör till betet. Ifall betet får fortgå, utvecklas vallen med tiden till en äng. Det räcker ändå årtionden förrän figuren har blivit en naturlig ängs-
mark.

Figur 120   **Hamlingsäng**

Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,01 ha (137m²)

Beskrivning: Mellan gräsvalLEN och vägen finns ett smalt område, där det förekommer enstaka hamlade träd. På den solexponerade jordvalLEN växer lunddraba (NT). Förövrigt är fältvegetationen anspråkslös. Hamlingsängen hör till betet.

Representativitet: C Hamlingsängen är avskiljd från den övriga lövängshelheten. Det förekommer enbart enstaka hamlade träd. Figurens är till sin natur mer lik ett trädbestånd, som ligger vid en åkerkant.

Naturtillstånd: A Hamlingsängen vårdas i samband med lövängshelheten.

Figur 121   **Hamlingsäng**

Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,01 ha (64m²)

Beskrivning: Hamlingsängen är som figur 120. Den hör till betet.

Representativitet: C Se figur 120

Naturtillstånd: A Se figur 120

Figur 122   **Hagmark**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: totalt 0,09 ha

Beskrivning: Till figuren hör två likadana unga klibbalsdungar, som är i bete. Hagmarkens fältvegetationen är gräsdominerad.

Representativitet: C För att vara en hagmark är artsammansättningen anspråkslös. Det förekommer inte murken ved. Trädbeståndet är relativt tätt.

Naturtillstånd: B Figuren är i bete. Det är möjligt att gallra bland träden och på det sättet öka ängsarternas livskraft.

Figur 123   **Hamlingsäng**

Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,3 ha

Beskrivning: På den rätt torra hamlingsängen, som sträcker sig i syd-nordlig riktning, förekommer det glest med hamlade askar. Här växer även en och vildapel. I fältskiktet förekommer det brudbröd, blodnäva och bergbräsma, som trivs i kalkrik jordmån. Ängen hör till betet (färbete år 2015).

Representativitet: A Hamlingsängen är artrik och trädbeståndet värdefullt.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 124   **Vegetationsklätt berg**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,11 ha

Beskrivning: Den kalkrika hällemarkstorrängen är mosaikartad. På ängsfläckarna växer det mycket representativ vegetation, bl.a. Adam och Eva, knölränunkel, mandelblomma (NT), vårsallat (NT), vildlin, strandveronika, gräslök, brudbröd, luddlosta, vit fetknopp, värbrodd, backsmultron (VU) och svartkämpar. Figuren hör till betet.

Representativitet: A Figurens artsammansättning är god och marken är stark kalkpåverkan.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 125   **Bergområde**

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Vegetationen, som ligger på det öppna berget, är knappt och består av kalkgynnade arter. Figuren hör till betet.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan och växtligheten är knapp.

Naturtillstånd: C Figuren är i bete.

Figur 126   **Lund i bete**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,14 ha

Beskrivning: I den täta lunden växer det ask, klibbal, hägg och unga granar. I buskskiktet förekommer det degbär och, vid lundens gräns, hårig nyponrosa. Nära den fuktiga strandängen växer det havtorn. Fältskiktets vegetation består av bl.a. storräms, trollbär och lun-

delm. Figuren hör till betet, men betandet har inte nämnvärt påverkat vegetationen.

Representativitet: B De vedartades artsammansättning är mångsidig, förövrigt är lundvegetationen anspråkslös.

Naturtillstånd: B Mängden murken ved är knapp.

Figur 127 Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,19 ha

Beskrivning: Den fuktiga strandängen hör till betet. Ängsvegetationen domineras av agnsäv och salttåg. Smultronklöver (NT) och äkta höskallra växer ymnigt. Andra arter är strandrödtoppa, gulkämpar, ormtunga, glesstarr, plattstarr och vattenmåra. Vid ängens gränser växer det havtornsbuskar

Representativitet: B Ängen är liten till sin yta. Artsammansättningen är typisk. Betet höjer figurens representativitet.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete. Knappt med igenväxningsarter (vass).

Figur 128 Vassbevuxen strandäng

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Figuren består av en vassbevuxen strandäng, som ligger utanför betesmarkens inhägnad. På grund av igenväxten, har figurens representativitet försvagats betydligt.

Representativitet: C Strandängen är liten och den har blivit artfattigare.

Naturtillstånd: C Vassen håller på att växa igen strandängen, som inte är i bete.

4.12. Nätö öst

Den östra delen av Nätös naturreservat ligger på ön Nätö ca 3,5 kilometer söder om Mariehamn. Utredningsområdet består av en varierande blandning av olika biotoper, som är i naturligt tillstånd, samt av värdade gräs- och lövängar. Man värdar fortsättningsvis en del av lövängarna på det traditionella sättet, som har fortgått i århundraden, d.v.s. lövängarna röjs, fältvegetationen slås, varefter kreaturen får gå på bete. Nästan hela utredningsområdet är inhägnat för betesbruk.

Liksom på den västliga delen av Nätö, förekommer här även flera krävande, hotade och ovanliga växtarter och andra arter, som är beroende av den traditionella vården.

Utredningsområdets yta är ca 23,6 ha.

Figur 129   Gräsvallar

- Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.
Areal: totalt 0,56 ha
Beskrivning: Figuren består av två gräsvallar, varav den norra är ett ingärdat bete.

Figur 130   Torr lund

- Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ
Areal: 0,21 ha
Beskrivning: Lundsområdet är ett halvöppet bergsområde, där det växer glest med unga askar (RT) och lönnar samt i bergsänkan också klibblar. Ställvis förekommer det mycket rosor. Fältskiktet är gräsdominerad lundvegetation med träjon och förvildade prydnadsväxter.

Representativitet: C Trädbeståndet är rätt ungt.

Naturtillstånd: C Främmande arter håller på att sprida ut sig på området.

Figur 131   Hamlingsäng

- Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*
Areal: 0,11 ha
Beskrivning: På hamlingsängen finns det ett tätt hasselbestånd samt enstaka hamlade, gamla träd. Området är i värd, men inte i bete. I fältskiktet dominerar lundarter, som liljekonvalj, älggräs och träjon.
På området förekommer det en periodiskt våt grop.

Representativitet: C Figuren är i värd, men arterna är lundartade.

Naturtillstånd: B Vården kommer troligtvis att inverka på växtligheten, som ändrar med tiden från lundaktig till lövängsaktig.

Figur 132   **Körväg**

- Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.
Areal: 0,05 ha
Beskrivning: Figuren är en körväg, som går igenom utredningsområdet fram till tomterna.

Figur 133   **Vegetationstäckt berg**

- Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*
Areal: 0,35 ha
Beskrivning: Hällmarkstorrängen är mosaikartad, där hälften av bergområdet består av berg i dagen. På torrängarna växer det bl.a. knölränunkel, Adam och Eva (NT), mandelblomma (NT), vildlin, gräslök, luddlosta, glansnäva, vit fetknopp, vårbrodd, klibbarv (NT) och svartkämpar.

De kor, som går på bete på Nätö öst -området, verkar preferera berget som sin viloplats.

På östra kanten av figuren, på berghällens topp har det förekommit grov gulmossa (*Pseudocalliergon lycopodioides*) (VU), men på sommaren 2015 var stället helt söndertrampat av korna. Man sökte efter arten, men hittade den inte. Arten kan dock ha klarat sig och förnya sig av små skottbitar.

Figuren kantas av hamlingsäng (134).

Representativitet: A Figuren har en god och rik artsammansättning.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete och det finns inte risk för igenväxt.

Figur 134   **Hamlingsäng/ hasselhage**

- Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*
Areal: 0,82 ha
Beskrivning: På den hagmarkslika, vårdade figuren, växer det hasslar och hamlade träd. Förutom gräs, växer det i fältskiktet bl.a. skogsnycklar (NT), grönvit nattviol och tvåblad. På området finns en gammal husgrund.

Området har nyss röjts och det har blivit öppnare. Undervegetationen håller på att förändras.

Representativitet: A Figurens trädbestånd är mångsidigt. Fältskiktet är artrikt.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete och vårdas.

Figur 135   **Frisk äng**

Naturatyp: 6510 Slätterängar i låglandet

Areal: 0,25 ha

Beskrivning: Figuren är en öppen, vårdad äng, antagligen ett före detta åker-
skifte.

På ängen förekommer det enstaka, unga lövträd. Fältvegetation-
en slås mitt på sommaren. I fältvegetationen förekommer det
bl.a. sammetsdagdkåpa, äkta höskallra och skogsnycklar (NT).

Representativitet: C Figuren är rätt artfattig.

Naturtillstånd: A Hävdad.

Figur 136   **Vegetationsklätt berg**

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Figuren är en bergsknäpp, där det, förutom torrängsörter, före-
kommer kärlväxter som trivs i kalkrik miljö. På ängsyrtorna växer
det bl.a. tjärblomster, gulmåra (VU), blodnäva, gaffelbräken, vit
fetknopp och tulkört. Trädbeståndet består av enar samt unga
askar och lönnar.

Representativitet: B Litet område, men kalkgynnade arter höjer klassen.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd och bär inte märkbara spår av
slitage.

Figur 137   **Hasselhage**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 1,97 ha

Beskrivning: Hasselhagen är delvis öppen och här finns enstaka gamla ham-
lade träd, mesta askar.

Lundarterna dominerar fältskiktet och ängsarter förekommer
mera i de öppna gläntorna. Vegetationen består av bl.a. liljekon-
valj, skogsnäva, hundäxing, fyrkantig johannesört, nässelklocka,
ängssyra och stenhallon.

I figuren finns det även några skogskärrsartade sänkor, där det
växer bl.a. rankstarr.

Representativitet: B Figuren är omfattande och hagmarksdragen svaga. Trädbe-
ståndet är rätt tätt.

Naturtillstånd: B Figuren är i bete.

Figur 138   **Hamlingsäng**

- Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*
- Areal: 0,14 ha
- Beskrivning: Hamlingsängen, som är restaurerad, är nu öppen. På ängen växer det en och unga björkar.
- Representativitet: B Ängsvegetationen är typisk, men ganska artfattig, förekomsten av hamlade träd är knapp.
- Naturtillstånd: A Figuren vårdas med slätter och bete.

Figur 139   **Berg**

- Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar
- Areal: totalt 0,20 ha
- Beskrivning: Två öppna berg nära varandra. På ängsyrtorna växer ängsarter ss gräslök, vårbrodd och äkta johannesört.
- Representativitet: C Figurens berg är vanliga och karga.
- Naturtillstånd: B Fältskiktet är ställvis slitet.

Figur 140   **Blandskog**

- Naturatyp: 9010 Västlig taiga*
- Areal: 0,19 ha
- Beskrivning: Blandträdsbogen, där vuxen gran dominerar, är delvis öppen. Figuren är bergig. Lövträdsbeståndet består av rätt unga aspar och björkar. I fältskiktet förekommer det vanliga kärlväxter, som trivs i frisk moskog.
- Representativitet: C Skogen har uppstått naturligt.
- Naturtillstånd: C Det förekommer inte murken ved av olika åldrar.

Figur 141   **Vegetationsklätt berg**

- Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar
- Areal: 0,02 ha
- Beskrivning: Figuren är ett litet berg, där det växer frodig vegetation och mossor som trivs i skogsmiljö.
- Kärlväxterna består främst av gräsarter. Därtill förekommer här askplantor, hallon, bergsyra, smultron och träjon. Grönvit nattviol, som trivs i kalkrik miljö, växer här allmänt.
- Representativitet: C Skogsvegetationen sänker representativiteten.
- Naturtillstånd: B Igenväxten sänker figurens naturtillstånd.

Figur 142   **Hassellund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 4,7 ha

Beskrivning: Figurens eutrofa lund är hasseldominerad. Lundens södra delar samt gränsområdena mot de vårdade lövängarna är öppnare. I norr är lundens gamla hasselvegetation mycket tät.

Bland hasslarna förekommer det allmänt gamla, hamlade björkar och askar samt ställvis oxlar och spetshagtorn (VU). Almen (LL (1998:82), VU) är allmän.

Figurens lundvegetation är mycket mångsidig och består av krävande arter. Under våren är området mycket vackert tack vare de blommande kärlväxterna, som gullviva, vitsippa, blåsippa, maj- och lundranunkel samt gulsippa, vårärt och tandrot. Den vanligaste av orkidéarterna är tvåblad. Ställvis förekommer det även rikligt med skogsnycklar och grönvit nattviol. Andra arter är bl.a. spenört, sibirisk björnfloka, lundgröe, trollbär och storrams.

Bristen på legor berättar om områdets historia som hamlingsäng. På hasslarnas grenar och murkna stammar förekommer det ovanliga svampsorter, som rostticka (VU) och hasselticka (NT).

Det förekommer en mångsidig artsammansättning av blötdjur, bl.a. linssnäcka.

Några periodiskt blöta sänkor av skogskärrstyp, gör figuren mångsidigare.

Representativitet: A Växtligheten är krävande och figuren är omfattande.

Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved.

Figur 143   **Hamlingsäng**

Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Figuren är en öppning, d.v.s. en äng, som röjdes fram på hösten 2015. På ängen finns både nya och gamla hamlade träd. Figuren är inte i sitt nuvarande tillstånd speciellt värdefull.

Representativitet: C Lövängen är ny och ängsvegetationen är anspråkslös.

Naturtillstånd: A Figuren är vårdad.

Figur 144   **Lundskog vid strand**

- Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ
                  9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster*
- Areal: 0,31 ha
- Beskrivning: En stor del av den fuktiga klibalsskogen består av periodiskt blöta gropar. Fältskiktet är delvis öppet och delvis med högörtsbestånd, där bl.a. älggräs, strandlysing och åkermynta förekommer.
- Representativitet: 9050: B Trädbeståndet är rätt ungt.
                          9030: C Figurens skog består bara av vissa successionsserier: havtornsbuskage – fuktig strandlund.
- Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved.

Figur 145   **Lågväxt havsstrandäng**

- Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*
- Areal: 0,11 ha
- Beskrivning: På den fuktiga ängen växer det bl.a. agnsäv, smultronklöver (NT), äkta höskallra, havssälting, gulkämpar, strandlysing och krypven. Vid trädgränsen finns ett havtornsbestånd.
- Representativitet: B Figuren är liten till ytan och artsammansättningen är typisk för naturtypen.
- Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 146   **Småbåtshamn**

- Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier
- Areal: 0,01 ha (119m²)
- Beskrivning: Figuren består av stranden till en småbåtshamn samt ett gårdsområde med servicebyggnader.

Figur 147   **Berg**

- Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar
- Areal: 0,19 ha
- Beskrivning: Figuren är ett öppet bergområde där det växer lav.
- Representativitet: C Figuren är liten till ytan.
- Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 148   **Hamlingsäng/hage**

Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,46 ha

Beskrivning: På den kalkpåverkade, delvis steniga, relativt torra sluttningen, växer det hamlade och ohamlade träd. I buskskiktet förekommer det hassel och degbär. Blodnäva bildar vida bestånd i fältskiktet. Den övriga vegetationen består av bl.a. brudbröd, luddhavre, sammetsdaggekåpa, grönvit nattviol, skogsnäva och gullviva.

Representativitet: A Växtligheten är krävande och består av kalkgynnande arter.

Naturtillstånd: B Träd- och buskbeståndet är delvis tätt. Värden av området har troligtvis varit sporadisk.

Figur 149   **Strandklippa**

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Strandklippans vegetation är anspråkslös. Det förekommer enbart litet ängsvegetation i figurens övre del.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

Figur 150   **Strandäng med högörtsvegetation**

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Figurens älggräsdominerade smala ängsremsa vetter mot strandens klubbaldunge. Ängens övriga vegetation består av rörsvingel, strandlysing, kråkvicker, gäsört, rödsvingel, krusskräppa och strandvänderot.

Representativitet: C Den lågväxta delen av strandängen är smal. Betet höjer figurens representativitet.

Naturtillstånd: A Ängen är i bete.

Figur 151   **Havsstrandäng**

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Strandängens tåg-, gräs- och starrdominerad vegetation har slåttrats och betats låg. Vid strandkanten växer blåsäv.

Representativitet: B Figuren är liten till ytan

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 152   **Vassrugg**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Strandängen, som håller på att växa igen av vass, ligger utanför betesområdet. Artsammansättningen liknar förövrigt den som är på den betade delen av strandängen (151).

Representativitet: C Det förekommer arter, som lätt kan växa igen strandängen.

Naturtillstånd: B Igenväxten hotar naturtillståndet.

Figur 153   **Hagmark**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,40 ha

Beskrivning: Hagmarken, som domineras av lövträd, gränsar till strandängen, lunden och till den vårdade hamlingsängen. Vid stranden domineras trädskiktet av klibbal. Förövrigt består figuren av relativt öppet hasselbuskage. Även en och oxel (LL (1998:82), VU) förekommer.

Representativitet: A Hagmarksdragen är välutvecklade. Albeståndet är rätt tätt.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 154   **Kalkpåverkade torrängar**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,40 ha

Beskrivning: På hamlingsängen finns kalkpåverkade och artrika torrängar, där berggrunden ligger nära markytan.

Den vackra våraspektens blomning består av arter som Adam och Eva, Sankt Pers nycklar (LL (1998:82), NT), knöranunkel, gullviva, mandelblomma och värfingerört. Bland annat kantig fetknopp, blodnäva, jungfrulin (VU) och rosettjungfrulin (VU) blommar litet senare. I fältskiktet förekommer även andra arter som vildlin, kungsmymta, bergmymta, knippfryle, värstarr (VU), darrgräs och svartkämpar.

I buskskiktet växer det några enar.

Representativitet: A Artsammansättningen är mycket representativ.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete och hotas inte av igenväxt.

Figur 155   **Hamlingsäng**

Naturtyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: 3,73 ha

Beskrivning: Figurens vårdade lövängshelhet är den mest skyddsvärda naturtypen på den östra delen av Nätös naturreservat.

Det vanligaste hamlade trädet är ask. Bland asken förekommer även gamla, hamlade björkar.

Områdets västra del, som gränsar mot lunden, är en öppen ängsytta, som är bergig.

I den vårdade östra delen förekommer det glestväxande hasslar tillsammans med de hamlade träden.

Ställvis förekommer det tätt av hasslar (de tätaste hasselnären är avgränsade på kartan med streckade linjer). I dessa delar dominerar lundarterna fältskiktet.

Fältskiktets krävande och artrika kärlväxtbestånd består av bl.a. backsmultron (VU), solvända (NT), Sankt Pers nycklar och Adam och Eva, vilka trivs på många ställen i den kalkpåverkade jordmänen.

De delar, som är värdefullast, är de där det kalkrika grundvattnet silas igenom de ytliga jordlagren, då berget tvingar vattnet uppåt. På dessa ställen förekommer det rikt av mossarter. Här fann man under sommaren 2015 strandrosettmossa (*Riccia bifurca*) (EN).

På dessa ställen har också de hotade arterna storspormossa (*Archidium alternifolium*) (EN) och grov gulmossa (*Pseudocalliergon lycopodioides*) (VU) förekommit. Under sommaren 2015 fann man inte dem, delvis p.g.a. att marken var söndertrampad av korna. Storspormossa kräver dock att marken slits och att ytlagren går sönder. Med största sannolikhet förekommer dessa arter ännu på området.

Representativitet: A Figuren är omfattande och artsammansättningen är god och typisk.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Bild 5. Majviva blommor på kalkfuktängen. Nätö öst, figur 156. (Foto: Jorma Penanen 28.5.2015)

Figur 156   **Kalkfuktäng**

Naturatyp: 6410 Fuktängar med blåtätel och starr

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Ängen är ett fuktigt, kalkpåverkat område, där det växer förutom älväxing (NT) bl.a. härstarr (RT), nålstarr (RT), tätört (RT), jungfrulin, rosettjungfrulin samt även mycket rikligt med majviva (EN).

Representativitet: A Figuren är lågväxt och artsammansättningen är mycket typisk och värdefull.

Naturtillstånd: A Ängen vårdas med slätter och bete.

Figur 157   **Frisk äng**

Naturatyp: 6510 Slätterängar i låglandet

Areal: 0,17 ha

Beskrivning: Figuren är en vårdad åkeräng, där det förekommer vanlig växtlighet, som trivs på friska ängar.

Representativitet: C Växtligheten är anspråkslös.

Naturtillstånd: A Ängen vårdas.

Figur 158   **Betad strandlund**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: totalt 0,67 ha

Beskrivning: Den aldominerade skogsbetet delas i två delar av en lövängsremsa. I östra ändan, på Själskatan, övergår aldominansen i ädellövsinslag och växtligheten är mångsidigare. Där förekommer också hasslar.

Trädbeståndet är relativt tätt, varför fältvegetationen är rätt knapp och består av kärlväxter typiska för frisk och fuktig lund.

Representativitet: B Det förekommer knappt med betesgynnade arter.

Naturtillstånd: A Figuren är betad.

Figur 159   **Strandbete**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,90 ha

Beskrivning: Mot skogen kantas betesängen av havtornsbuskage.

Den övre zonen av strandängen är lågväxt och domineras av agnsäv, salttåg, smultronklöver och äkta höskallra. Andra förekommande kärlväxter är bl.a. källört, strandrödtoppa, gulkämpar och ormtunga.

Den nedre delen av stranden domineras av bläsäv.

Representativitet: A Figuren är omfattande och växtligheten typisk.

Naturtillstånd: A Figuren vårdas med slätter och bete.

Figur 160   **Vegetationsklätt berg**

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: På berget växer det på de små ängsyterna, förutom torrängsarter, även kärlväxter som trivs i kalkpåverkad jord. Här förekommer bl.a. slån (NT), träjon, gulmåra, blodnäva och vit fetknopp.

Representativitet: A Artsammansättningen är typisk för kalkpåverkade hållmarkens torrängar.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 161   **Hagmark**

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,27 ha

Beskrivning: Hagmarkens trädbestånd är glest och ängsvegetationen dominerar. Längs med figurens kanter förekommer det unga björkar. En dunge med större aspar växer mitt i figuren. Under aspar växer hasslar och andra lundbuskar.

Den täta gräsvålen är örtdominerad med bl.a. spenört, brudbröd, liljekonvalj, gullviva, fyrkantig johannesört, stenhallon, daggkåpor, vitmåra, berggrör samt här och där lite orkidéer (Adam och Eva, Sankt Pers nycklar).

Representativitet: A Hagmarkens struktur och artsammansättning är goda.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 162   **Frisk lund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,93 ha

Beskrivning: Lundskogen, som ligger utanför betesområdet, består av blandträd, bl.a. gran, vartbjörk, asp och hassel.

Fältvegetationen är knapp och här förekommer vanlig vegetation, som trivs i lundartad skog på fastmark samt i lund. Sådana arter är bl.a. trollbär och harsyra. Det finns rikligt med murken ved.

Representativitet: A Trädbeståndet är i naturligt tillstånd.

Naturtillstånd: B Mängden murken ved är knapp.

Figur 163   **Berghällar**

Naturtyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: totalt 1,29 ha

Beskrivning: Figuren består av åtta enskilda bergsområden mellan skogsrem-sor. Vegetationen på dem är knapp, typisk för karga silikatberg. Det växer renlavar och väggmossa samt kärlväxter på dem. Det är frågan om arter, som trivs i moskog, främst krustätel och plantor av lövträd. På ett ställe förekommer det litet kattfot (NT).

Största delen av bergen hör till betesmarken, men betestrycket syns bara på det något slitna lavtäcket.

Representativitet: C-B Området är som helhet ganska stort, fast topografiskt sett rätt ensidigt.

Naturtillstånd: A Litet slitage.

Figur 164   **Blandskog**

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 1,89 ha

Beskrivning: Figurens friska moskog är bergig och barrträdsdominerad. Här förekommer även asp, björk, sälg och rönn. Vegetationen är typisk skogsvegetation. Det förekommer rätt gott om murken ved i figurens västra del. Förövrigt är mängden murken ved knapp. Figuren är mestadels i bete.

Spetsblekmossa (VU) växer på murkna legor i figurens västra del. På samma område förekommer också ett bra urval av nedbrytarsvampar.

Representativitet: C Trädskiktet är naturligt, men grova höga träd saknas.

Naturtillstånd: B Det förekommer knappt med murken ved av olika åldrar.

Figur 165   **Vegetationsklätt berg**

Naturatyp: 6810 Kalkgräsmarker

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Berget, som sluttar mot sydväst, är stenigt. På de kalkpåverkade små jordfläckarna växer det bl.a. vit fetknopp, blodnäva, bergbräsma och gulmåra.

Representativitet: B Berget dominerar, torrängsyterna är små. Det förekommer gott om kalkgynnade arter.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete och hotas inte av igenväxt.

Figur 166   **Havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,36 ha

Beskrivning: Strandängen är ställvis stenig och höjer sig som en vall på en rätt kort sträcka. Tack vare betet hålls vegetationen låg. På stranden växer det bl.a. strandkrypa, blåsäv och höstfibbla. I den övre delen av stranden växer det här och där havtorn.

På området har påträffats sumpgentiana (*Gentianella uliginosa*) (EN). Den hittades inte sommaren 2015. Området lämpar sig för arten, och den kan mycket väl förekomma där ännu.

Representativitet: B Den ringa ytan sänker representativiteten.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 167   **Hamlingsängar**

Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: totalt 0,59 ha

Beskrivning: De vårdade ängarna, som är fyra skilda områden, finns mellan strandängen och bergen.

Ängsvegetationen är mångsidig och artsammansättningen är liknande som på figuren 155. Vegetationen är frodig och artrik. På ängarna förekommer det bl.a. vildapel (VU), blodnäva, gullviva, småborre, kungs- och bergmynta. De hamlade träden är askar.

Representativitet: A Artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: A Figuren är hamlad och i bete.

Figur 168   **Hällmarkstorräng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Kalkpåverkan är tydlig på den bergiga torrängen. Här växer bl.a. Adam och Eva, brudbröd, blodnäva, mandelblomma, jungfrulin och knölränkel. I buskskiktet förekommer lågväxande nyponrosor.

Representativitet: A Den kalkgynnade artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 169   **Berg**

Naturatyp: 6810 Kalkgräsmarker

Areal: totalt 0,09 ha

Beskrivning: På berghällen finns remsor av kalkpåverkad vegetetation. Här växer bl.a. brudbröd, blodnäva och knölränkel.

Representativitet: B Berget dominerar. Den kalkgynnade artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 170   **Strandklippa**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,18 ha

Beskrivning: Berget sluttar brant ner mot vattenbandet. I sluttningens sänkor, hyllor och skrevor växer det bl.a. stensöta, gräslök, smultron, gulmåra och gaffelbräken. På berget förekommer det ställvis unga träd.

Representativitet: B Artsammansättningen är rätt god.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 171   **Havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havssträndängar av Östersjötyp*

Areal: 0,11 ha

Beskrivning: Strandvallen, som ställvis är stenig, har en anspråklös vegetation. Den består av bl.a. krusskräppa, gäsört och höstfibbla. På den övre delen av stranden växer det havtorn, strandvänderot, fackelblomster och älggräs.

Representativitet: C Smal remsa.

Naturtillstånd: A Figuren är i bete.

Figur 172   **Våtmark**

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Vid kanterna till den periodiskt våta skogskärrssänkan växer det ask, klibbal, björk och gran. I flarkarna förekommer det bl.a. kräklöver, ältranunkel och blåsstarr.

Figur 173   **Havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havssträndängar av Östersjötyp*,

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Av den fuktiga strandängen hör bara den södra halvan till betesområdet.

På strandängen växer det bl.a. strandrödtoppa, strandkrypa, agnsäv, smultronklöver, äkta höskallra, havssärling och gulkämpar.

Ängstypen fortsätter utanför stängslet och utredningsområdet.

Representativitet: B Artsammansättningen är typisk. Ängen är liten.

Naturtillstånd: B Figuren är bara delvis i bete.

Figur 174   Strandklippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,21 ha

Beskrivning: I de branta strandklippornas skrevor finns det knappt om vegetation. Det förekommer bl.a. litet gräslök och kustbaldersbrå.

Representativitet: C Växtligheten är anspråkslös.

Naturtillstånd: B Figuren är delvis sliten.

Figur 175   Holmar

Naturatyp: 1620 Skär och små öar i Östersjön

Areal: totalt 0,05 ha

Beskrivning: De små klippholmarna är nästan helt vegetationslösa.

Representativitet: D

Naturtillstånd: -

5. Herröskatan FI1400017

Herröskatans utredningsområde ligger i Lemland och är den sydligaste punkten på fasta Åland. Största delen av området är trädbevuxet. Den östra stranden är stenig emedan den västra består av främst enhetliga berghällar. Terrängen i den sydligaste spetsen domineras av både grövre och finare sprängsten. Innanför utredningsområdets gränser, vid den västra stranden, finns en tomt med flera mindre byggnader. Från tomten går det en gräsbevuxen stig söderut till ett båt-skjul och en uppgrävd liten båtvik. Utredningsområdet gränsar i norr till skogs-mark och bostadshus.

I utredningsområdets norra del finns en asfalterad vändningsplats, varifrån det går en körväg västerut till olika tomter. Grusvägen, som går söderut, igenom området, sträcker sig till den östliga stranden, där det finns en parkeringsplats. Genom området går det klippta gångar och stigar till ett högt fågeltorn, som finns på sydspetsen. Invid stigarna finns det sittplatser med möjlighet för matgrillning.

Största delen av utredningsområdet är i betesbruk. Enbart en del av den skogbevuxna terrängen invid havsbandet, söder hustomten, är ingärdad och ligger utanför bete. Under sommaren 2015 betade en stor hjord får på området, börjande i de norra delarna. Mot sensommaren gick fåren på bete i den östra delen och senare fick de beta på hela den södra delen av utredningsområdet. Fåren var ännu i oktober på bete. Betestrycket är relativt lämpligt. Endel av ängsyterna vårdas genom slätter. Det slagna gräset samlades in och brändes sommaren 2015.

I de trädbevuxna figurerna förekommer det rikligt med ask (RT) samt ställvis mycket rikligt med små askplantor.

Märken efter mänsklig aktivitet finns i på området i form av gammal odlingsjord, husgrunder samt rikligt med sprängsten.

Nordiska fladdermöss noterades jaga på flera ställen på utredningsområdet. Speciellt ovanom torrängarna i utredningsområdets centrala och nordliga delar, samt i hagmarksöppningarna i norr. Även mustasch- eller brandsfladdermus noterades jaga i de norra delarna, samt längs med den västra stenstranden.

Utredningsområdet är till sin storlek 31,4 hektar.

Figur 1   Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,35 ha

Beskrivning: Strandängens växtlighet består av vanlig strandängsvegetation, som blåsäv, havssäv och vass vid vattenbandet och högre upp bl.a. gäsört, fackelblomster, smörblomma, strandrödtoppa, kransmynta och förgätmigej. I vattnet växer det vass.

Ängen är bredare i områdets östra och västra del och blir smalare vid mitten. Figuren hör till betesområdet.

Representativitet: B Växtligheten är låg, växtlighetszonerna går att skönjas, det växer ingen vass på själva ängen, men vid vattenbrynet förekommer det vass. Buskvegetationen är nästan obefintlig på strandängen. Kärlväxarterna är vanliga.

Naturtillstånd: B Vassen kan lätt invadera strandängen. Ängen har goda möjligheter att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår.

Figur 2   Lövträdshage

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 2,39 ha

Beskrivning: Figuren är en betesmark med främst klibbal, björk, asp och hasselbuskar, men även med hamlade björkar och askar. De hamlade träden förekommer främst i nordväst. Endel av träden är äldre. Området är delvis stenigt och består av små gräsbevuxna ängsöppningar och tätare grupper av träd.

På området förekommer det även en stenfot av en gammal byggnad.

Representativitet: B Strukturen är bra. I hagen växer det ställvis höga örter, som åkertistel, som trivs in den näringsrika jorden.

Naturtillstånd: A Hagmarken har goda möjligheter att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår. Det finns knappt om murken ved.

Figur 3   Lövträdshage

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,25 ha

Beskrivning: I lövträdshagen växer det främst björk och asp samt unga askplantor. Buskskiktet är tätt och ställvis svårframkomligt. Fältskiktets kärlväxter består av både ängs- och lundarter, bl.a. skogsnycklar (NT) och tvåblad.

Området har troligtvis varit i betesbruk, men har under flera år fått växa igen. Hagen ligger utanför den ingärdade betesmarken.

Representativitet: C Området har vuxit igen, men betesmarkens struktur kan ännu skönjas i trädbeståndet. Det är knappt om murken ved.

Naturtillstånd: C Hagen har möjlighet att återfå sin ursprungliga hagmarksstruktur och sitt naturtillstånd efter lätt röjning av den tätaste vegetationen, varefter figuren skulle inkluderas i betesmarken. Figuren kan också slättas.

Figur 4   Lövträdshage

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 1,92 ha

Beskrivning: Lövträdshagen har en liten ängsöppning och ett litet område med berg i dagen, där det växer enstaka jungfrulin (VU). Asp

dominerar i öst och i väst ett område med tätväxande, unga, hamlade askar. Närmast stranden finns det tall och klibbal. Trädbeståndet är tätare längs med den nordvästra gränsen. I väst, nära den steniga stranden öppnar sig hagen i ett litet område med högrörtsvegetation. Fältskiktet är gräsdominerat, men det förekommer även skogsnycklar, Sankt Pers nycklar (LL (1998:82), NT), Adam och Eva (NT) och lundkardborre (EN).

Hagen är i bete.

Representativitet: A Bra struktur och flora.

Naturtillstånd: A Ängen har goda möjligheter att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår. Det är knappt om murken ved.

Figur 5   Körväg

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,41 ha

Beskrivning: Figuren är en körväg med en asfalterad vändplats i norr och vägar som sträcker sig västerut till bostadsområden och söderut till en parkeringsplats nära utredningsområdets östra strand. Längs med den väg som går söderut växer det ställvis rikligt med Sankt Pers nycklar. Vid stranden finns en sittplats samt resterna av en gammal brygga.

Figur 6   Kalkrika hållmarkstorrängar

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,01 ha (113m²)

Beskrivning: Figuren består av små berghällar i dagen samt av växtlighet på ett tunt, kalkhaltigt jordtäckte. Här växer bl.a. vit fetknopp, gulmåra (VU), vildlin, stenbräken, svartbräken, harklöver och kärleksört. Ängen är i bete, men visar inte tecken på eutrofiering.

Representativitet: B Det förekommer rikligt med arter, som är typiska för naturtypen. Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: B Ängen har goda möjlighet att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår.

Figur 7   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Kalkhällmarken (figur 6) omringas av ett torrängsområde med växtlighet som gulmåra, blodnäva, brudbröd och backnejlika (NT). Ängen är i bete.

Representativitet: A Det förekommer rimligt med arter, som är typiska för naturtypen. Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: A Ängen har goda möjlighet att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår.

Figur 8   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: På den lilla kalktorrängen växer det typiska kärlväxter som vildlin, svartkämpar, gullviva, gräslök, backnejlika, blodnäva, småborre och darrgräs samt även Adam och Eva. Ängen är i bete.

Representativitet: A Det förekommer rimligt med arter, som är typiska för naturtypen. Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: A Ängen har goda möjligheter att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår.

Figur 9   **Vass vid havsstrand**

Naturatyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Figuren består av en tätväxande vassrugg, som påverkas av höga och kraftiga vågor, orsakade av den rikliga båttrafiken. Markytan är delvis kraftigt eroderad. Vassruggen hör till betesmarken.

Figur 10   **Havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Invid vassruggen finns en liten strandäng med lågortsvegetation, som kustarun, strandrödtoppa, rödsvingel, gäsört, salttåg, blå- och havssäv. Figuren är för liten för att inbegripa strandängens typiska växtlighetszoner. Vassen håller delvis på att växa ut i lågortsängen. Ängen hör till beteshagen.

Representativitet: C Figuren är liten och den kan lätt bli igenväxt av vassen.

Naturtillstånd: B Ängen har god möjlighet att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår. Området var i bete på försommaren. Ängsvegetationen skulle även gynnas av sensommarbete eller slätter.

Figur 11   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Figuren består av klappersten med små salttågsdominerade vegetationsfläckar. Stranden är mycket exponerad för de kraftiga vågorna, båttrafiken orsakar. Tidvis är stenarna och växtligheten helt täckt av alger, som efter en tid kan vara bortsköljda. Alglaget kan tidvis ligga kvar i veckor eller månader, och inverka hämmande på strandvegetationens växtkraft Och spridning.

Representativitet: C Figurens växtlighet är ensidig.

Naturtillstånd: B Ängen har god möjlighet att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår. De höga vågorna, orsakade av båttrafiken, har en eroderande effekt på växtligheten och de sköljer upp alglager på stranden.

Figur 12   **Strandklippor**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Figuren består av släta och nästan helt kala strandklippor med enbart små förekomster av rödsvingel, salttåg, blåsäv, strandkrypa och kustarun. Klipporna är exponerade för de vågor den stora båttrafiken orsakar. Figuren ligger utanför betesmarken och fortsätter österut utanför utredningsområdet mot tomtens byggnader.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan. I skrevorna växer det enbart få kärlväxtarter, som är rätt vanliga.

Naturtillstånd: C De höga vågorna, orsakade av båttrafiken, har en eroderande effekt på växtligheten och på klipporna.

Figur 13   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Figuren består av klappersten, med salttägsfläckar emellan stenarna. Här växer även rörflen, gäsört och madrör. Stranden är exponerad för de vågor båttrafiken orsakar (se figur 11).

Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: D Figurens växtlighet är ensidig och marken eroderad.

Naturtillstånd: -

Figur 14   **Strandklippor**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,55 ha

Beskrivning: Figurens strandklippor är nästan helt vegetationslösa närmast havsbandet, där de är exponerade för de kraftiga vågor båttrafiken orsakar. Högre upp förekommer det olika gräsarter i enstaka skrevor samt små mängder gräslök och gul fetknopp. Det växer även små enar, tallar och björkar i skrevorna. Klipporna sträcker sig österut upp mot skogskanten.

Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: C Växtligheten är vanlig.

Naturtillstånd: B De höga vågorna, orsakade av båttrafiken, har en eroderande effekt speciellt på de klipporna, som ligger närmast vattenbrynet (se figur 11).

Figur 15   **Stenstrand**

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Figuren består av klappersten, med en smal vegetationszon närmast skogskanten. Strandängszonen domineras av salttåg och är tidvis täckt av alger (se figur 11). Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: B Figurens växtlighet är ensidig och vanlig.

Naturtillstånd: B Båttrafiken har en eroderande effekt och hämtar upp algmassor, som tidvis täcker hela stranden med dess växtlighet. Algtäcket inverkar hämmande på strandängszonens vegetation (se figur 11).

Figur 16   **Havsstrandäng**

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,01 ha (98m²)

Beskrivning: Figuren är en liten strandäng med typisk lågörtsvegetation (se figur 10). Bredvidliggande fuktäng, med sin frodiga växtlighet, hotar strandängen. Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: C Figuren är liten och den kan lätt bli igenväxt av vass och annan högörtsväxtlighet.

Naturtillstånd: B Ängen är inte i bete och fuktängen bredvid kan ta överhand.

Figur 17   **Örtrik fuktäng**

Naturtyp: Figuren uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Invid ett gammalt båthus finns en fuktäng samt en jordvall, som troligtvis härstammar från då man grävde upp den lilla båtvikens. Växtligheten, som är influerad av mänsklig aktivitet, domineras främst av bergrör och åkertistel och är inte speciellt representativ. Figuren ligger utanför betesmarken.

Figur 18   **Kustskogens successionsserie**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster

Areal: 4,26 ha

Beskrivning: Figuren inkluderar figurerna 19-31.

Figuren består av kustskogens successionsserier från täta enbuskagen och lundskogar till friska moskogor, små försumpade fläckar och mindre berghällar. Successionsserien är dock inte enhetlig. De olika biotoperna förekommer fläckvis inom figuren.

Representativitet: C Naturtypen är delvis splittrad och inte så vid.

Naturtillstånd: B Alla successionsserier, som t.ex. strandens buskzon, är inte representerade. Landhöjningen är synlig i de olika delområdena.

Figur 19   **Kustnära enbuskage**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster

(del av figur 18) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Figuren är ett tätt enbuskage som inkluderar lövfällande buskar som skogsolvon och skogstry. Figuren fortsätter norrut, utanför

utredningsområdet, och övergår i frisk lund, där det växer rikligt med Sankt Pers nycklar.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan, emedan artsammansättningen är typisk.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 20   Klippa

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster
(del av figur 18)

8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Vegetationen på det lilla, flacka bergsområdet är typisk, med bl.a. små björkar, enar och tallar växande i skrevorna. Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: C Vegetationen är typisk och inte speciellt representativ.

Naturtillstånd: B Trädvegetationen i skrevorna håller på att ta över så småningom.

Figur 21   Frisk moskog

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster
(del av figur 18) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,23 ha

Beskrivning: Mellan berghällarna förekommer ett litet, friskt och tätbevuxet moskogsområde, som sträcker sig västerut mot havsbandet. Växtligheten består av ett relativt ungt blandträdsbestånd, täta enbuskar och lövfällande buskar samt strandbuskagen i väst. Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan, men består av växtlighet typisk för landhöjningskuster av denna typ. Växtligheten är ung.

Naturtillstånd: A Området är i naturligt tillstånd.

Figur 22   Öppen klippa

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster
(del av figur 18)

8220 Klippvegetation på silikatrika bergsluttningar

Areal: 0,13 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet, flackt bergsområde, med typisk vegetation (se figur 20). Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: C Vegetationen är typisk och inte speciellt representativ.

Naturtillstånd: B Trädvegetationen i skrevorna håller på att ta över så småningom.

Figur 23   Frisk lund

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 18)

9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,81 ha

Beskrivning: Klibbalen dominerar figurens strandskog i väst. Skogen övergår i blandlövskog mot öst och norr. Ställvis förekommer det täta bestånd av en, skogstry, skogsolvon och nyponros. Vegetationen är artrik fastän artsammansättningen är vanlig. Det förekommer dock ställvis lundkardborre. Figuren ligger utanför betesmarken. Det löper en gräsbevuxen, klippt stig igenom området.

Representativitet: B Figurens trädbestånd är mångsidigt och i naturligt tillstånd. I figuren förekommer inga speciella arter, förutom lundkardborre.

Naturtillstånd: B Det förekommer knappt om gran och det finns heller inte risk för att den skall ta överhand. Det är knappt om murken ved.

Figur 24   Ädellövskog

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18)

9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora*

Areal: 0,40 ha

Beskrivning: I den askdominerad fuktiga, eutrofa lunden, växer det även klibbal. Askarna är delvis utsatta av askskottsjuka och en del av trädens kronor är glesa p.g.a. svampsjukdomen. Det gäller främst det unga askarna. De äldre träden ser ut att ha en viss motståndskraft mot svampsjukdomen.

Älggräset dominerar fältskiktet, men det förekommer även rikligt med lundkardborre i hela figuren. Det växer rikligt med tidlösa i figurens östra del. Med största sannolikhet är det frågan om en förvildade kulturväxter, eftersom hagmarken invid ser ut att ha varit i odling (figur 76).

Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: B Figuren är en blandlövskog, med relativt få trädarter. Det förekommer äldre askar i lunden, men främst finns det unga askplantor.

Naturtillstånd: B Figurens trädskikt är naturligt och det finns inte spår efter ut-huggning. De äldsta askarna är relativt gamla, men det är knappt om murken ved.

Figur 25   **Fuktig eutrofisk lund**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18)

9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,22 ha

Beskrivning: Figuren är till fältskiktet mycket lik ädellövsbogen (figur 24), fastän mängden lundkardborrar är märkbart mindre. Trädskiktet är klubbdominerat och buskskiktet är ställvis tätt av bl.a. hägg.

Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: B Det finns knappt om anmärkningsvärda arter i lunden.

Naturtillstånd: A Det finns inte märken efter mänsklig aktivitet. Mängden murken ved är rimlig.

Figur 26   **Skogsbete**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18)

9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,59 ha

Beskrivning: Figuren är ett klubbdominerat skogsbete, där buskskiktet är glest. Det växer enstaka ängsarter i fältskiktet, som förövrigt är älggräsdominerat. Figuren är i bete.

Representativitet: B Trädbeståndet och strukturen är relativt ensidig. Det är knappt om murken ved. Figuren är ännu i betesbruk.

Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved. Strukturen är ensidig och det förekommer inte gläntor eller märkbara trädgrupperingar.

Figur 27   **Frisk lund**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18)

9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,39 ha

Beskrivning: Skogen i den friska lunden består av blandlövträd, främst av unga aspar. Enbart enstaka yngre granar förekommer. Trädbeståndet är överlag relativt ungt. Buskskiktet är ställvis tätt av en och lövfällande buskar, som trivs i lundar, ss mabär, hägg,

skogsolvon och skogstry. I fältvegetationen förekommer vanliga lundarter som sippor, rödblåra, trollbär, sårlåka och träjon. Liljekonvaljen är ställvis helt dominerande.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren och hösten 2015.

Representativitet: B Artbeståndet är inte speciellt anmärkningsvärt.

Naturtillstånd: A Skogen har uppstått naturligt och kronskiktet är mångsidigt. Det finns inte märken efter mänsklig aktivitet. Trädskiktet är relativt ungt och det är knappt om murken ved.

Figur 28   Frisk moskog

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,78 ha

Beskrivning: Den friska moskogen är en blandträdkog, med ställvis tätt enbuskage samt vanlig fältvegetation, ss blåbär och liljekonvalj. Trädbeståndet är relativt ungt.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: C Trädbeståndet är relativt ungt och det är knappt om murken ved.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är ungt. Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 29   Skogskärr

Naturtyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18)

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Figuren är en liten kärrsänka där bottenskiktet domineras av vitmossor. Här växer även strandlysing, kräklöver, hundstarr och blåsstarr. Trädskiktet domineras av glasbjörk.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: C Figuren är litet och växtligheten vanlig. Det är knappt om murken ved.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd. Det finns inte märken efter mänsklig aktivitet, men eftersom trädbeståndet ännu är ungt har det inte uppnått en mångsidig struktur i kronskiktet.

Figur 30   **Frisk moskog och enbuskage**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,21 ha

Beskrivning: Figurens friska moskog domineras av blandträd, med täta enbuskage samt en fältvegetation, som är typisk för moskog. Trädbeståndet är relativt ungt. Även en liten periodiskt blöt kärrsänka förekommer. I utkanterna av skogsdungen växer det tätt av enar. Området innefattar ett fågeltorn, på vars södra sida det finns en skogsdunge av unga aspar.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: C Figuren är litet och växtligheten vanlig. Det är knappt om murken ved.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd, men mängden murken ved är liten och trädbeståndet är ungt.

Figur 31   **Frisk moskog**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster (del av figur 18) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,31 ha

Beskrivning: Figuren består av frisk moskog med ett blandträdsbestånd och ställvis täta enbuskage. På området finns en liten periodiskt blöt kärrsänka, där det växer odon och hönsbär. Fältvegetationen är förövrigt typisk för moskog.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: B Figuren är liten och avskild från den övriga delen av naturtypen. Trädbeståndet är ungt.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd. Trädbeståndet är relativt ungt.

Figur 32   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet torrängsområde med bl.a. backnejlika, revfingerört, gulmåra, luddlosta, harklöver, kärleksört, svartkämpar och rödklint. Figuren är i bete.

Representativitet: B Figuren är i betesbruk. Där förekommer enbart få indikatorarter.

Naturtillstånd: B Ängen har goda möjligheter att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betet fortgår.

Figur 33   Strandklippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,19 ha

Beskrivning: Figuren består av främst släta klippor med enbart lite vegetation i klippskrevorna (se figur 12). Klipporna är exponerad för höga vågor, som båttrafiken orsakar. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: C Figuren är liten, växtligheten är knapp och arterna oansenliga.

Naturtillstånd: C Båttrafiken orsakar erosion.

Figur 34   Havstrandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,01 ha (74m²)

Beskrivning: Strandängen domineras av lågväxande, typiska örter (se figur 11), men där växer även dvärgarun (NT) och smultronklöver (NT). Figuren är liten till ytan och är i bete.

Representativitet: B Ängen är mycket liten, men växtligheten är låg och artvariationen är god. Det förekommer inte vass- eller buskebestånd.

Naturtillstånd: B Ängen består av bara en strandängszon. Om området fortsätter att vara i bete, är utsikterna goda för att ängen kan bibehåller sin låga växtlighet och goda artsammansättning.

Figur 35   Stenstrand

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,14 ha

Beskrivning: Figuren är ett strandområde, med klappersten, där det finns en smal strandängszon närmast trädgränsen. Strandängen domineras av salttåg. Längre söderut blir stenstranden mer varierande med sandstrandspartier blandat med grus- och stenpartier, varmellan det växer små mängder strandvegetation.

I figurens södra del finns en buskzon med havtorn. Växtligheten under havtornen är låg och består av arter som trivs nära havsstränder. Här förekommer bl.a. rikligt med vårsallat (NT) och krusskräppa.

Vågorna, som båttrafiken orsakar, sköljer upp alglager på stranden. Algtäcket är tjockt och kvävande. Vågorna har också en eroderande inverkan.

Representativitet: B Strandens artsammansättning är god och typisk.

Naturtillstånd: C Vågorna sköljer upp tjocka alglager på stranden. Figuren hör till beteshagen, vilket den gynnas av.

Figur 36   Strandklippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,39 ha

Beskrivning: Figurens strandklippor är släta och går ställvis brant ner i havet. Vegetationen i bergsskrevorna är knapp och består av bl.a. olika gräsarter samt små mängder tulkört, gräslök, kärleksört och gul fetknopp.

Figuren är exponerad för höga vågor, som båttrafiken orsakar. Det förekommer större och mindre hållkar här och där på berget. Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: B Figuren är relativt långsträckt. Det förekommer inga ovanliga kärlväxtarter. Växtligheten är begränsad till bergsskrevorna.

Naturtillstånd: C Klipporna är exponerade för höga vågor, båttrafiken orsakar. Speciellt de bergsytor som är närmast vattnet är helt kala.

Figur 37   Klippor av sura bergarter

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar

Areal: 0,91 ha

Beskrivning: På de flaka bergsområdet växer det små björkar, enar och tallar i skrevorna. Fältvegetationen är inte anmärkningsvärd och består främst av små bestånd av bl.a. ljung.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: C Klippornas struktur är ensidig. Det är knappt om indikatorarter och artsammansättningen är ensidig.

Naturtillstånd: B Den vedartade växtligheten tar med tiden överhand.

Figur 38   Stenstrand

Naturatyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Figuren är en liten klapperstenstrand, som saknar enhetlig strandängsvegetation. Figuren är exponerad för höga vågor, som båttrafiken orsakar. Stranden hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: D Figuren är artfattig, ensidig och liten.

Naturtillstånd: -

Figur 39   Strandklippor

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Figuren består av ett litet område med släta strandklippor, med knapp vegetation i bergsskrevorna.

Figuren är exponerad för höga vågor, som båttrafiken orsakar. Klipporna hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Representativitet: C Figuren är liten. Det förekommer inga ovanliga arter. Växtlighetsbeståndet begränsar sig till bergsskrevorna.

Naturtillstånd: C Båttrafiken orsakar höga vågor, som har en eroderande inverkan på klipporna närmast vattnet.

Figur 40   Kalktorräng

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,70 ha

Beskrivning: Figuren är ett vidsträckt område, med små torrängsytor, där det förekommer växtlighet som trivs på kalktorrängar. Dessa är bl.a. fältmalört, harklöver, gulmåra, småborre, brudbröd och tulkört. Marken är till största delen täckt av sprängsten och ställvis stora, karga stenblock i vars skrevor enbart enstaka kärleväxter trivs. På området växer det även små träd, som rönnar samt buskar ss enar, rosor och skogsolvon.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015, men visar inte tecken på eutrofiering.

Representativitet: C Sprängstenen är orsakad av mänskoaktivitet.

Naturtillstånd: B Det förekommer typisk vegetation på ängen, men även busk- och trädarter. Ängen har goda möjligheter att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd, ifall betesdjuren hittade till stället (i betesbruk i slutet av sommaren 2015). Buskgrupperna har en skuggande inverkan på fältvegetationen.

Figur 41   Kalkrika hållmarkstorrängar

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhållmarker*

Areal: 0,25 ha

Beskrivning: Hållmarkstorrängen är rätt vidsträckt, men består av mindre, tätliggande torrängar, med vegetation på tunt jordtäckte. Vegetationen består främst av vit fetknopp, gul fetknopp, harklöver, fältmalört, färsvingel, sandnarv och kärleksört. Mellan de små ängsytona växer det små en- och lövbuskar. Det finns även små ytor med mindre sprängsten, där växtligheten är knapp.

Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015. Ängen är inte eutrofierad.

Representativitet: B Torrängens artsammansättning är god och det finns relativt gott om arter som kräver kalkhaltig jordmån. Figuren hör till det området där det förekommer rikligt med sprängsten.

Naturtillstånd: B Figuren hörde till betesområde på sommaren, fastän betesdjuren troligtvis föredrar näsets mer skyddade skogsområden.

Figur 42   Enbuskage

Naturtyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Figuren är ett tätt buskage dominerat av en, med inslag av andra lövfällande buskar, som nyponros och skogsolvon. Figuren hör till betesmarken.

Figur 43   Frisk lund

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,22 ha

Beskrivning: Figuren är en liten lövträdsdunge av typen frisk lund, med mycket tät och oframkomlig vedartad växtlighet. Bland annat klibbal, hägg och nyponros förekommer. En del av veden är murken. Trädbeståndet är ungt. I fältskiktet växer det rikligt med Sankt Pers nycklar. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Lundområdet är litet och trädbeståndet relativt ungt. Det förekommer gott om Sankt Pers nycklar.

Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved.

Figur 44   Kalktorräng

Naturtyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet torrängsområde med bl.a. blodnäva och andra arter typiska för kalkmark (se figur 40). Figuren hör till det området där det förekommer rikligt med sprängsten. Figuren hör till betesmarken. Ängen är inte eutrofierad.

Representativitet: B Det finns spår av mänsklig aktivitet.

Naturtillstånd: B Ängen har typisk vegetation. Den är kantad av enbuskar, som skuggar och kan ta överhand. Ängen har goda möjlighet att bibehålla sin struktur och sitt naturtillstånd ifall betesdjuren hittade till stället (hörde till betesområdet i slutet av sommaren 2015).

Figur 45   **Kalkrik hållmarkstorräng**

- Naturtyp:** 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhållmarker*
- Areal:** 0,01 ha (111m²)
- Beskrivning:** Figuren är en liten hållmarkstorräng, med typiska arter (se figur 41). Figuren hör till det området där det förekommer rikligt med sprängsten och den var en del av betesmarken i slutet av sommaren 2015. Ängen är inte eutrofierad.
- Representativitet:** B Ängens artsammansättning är god och det finns relativt gott om arter som kräver kalkmark.
- Naturtillstånd:** B Var en del av beteshagen, men troligtvis föredrar betesdjuren de mer skyddade områdena framom näsets steniga ända. Buskvegetationen runtomkring hotar torrängen.

Bild 6. Hållmarkstorrängen är typiskt lågväxt, med bl.a. vit och gul fetknopp. Herröskatan, figur 46. (Foto: Lotta Lindholm 1.7.2015)

Figur 46   **Kalkrik hållmarkstorräng**

- Naturtyp:** 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhållmarker*
- Areal:** 0,15 ha
- Beskrivning:** Figuren består av ett stort och enhetligt hållmarkstorrängsområde, med en god artsammansättning och artrikedom. Här finns en rik flora av bl.a. vit och gul fetknopp, kärleksört, harklöver, kattfot (NT), backnejlika, jungfrulin, solvända (NT), fältmalört,

gaffelbräken, stenbräken, gräslök och mjuknäva. Det förekommer även rikligt med labyrintspindlar.

Figuren hör till betesmarken, men är inte eutrofierad.

Representativitet: A Artsammansättningen är god och det finns gott om arter, som kräver kalkmark.

Naturtillstånd: A Är i betesbruk på sensommaren.

Figur 47   Kalkrik hållmarkstorräng

Naturtyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: På hållmarkstorrängen förekommer det typiska arter för naturtypen (se figur 46). Här växer även ett litet bestånd av stor fetknopp (NT). Labyrintspindeln förekommer allmänt.

Figuren hör till betesmarken. Ängen är inte eutrofierad.

Representativitet: A Artsammansättningen är god och det finns gott om arter, som kräver kalkmark.

Naturtillstånd: A Hörde till beteshagen sensommaren 2015.

Figur 48   Kalktorräng

Naturtyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,27 ha

Beskrivning: Ängsområdet är rätt stort, med typiska kärlväxter för kalktorrängar, som småborre, brudbröd, gulmåra, svartkämpar, gullviva, blodnäva, solvända samt även rikligt med jungfrulin, Adam och Eva och Sankt Pers nycklar. Några exemplar av lunddraba (NT) växer i figurens södra del. Våraspekten med gullviva är speciellt vacker, men även sensommarens rika blodnäveblomning är vacker. På ängen växer det ställvis små buskar, som inte hotar ängsvegetationen.

Figuren hör till betesmarken, men visar inte tecken på eutrofiering.

Representativitet: A Figuren är en del av beteshagen.

Naturtillstånd: A Det förekommer typisk torrängsvegetation och enstaka buskgrupper. Ängen har goda möjlighet att bibehålla sitt naturtillstånd.

Figur 49   **Kalkrika hållmarkstorrängar**

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhållmarker*

Areal: (29m²)

Beskrivning: Figuren är en liten hållmarkstorräng, med typiska arter (se figur 41). Här växer även jungfrulin. Buskvegetationen runtomkring ången kan växa in på området. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Artsammansättningen är god och det finns relativt gott om arter som kräver kalkmark.

Naturtillstånd: A Figuren är i betesbruk.

Figur 50   **Kustnära enbuskage**

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,50 ha

Beskrivning: Figuren består av ett tätt enbuskage, med inslag av lövfällande buskar, rönnar och enstaka träd, som tall och björk, i den norra ändan. Området har blivit påverkat av mänskoaktivitet och enbuskagen har vuxit fram under senare år. Figuren är nu i naturligt tillstånd, men är troligtvis inte av den naturtyp den varit tidigare.

I områdets norra del finns en sittplats med klippt gräsyta. Figuren hörde till ett vidsträckt bete på sensommaren 2015.

Figur 51   **Frisk lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,15 ha

Beskrivning: Figuren är en liten lövträdsdunge av typen frisk lund, med tätt och oframkomligt buskbestånd. Trädbeståndet är rätt ungt och består av bl.a. asp och äppelträd. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Figuren har en ringa yta och trädbeståndet är relativt ungt.

Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved.

Figur 52   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,23 ha

Beskrivning: Figurens mellersta del består av berghällar i dagen, med växtlighet i bergskrevor, och av små ytor med tunt jordtäckte. Vegetationen är av typen hållmarkstorräng, med typiska arter (se figur 41).

På torrängen runt berghällar växer det typiska kärlväxter för kalktorrängar, som bl.a. småborre, brudbröd, gulmåra, svartkämpar, gullviva och blodnäva samt även Adam och Eva och Sankt Pers nycklar. Runt ängens yttre kanter växer det buskar, som med tiden kan ha en skuggande inverkan.

I figurens norra ända finns en sittplats med klippt gräsyta. I gräsytan finns det två backtriftuvor. Backtriften (EN) anses vara planterad (Haeggström, Carl-Adam 29.5.2015. Muntlig information).

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: A Figuren är i betesbruk. Buskvegetationen kan hota fältskiktet.

Naturtillstånd: A Typisk vegetation, enstaka buskgrupper, ängen har goda möjligheter att bibehålla sitt naturtillstånd.

Figur 53   **Kalkrika hållmarkstorrängar**

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,01 ha (96m²)

Beskrivning: Hållmarkstorrängen är ett mycket litet område, med typisk växtlighet för naturtypen (se figur 41). Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Artsammansättningen är god. Buskvegetationen och dess skuggande inverkan kan hota fältvegetationen.

Naturtillstånd: B Ängen är i betesbruk.

Figur 54   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 1,42 ha

Beskrivning: Torrängen är ett rätt stort område med typiska kärlväxter för kalktorrängar (se figur 48) samt endel beaktansvärda arter, som rosettjungfrulin (VU), jungfrulin, som det förekommer rikligt av, ett stort bestånd av korskovall (VU) och orkidéväxter som tvåblad, grönvit nattviol, Adam och Eva och Sankt Pers nycklar. Våraspekten är speciellt vacker då gullviva och de olika röda orkidéerna blommar. Även sommarens övriga aspekter är praktfulla med brudbröd, gulmåra, blodnäva, ängsnejlika och olika klockväxter. På ängen växer det ställvis små buskar och träd.

Det förekommer även en sittplats med klippt gräsyta. Förekomsten av labyrintspindel är rik.

I figurens mitt finns hållmark, där växtligheten förekommer främst i bergskrävorna.

Figuren hör till betesmarken

Representativitet: A Ängen är i betesbruk. Buskvegetationen kan ställvis hota fältvegetationen. Främst kan buskagen vid skogsområdet i väst hota ängsvegetationen och sakta men säkert ta över en del av ängsytan. Förövrigt finns det inte tecken på eutrofiering.

Naturtillstånd: A Vegetationen är typisk. Det förekommer enstaka buskgrupper.

Figur 55   Fuktig eutrof lund

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: Figuren är en liten skogsdunge dominerad av klibbal. I fältskiktet förekommer främst högrter ss älggräs. I lunden växer det ställvis även rikligt med lundkardborre. Buskskiktet är rätt glest och trädbeståndets åldersstruktur är ensidigt. På området förekommer det ett utedass för allmänt bruk och en gräsbevuxen stig, som leder till dasset.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Lunden är mycket liten och det är knappt om murken ved.

Naturtillstånd: B Trädskiktets ålderstruktur är ensidigt. Det är knappt om murken ved. Utedasset och stigen inverkar på figurens naturtillstånd, men inte påtagligt. Det förekommer inte rosk eller annat som därtill kunde inverka på naturtillståndet.

Figur 56   Frisk lund

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,61 ha

Beskrivning: Figuren är en strandskog, som i norr är klibbalsdominerad och mycket skuggig. Mot söder övergår lövträdbeståndet i blandlövskog och kronskiktet blir mer genomträngligt. Ställvis är skogens buskskikt mycket tätt och svårframkomligt. Fältskiktet består av typiska arter för frisk lund samt lundkardborre (EN) och Sankt Pers nycklar.

Figuren hör till betesmarken. I nordost finns en allmän sittplats nära stranden, med bord och bänkar. Runt den växer det vårsallat.

Representativitet: B Det förekommer inte speciellt krävande växter, förutom Sankt Pers nycklar och lundkardborre.

Naturtillstånd: B Träden är varken speciellt gamla eller grova. Murken ved förekommer.

Figur 57   **Frisk lund**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,74 ha

Beskrivning: Den friska blandlövträdslunden består ställvis av mycket täta buskbestånd som skogstry, skogsolvon, hägg och andra arter, som är typiska för lundmark. Även fältskiktet är rikt på arter typiska för friska lundar. Här växer t.ex. Sankt Pers nycklar och lundkardborre. I trädsiktet förekommer inte speciellt grova eller gamla träd, men nog en del murken ved.

I figurens norra del finns det rester av gamla byggnader samt grova stenblock, som troligtvis varit delar av byggnader. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Växtligheten är inte speciellt krävande, förutom Sankt Pers nycklar och lundkardborre. Trädbeståndet består inte av speciellt grova eller gamla träd.

Naturtillstånd: B Det finns spår av mänsklig aktivitet i norr och troligtvis har figuren inte varit lundskog tidigare. Kulturinslag finns att skönjas, men de är inte markanta.

Figur 58   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: På kalktorrängen förekommer det typiska kärlväxter för kalktorrängar ss brudbröd, blodnäva, svartkämpar, gulmåra, gullviva och småborre. Blodnävan dominerar nästa hela fältskiktet. På ängen växer det ställvis små buskar, men i mycket liten utsträckning. Figuren hör till betesmarken.

Norra delen består till största delen av ett lätt sluttande berg, med kalktorrängens vegetation bara i skrevorna.

Representativitet: A Figuren är i betesbruk.

Naturtillstånd: A Det förekommer typisk torrängsvegetation, samt enstaka buskgrupper. Ängen har goda möjligheter att bibehålla sitt naturtillstånd.

Figur 59   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,22 ha

Beskrivning: Torrängsväxtligheten dominerar i den steniga terrängen, som troligen uppstått delvis p.g.a. sprängning eller annan mänsklig aktivitet. I figuren förekommer det rester av en husgrund. Typiska kärlväxter för kalktorrängar förekommer (se figur 58) samt även rikligt med Adam och Eva, Sankt Pers nycklar samt ovanliga arter, som rosettjungfrulin och några fältsippor. Förekom-

ten av labyrintspindel är också rik. På ängen växer det ställvis små buskar och låga träd, som kan ha en skuggande effekt på torrängsvegetationen.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: A Ängen är i betesbruk. Buskvegetationen kan ställvis hota fältvegetationen.

Naturtillstånd: A Vegetationen är typisk.

Figur 60   Kalkrika hållmarkstorrängar

Naturtyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,01 ha (62m²)

Beskrivning: Ängen är ett litet område, med växtlighet av typen hållmarkstorräng (se figur 41). Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Artsammansättningen är god.

Naturtillstånd: B Figuren är i betesbruk.

Figur 61   Kalkrika hållmarkstorrängar

Naturtyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Områdets växtlighet är av typen hållmarkstorräng, med typiska arter (se figur 41) i bergsskrevor och i ytterkanterna av hållarna. Det förekommer rikligt med gräs, bl.a. bergrör, runt torrängen. Dessa gräsarter håller på att ta över skrevorna. Det växer även olika lökväxter på torrängen och i hagmarken, som omringar ängen. Dessa är backlök, gräslök och skogslök.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: C Ängens artsammansättning är relativt god. Det högväxande gräset är ett hot mot torrängsvegetationen

Naturtillstånd: B Ängen är i betesbruk.

Figur 62   Ormbunskkärr

Naturtyp: 9080 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: I skogskärrets trädbestånd dominerar klibbal. I fältskiktet är olika starr- och bräkenväxter de dominerande, bl.a. kärrbräken, majbräken och bunkestarr. Det förekommer även kärrbräsma. Buskskiktet är glest.

Kärret är den ovanliga *Thelypteris*-typens skogskärr, som kännetecknas av ett mycket vått fältskikt, med kärrbräken, som den dominerande arten.

I figuren finns en liten myrtjärn, som eventuellt kan vara uppgrävd, eftersom det finns en jordvall bredvid. Jordvallen är delvis trädbevuxen och eftersom träden redan är grova, kan åtgärden antas vara mycket gammal. Figurens naturtillstånd har under årtionden återställts. Det finns knappt om murken ved.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Figuren representerar en ovanligare kärrtyp. Figuren är liten.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet har uppstått naturligt, men det finns rätt få representanter av olika trädgenerationer. Märken efter mänsklig aktivitet finns, men naturtillståndet har återställts rätt bra.

Figur 63   Gammal åker

Naturtyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,18 ha

Beskrivning: På den gamla åkern, vars växtlighet representerar högörtsväxtlighet, förekommer det främst högväxande, vanliga gräs- och örtarter, som tuvtätel samt åkertistel och brännässla. Vid den norra gränsen finns det två diken, som korsar varandra vid figurens norra ända. Längs med diket växer det ställvis träd och buskar.

Den gamla odlingsmarken sträcker sig längre norrut, men där är växtligheten idag mångsidigare och fältet är delvis täckt av träd. Den delen bär drag av hagmark och har inkluderats i den omkringliggande hagmarksfiguren. Åkern hör till betesmarken.

Figur 64   Kalktorräng

Naturtyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,25 ha

Beskrivning: Figurens växtlighet är typisk för kalktorrängar (se figur 58). Här växer även jungfrulin, solvända, toppfrossört (RT), Adam och Eva och Sankt Pers nycklar. Ett rätt stort bestånd av korskovall förekommer vid gränsen hållmarken i mitten. Våraspekten är speciellt vacker då gullviva och de olika röda orkidéerna blommar. Även sommarens övriga aspekter är praktfulla, speciellt då blodnävan blommar.

Till figuren hör ett bestånd av lågväxande träd och buskar vid ängens östra gräns. Fältvegetationen där är rik på kalkgräsmarksarter.

I mitten av figuren finns öppna berghällar, och mellan dem finns små ytor och skrevor med växtlighet typisk för hållmarkstorrängar.

Figuren hör till betesmarken, men visar inte tecken på eutrofiering.

Representativitet: A Vegetationen är typisk. Ängen är i betesbruk.

Naturtillstånd: A Det förekommer enstaka busk- och trädgrupper. Buskvegetationen kan hota fältvegetationen. Ängen har god möjlighet att bibehålla sitt naturtillstånd då betet fortgår.

Figur 65   Kalktorräng

Naturtyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: På kalktorräng växer det typiska arter för naturtypen (se figur 58) samt även solvända, jungfrulin, Adam och Eva och skogsnycklar. Våraspekten är speciellt vacker då gullviva och de olika röda orkidéerna blommar. Även sommarens övriga aspekter är praktfulla med brudbröd, blodnäva och ängsnejlika. Förekomsten av labyrintspindel är också rik. Området inbegriper enstaka enar och små träd.

Figuren hör till betesmarken. Vid gränsen till torrängen växer det asp, som gör rotskott bland ängsvegetationen

Representativitet: B Ängen är i betesbruk. Fären verkar tidvis preferera området, då porten till betet finns i närheten. Därför är området delvis välgödslat.

Naturtillstånd: B Vegetationen är typisk. Marken är delvis välgödslad. Det förekommer enstaka buskgrupper, men ängen har goda möjlighet att bibehålla sitt naturtillstånd då betet fortgår. Aspskotten kan ta överhand.

Figur 66   Kalktorräng

Naturtyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,01 ha (84m²)

Beskrivning: Figuren är en liten äng, där det växer främst blodnäva, men också skogsnycklar. Området håller på att växa igen av omkringliggande lundvegetation. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: C Ängen är i betesbruk, men buskvegetationen hotar fältvegetationen.

Naturtillstånd: C Ängen håller på att växa igen, men den har goda möjlighet att återfå sitt naturtillstånd genom slätter.

Figur 67   **Kalkrika hållmarkstorrängar**

- Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhållmarker*
- Areal: 0,02 ha
- Beskrivning: Figurens hållmarkstorräng är liten med typisk växtlighet för torra kalkhaltiga marker med tunt jordtäckte (se figur 41). Det förekommer labyrintspindel på figuren.
- Figuren hör till betesmarken, men visar inte tecken på eutrofiering.
- Representativitet: B Artsammansättningen är relativt god.
- Naturtillstånd: B Ängen i betesbruk.

Figur 68   **Frisk och fuktig lund**

- Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ
- Areal: 1,37 ha
- Beskrivning: Lundmarken domineras av olika lövträd, som asp, klibbal, björk och ask. I väst domineras kronskiktets mellanskikt nästan helt av hassel. På andra ställen växer det bl.a. rönn. Växtligheten under hasseln är knapp p.g.a. djup skugga. Förövrigt förekommer det typisk buskvegetation som måbär, skogstry, skogsvinbär och hägg. Fältskiktets växtlighet är typisk lundvegetation.
- Största delen av området är frisk lund, emedan den nordligaste ändan, som gränsar mot skogskärret (figur 70), domineras av frodig högrötsväxtlighet. Det förekommer ställvis skogsnycklar och rikligt med lundkardborre i figuren. Även mängden murken ved är rik väster om skogskärret. Figuren hör till betesmarken.
- Mindre hackspett (RT) häckar i lunden.
- Representativitet: A Lunden är ett mångfaldigt område. Det förekommer enstaka ovanliga kärleväxter. Kronskiktet har en god struktur och det förekommer murken ved.
- Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd. Det finns inte märken efter mänsklig aktivitet.

Figur 69   **Lundkärr**

- Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ
- Areal: 0,28 ha
- Beskrivning: Runt det starr- och videdominerade våta kärret förekommer en smal kant av lundkärr, där det växer främst klibbal. I buskskiktet förekommer bl.a. det rikligt med små askplantor, hassel och skogsvinbär samt i fältskiktet bl.a. majbräken, hässlebrodd, rankstarr, tvåblad och skogsnycklar. Kärret fortsätter mot nordost utanför utredningsområdet.
- Figuren är inte i bete.

Representativitet: B Växtligheten är vanlig.

Naturtillstånd: A Murken ved förekommer, men inte rikligt. Trädbeståndet har uppstått naturligt och det finns inte märken efter mänsklig aktivitet. Utanför utredningsområdet förekommer det gamla, grunda diken, men de har ingen inverkan mer på kärrets vattenhushållning.

Figur 70   Skogskärr

Naturatyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

Areal: 0,26 ha

Beskrivning: Det våta kärret domineras av jolster, som växer som bestånd i det sumpiga området, tillsammans med tvinvuxna glasbjörkar. I fältvegetationen är det starren som dominerar, bl.a. bunkestarr, slokestarr och blässtarr. Invid stranden till kärret växer det bäckveronika (NT).

Vid kärrets norra gräns är kärrbräken den dominerande kärlväxten. Kärret är här den ovanliga Thelypteris-typens skogskärr, som kännetecknas av ett mycket vått fältskikt, med kärrbräken som den dominerande arten.

Kärrområdet fortsätter utanför utredningsområdet, mot norr och sydost. Nära havsstranden, där en gammal, hög strandvall kommer emot, tar sumpmarken slut. Utanför utredningsområdet finns det rester av gamla diken, som leder mot havet. De inverkar inte mer på kärrområdets vattenhushållning.

Figuren är inte i bete.

Representativitet: A Området är litet, men består delvis av en ovanlig kärrtyp. Murken ved förekommer.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet har uppstått naturligt och det finns inte märken efter mänsklig aktivitet. Utanför utredningsområdet förekommer det gamla diken, som inte mer inverkar på kärrets vattenhushållning.

Figur 71   Frisk lund

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,65 ha

Beskrivning: Figuren är en blandträdslund, där lövträden dominerar. I de norra delarna förekommer det rikligt med murken ved, varav en del av stammarna är grova. I lundens mitt finns ett kärr (figur 72). På den östra sidan om kärret växer en grov oxel (LL (1998:82), VU), vars omkrets på brösthöjd är ca 160 cm. Trädet är ca 20 meter högt. Buskskiktet i den nordöstra delen av lunden domineras av hassel. Fältskiktet är till största delen glest p.g.a. den djupa skugga, som råder under trädkronorna.

Nära tomten i norr förekommer det gammalt skräp och en övergiven brunn. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Den murkna veden samt kärret ökar lundens mångfald, fastän artsammansättningen är vanlig.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd, förutom skräpet och den gamla brunnen i norr.

Figur 72   Örtrikt skogskärr

Naturtyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet långsträckt, lövträdsdominerat kärrområde, med främst bunkestarr, men även bl.a. älggräs och strandlysing i fältskiktet. I trädsiktet dominerar klibbal och björk. I kärrets norra del är förekomsten av murken ved riklig.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Kärret är litet och det förekommer vanlig växtlighet. Naturtypen är ovanlig.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet har uppstått naturligt. Det finns inte märken efter mänsklig aktivitet. Förekomsten av murken ved är god

Figur 73   Frisk lund

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Figuren är en liten skogsdunge av typen frisk lund, med tätt och oframkomligt buskbestånd. Trädbeståndet består av relativt unga lövträd. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: C Området är mycket litet.

Naturtillstånd: B Det finns knappt om murken ved.

Figur 74   Lövträdshage

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 2,71 ha

Beskrivning: Figurens hagmark är lövträdsdominerad och ligger invid den östra stranden av utredningsområdet. Förekomsten av murken ved är knapp. I fältskiktet finns det ett antal nämnvärda kärlväxter ss. kärrbräsma, lundkardborre, Adam och Eva, Sankt Pers nycklar, skogsnycklar, luden johannesört och toppfrossört. I buskskiktet förekommer det bl.a. trubbhagtorn (VU). Det kan dock även vara frågan om hybrider. Det förekommer även en-

staka hamlade björkar. En del av träden är mycket gamla. Emellan träden förekommer det små öppna ängsytor.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: A Representativ flora, bra struktur och trädbestånd.

Naturtillstånd: A Det är knappt om murken ved.

Figur 75   Morän- och stenstrand

Naturtyp: 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal: 1,06 ha

Beskrivning: Hela den östra stranden, från sydspetsen till utredningsområdets gräns i nordost, består av stenig strand, där det förekommer ett smalt bälte av strandäng mellan stenstranden och skogsbrynen. På strandängen växer det främst salttåg. Närmast skogskanten finns det ställvis rikligt med blåhallon.

Den kraftiga båttrafiken hämtar tidvis upp tjocka alglager, som täcker hela strandängen. Tängen sköljs tidvis tillbaka ut i havet. Figuren är exponerad för höga vågor, som båttrafiken orsakar (se figur 11).

Stranden hör till betesområdet.

Representativitet: C Strandens växtlighet är till största delen ensidig.

Naturtillstånd: C Båttrafiken orsakar erosion och sköljer upp tjocka algtäcken.

Figur 76   Lövträdshage

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 3,8 ha

Beskrivning: Figurens hagmark är lövträdsdominerad. Till strukturen är hagmarken mångsidig. I norr förekommer det en liten, kal och karg berghäll. Mot väst öppnar sig hagen i en våt äng, som tidigare varit i odlingsbruk. Ängsvegetationen är rätt mångsidig och fältet är delvis täckt av träd, och bär drag av betesmark.

Längs med den västra gränsen förekommer det gamla hamlade björkar, liksom i de västra delarna. Hagmarkens södra del kan ha varit i odlingsbruk, eftersom det här förekommer bl.a. äppelträd, som växer med jämna mellanrum, ett syrenbuskage och en gammal jordkällare.

I fältskiktet finns det ett antal nämnvärda kärlväxter ss. lundkardborre, Sankt Pers nycklar och skogsnycklar. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: A Växtlighet är artrik och det förekommer några ovanliga arterna. Hagmarken har en relativt god struktur, där ängs- och bergsöppningar samt glesare och tätare trädbestånd varierar.

Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved.

Figur 77   **Lövträdshage**

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 2,2 ha

Beskrivning: Figurens hagmark är lövträdsdominerad. Till strukturen är hagmarken rätt mångsidig. I söder finns en liten kal och karg berg-häll och enstaka små ängsområden förekommer. Murken ved är det knapp 0m. I fältskiktet finns det ett antal nämnvärda kärlväxter ss. rikligt med lundkardborre, Adam och Eva, Sankt Pers nycklar och skogsnycklar.

Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: A Växtlighet är artrik och det förekommer några ovanliga arterna. Hagmarken har en relativt god struktur, där ängs- och bergsöppningar samt glesare och tätare trädbestånd varierar.

Naturtillstånd: B Det är knappt om murken ved.

6. Espholm FI1400060

Utredningsområdet ligger söder om Mariehamn, i den sydligaste spetsen av Espholmens udde. Området är till största delen skogbevuxen, emedan strandpartierna är främst lågvuxen strandäng. I de trädbevuxna figurerna förekommer det rikligt med ask (RT) samt ställvis mycket rikligt med små askplantor. Till utredningsområdet hör även några små öar, som ligger strax utanför fastlandet. I terrängen finns inte andra stigar än de som är gjorda av djur.

Järsövägen går igenom utredningsområdet och delar det i två delar. Hela den västra delen är i bete. Under sommaren 2015 gick där en större hjord med får samt några enstaka kvigor. Betesmarken sträcker sig norrut utanför utredningsområdet. Betestrycket verkar lämpligt. Utredningsområdet gränsar i norr till en ridbana samt till en större hamlingsäng.

Genom den östra delen går en körväg, som leder till bostadshuset på ön Gripen. Invid körvägen har det tidigare funnits en båtbygga, som idag är borta. Utredningsområdet gränsar i norr till bostadshus.

Utredningsområdet är till sin storlek 7,6 hektar.

Figur 1   Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng

Naturtyp: 1630 Havsstränder av Östersjötyp*

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Ängen består av ett smalt område, som omger skogsdungen på en liten ö invid Järsövägen. Strandängens zoner är inte synliga. Den dominerande växtligheten består av lågväxande örter och gräs, bl.a. salttåg, gulkavle, ängsgröe och vattenmåra samt kustarun och strandrödtoppa. Artrikedomen är relativt god.

Figuren hör till betesområdet.

Representativitet: C Ängen är väldigt liten till ytan.

Naturtillstånd: B Ängen är i naturligt tillstånd. Den hör till betesområdet, men sannolikheten att djuren hittar till ön är liten.

Figur 2   Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng

Naturtyp: 1630 Havsstränder av Östersjötyp*

Areal: 0,01 ha (124m²)

Beskrivning: Strandängen ligger på en liten ö. Figuren är liten till ytan och växtligheten är till största delen låg, fastän vass förekommer. Strandängens zoner är inte synliga. Ängen är en del av betesområdet och gynnas av bete.

Representativitet: C Ängen är väldigt liten till ytan. Vass förekommer.

Naturtillstånd: B Ängen är i naturligt tillstånd och gynnas av bete.

Figur 3   **Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstränder av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Den lilla, lågväxta havsstrandsängen ligger invid vägrenen. Ängen är ingärdad och hör till betesmarken. Växtligheten är till största delen låg. Vass och enstaka låga klubbalsbuskar förekommer. Strandängens zoner är inte synliga.

Ängen hör till betesområdet och gynnas av bete.

Representativitet: C Ängen är liten till ytan. Vass och enstaka små buskagen förekommer.

Naturtillstånd: B Ängen är i naturligt tillstånd och gynnas av bete.

Figur 4   **Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstränder av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Ängen bildar en smal figur i utkanten av ett tätt havtornsbuskage. Strandängens zoner är inte synliga. Strandvegetationen är typisk och består av bl.a. salttåg, havssäv, kärresilja och strandkrypa. Växtligheten är låg och har en relativt god artrikedom.

Figuren ligger utanför betesmarken.

Representativitet: C Ängen är väldigt liten till ytan och är inte i bete.

Naturtillstånd: B Ängen är i naturligt tillstånd och skulle gynnas av bete.

Figur 5   **Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstränder av Östersjötyp*

Areal: 0,14 ha

Beskrivning: Strandängen är relativt stor till sin yta, men består främst av vass, som håller på att ta över hela strandängen. Närmast skogskanten är vegetationen rätt låg och domineras av ormtunga på våren. Den övriga växtligheten är högre och det förekommer bl.a. älgört och strandvänderot, men även hästskräppa (RT) och vatenskräppa (RT).

Ängen ligger utanför betesmarken, men skulle gynnas av bete.

Representativitet: C Ängsytan är begränsad och där förekommer både vass och buskar. Figuren hör inte till betesområdet.

Naturtillstånd: C Ängen håller på att växa igen av vass och skulle gynnas av bete.

Figur 6   **Kustskogens successionsserie**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster*

Areal: 2,0 ha

Beskrivning: Utgörs av figurerna 7-16.

Till figurens successionsserie hör lunden, som ligger väst om Järsövägen samt bl.a. av träd- och buskbevuxna små öar.

Successionsseriens buskvegetation är representerad på de små öarna.

De olika delarna är beskrivna nedan som skilda figurer för sig.

Representativitet: C Successionsserien är splittrad och utsträckningen är begränsad.

Naturtillstånd: C Naturtypens struktur är dålig, emedan vägen inverkar delvis på naturtillståndet, speciellt på de områdena som ligger invid vägen.

Figur 7   **Kustskogens succesionsserie**

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Den lilla öns vedartade växtlighet består av ett smalt bestånd med havtorn och en. På öns högsta punkt växer det klibbal och två, ungefär en meter höga idegranar (LL (1998:82), NT). Trädbeståndet är ungt och växtligheten är tät. I öns busk- och fältvegetation förekommer det växter, som trivs i lundartad miljö.

Invid öns östra kant går Järsövägen, som är byggd på en grusvall.

Ön representerar de delar av skogens successionsserie, som förekommer närmast havsbandet.

Representativitet: C Figuren är liten, men bär drag av skogar vid landhöjningskuster.

Naturtillstånd: B Naturtillståndet är rimligt, figuren bär spår av mänsklig aktivitet.

Figur 8   **Kustskogens successionsserie**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: På en liten ö, där strandremsan består av bl.a. vass och högrörter, ss älggräs, växer det havtorn närmast strandkanten. Högre upp förekommer det små albuskar samt högre alar och en kraftig tall. Ön representerar de delar av skogens successionsserie, som förekommer närmast havsbandet.

Representativitet: C Figuren är liten, men bär drag av skogar vid landhöjningskuster.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 9   **Havtornsbuskage**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,11 ha

Beskrivning: På den lilla ön växer det ett tätt havtornsbuskage samt högrörtsväxtlighet, som älggräs. Ön representerar de delar av skogens successionsserie, som förekommer närmast havsbandet.

Representativitet: C Figuren är liten, men bär drag av områden vid landhöjningskuster.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 10   **Kustskogens successionsserie**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Invid vägen finns en liten ö med tätt snår av havtorn med älggräs. På ön växer även en och klibbal, fastän enbart i enstaka exemplar. Det vedartade beståndet representerar den delen av skogens successionsserie, som förekommer närmast havsbandet.

Vägen har inverkat på naturtypens naturliga tillstånd, men verkar inte nämnvärt störa det nuvarande tillståndet.

Representativitet: C Figuren är liten, men bär drag av skogar vid landhöjningskuster.

Naturtillstånd: C Naturtillståndet är rimligt och figuren bär spår av mänsklig aktivitet.

Figur 11   **Kustskogens successionsserie**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Det lilla träd- och buskbevuxna område ligger på strandängen. I figuren förekommer det främst havtorn, men även buskaktiga och enstaka högre klibbalar. Det vedartade beståndet representerar den delen av skogens successionsserie, som förekommer närmast havsbandet.

Representativitet: C Figuren är liten, men bär drag av skogar vid landhöjningskuster.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 12   **Frisk lund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ
9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6)

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: I det lilla lundområdet växer det främst klibbal och björk, men även någon enstaka ask. Vid gränsen till strandängen finns en liten buskzon, där det växer havtorn.

Lundens vegetation har blivit påverkad av vändplatsen, som ligger intill. En del av fältskiktet utgörs därför nästan helt av berg-rör. Den västra delen är i relativt naturligt tillstånd, emedan den östra delen är påverkad av parkeringsplatsen.

I figurens västra del, mellan lunden och havtornsbuskaget, finns en naturlig vall, där havsbandet tidigare gått.

Representativitet: C Figuren är liten.

Naturtillstånd: C Växtligheten har blivit påverkad av mänsklig aktivitet.

Figur 13   **Ädellövskog**

Naturtyp: 9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora
9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6)

Areal: 1,5 ha

Beskrivning: Figuren består av frisk och fuktig lund med ask, som det dominerande ädla lövträdet. Här växer även skogsalm (LL (1998:82), VU) och lönn. Andra lövträdsdrag är björk och klibbal samt rönn.

De ädla lövträden dominerar speciellt i skogens södra del, men förekommer även i den norra delen. De äldsta ädla lövträden är

gamla och grova, men det finns även rikligt med yngre generationer. En del av de äldsta träden har blivit hamlade. Det förekommer relativt gott om murken ved av ädla lövträd.

Asken är utsatt av askskottsjukan (*Hymenoscyphus pseudoalbidus*), som har utplånat ett yngre bestånd askar i lundens sydöstra del, där marken är fuktig. Buskskiktet är ställvis snårigt, av bl. a. hägg och måbär, och svårframkomligt. Fältskiktet består av mångsidigt örtbestånd, med bl.a. orkidéer som tvåblad, grönvit nattviol och skogsnycklar (NT). I lunden förekommer även några stora idegranar, enstaka vildapel (VU), spetshagtorn (VU) och finnoxel.

I lunden finns det tydliga spår efter landhöjning, i form av vallar där den gamla strandremsan har gått. Närmast stranden förekommer det ställvis strandbuskagen, som domineras av havtorn.

Representativitet: A Mängden ädla lövträd är god, fastän de förekommer glesare i figurens norra del än vad förekomsten är i de södra delarna.

Naturtillstånd: A Skogens struktur är mycket god. Förekomsten av ädla lövträd är delvis täckande, i norr mer slumpmässig. Olika generationer av de ädla lövträden är representerade. Det finns ställvis rikligt med murken ved.

Askskottsjukan kan inverka hämmande på tillväxten av ask, emedan de trädindivider, som är motståndskraftiga, klarar sig. Svampsjukdomen kan dock inom nära framtid slå ut en del av de unga askarna, vilket kommer att synas i trädskiktet. Därmed ökar även mängden murken ved, till fördel för lövskogen. Det finns även möjlighet att de motståndskraftiga individerna förökar sig och korrigerar med tiden de luckor som uppstår i trädskiktet.

Figur 14   Kustskogens successionsserie

Naturatyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Figuren är ett smalt näs, där det växer havtorn vid strandkanten tillsammans med högväxande örter ss älggräs. Högre upp finns en en, ask och rönn. Det vedartade beståndet representerar den delen av skogens successionsserie, som förekommer närmast havsbandet.

Representativitet: C Figuren är liten, men bär drag av skogar vid landhöjningskuster.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 15   **Högväxt havsstrandäng**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,01 ha (137m²)

Beskrivning: Figuren är en liten strandäng, som domineras av högväxande örter och vass. Ängen representerar successionsseriens havsnära vegetation.

Representativitet: C Figuren är liten och växtligheten är inte speciellt representativ.

Naturtillstånd: C Vassen håller på att överta fältvegetationen.

Figur 16   **Högväxt havsstrandäng**

Naturtyp: 9030 Naturliga primärskogar i landhöjningskuster* (del av figur 6) Uppfyller inte kriterierna av någon annan Natura-typ.

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Figuren är en strandäng, som domineras av högväxande örter och vass. Ängen representerar successionsseriens havsnära vegetation.

Representativitet: C Figuren är liten och växtligheten är inte speciellt representativ.

Naturtillstånd: C Vassen håller på att överta fältvegetationen.

Figur 17   **Öppet madkärr**

Naturtyp: 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn

Areal: 0,32 ha

Beskrivning: Figuren, runt den lilla sjön, är ett öppet madkärr, där de dominerande kärlväxterna, vass och svärdsilja, bildar enhetliga bestånd helt dominerat av arten. På kärret förekommer även bl.a. vanlig igelknopp, kräklöver, topplösa, strandlysing och smalkaveldun.
På figuren finns det ställvis några meter höga klibbalsbuskage, som växer från gamla stubbar. Albuskarna har troligtvis tidigare röjts bort.

Representativitet: B Kärlväxterarna är representativa. men klibbalarna, som hotar fältvegetationen, sänker figurens värde.

Naturtillstånd: B Igenväxning.

Figur 18   Myrtjärn

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,07 ha

Beskrivning: I mitten av det öppna madkärret förekommer det en liten, torvbottnad myrtjärn, med lågt vattenstånd. Vid strandkanterna växer det rikligt med kräklöver, svärdsilja och hästsvans. Tjärnen utnyttjas som lek- och förökningsplats för större och mindre vattenödlor samt för grodor.

Vattenbiotån är rik. Det förekommer en hel del insekter, som t.ex. representanter ur dykarfamiljen (*Dytiscus sp.*), vattenbaggar (*Hydrobius fuscipes*), ryggsimmare (*Notonecta sp.*) och spindlar i strandvattnen. Därtill kunde man notera vanliga arter av olika sländor i tjärnens omgivning.

Nordisk fladdermus noterades jaga ovanom tjärnens yta i mitten av juli.

Figur 19   Körväg

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,16 ha

Beskrivning: På figuren finns en grusbelagd körväg, med karg väggkant av grovt grus. I den sydliga ändan, nära en liten bro, finns en vändplats, med vanlig vegetation. Här förekommer även gulmåra (VU). Invid väggkanten, på dess norra sida, har det någon gång funnits en båtstrand, som nu är borta.

Figur 20   Lövträdshage

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 3,08 ha

Beskrivning: Figuren, som är i betesbruk, domineras av ädla lövträd, som ek, ask och lönn samt av klibbal och björk. Endel av de stora askarna bär spår av hamling. En ung skogslind (RT) växer i hagens norra del.

I buskskiktet finns enstaka idegranar, som alla är skyddade med staket. I hagen växer det även vildapel, spetsagtorn, oxel (LL (1998:82), VU) och oxelrönn. Flera av hagtornsträden ser ut att vara trubbhagtorn (VU). Dessa kan dock även vara hybrider.

Ängsvegetationen är rik och består bl.a. av skogsnycklar, ängsbräsma (RT, NT), vanliga örter, som förekommer i lundartade hagmarker. I slutet av sommaren dominerades fältskiktet av älggräs, speciellt vid figurens västra gräns.

I figuren finns det två periodiskt blöta våtmarker, som domineras nästan helt av blåsarr.

Representativitet: A Hagmarken är lövträdsdominerat och har en god struktur. Trädbeståndet är rikt, men ängsluckorna är få.

Naturtillstånd: B Hagen är i bete. Det är knappt om murken ved.

Figur 21   Hamlingsängar

Naturatyp: 6530 Lövängar av fennoskandisk typ*

Areal: totalt 0,44 ha (tre skilda skiften)

Beskrivning: I betesmarken förekommer det små ängsaktiga öppningar med hamlade askar. Största delen av träden är relativt unga, fastän enstaka äldre även förekommer.

Många av askarna har dött, med största sannolikhet p.g.a. askskottsjuka. Ängsvegetationens kärlväxtarter är vanliga och ängen är i betesbruk.

Hamlingsängarna fortsätter utanför figuren och utredningsområdet, som ett vidsträckt område.

Representativitet: B Största delen av hamlingsängens träd är unga, fastän enstaka gamla förekommer. Ängens struktur går att skönjas fastän den delvis har blivit tätare. Ängsvegetationen är inte speciellt representativ.

Naturtillstånd: B Träden hamlas inte.

Figur 22   Högörtrik frisk äng

Naturatyp: 6430 Högörtängar

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Invid strandängen finns en älggräsdominerad högörtsäng. Ängen påverkas inte av havsvattnet.

Representativitet: C Ängsvegetationen är ensidig.

Naturtillstånd: B Slätter kunde med tiden leda till ett bättre arturval.

Figur 23   Lågväxt tåg-, gräs- och starrdominerad havssträndäng

Naturatyp: 1630 Havsstränder av Östersjötyp*

Areal: 1,24 ha

Beskrivning: Figuren är en låg havsstrandsäng, med god artrikedom av lågväxande, örtartade växter. Strandängens zoner finns att skönjas, med blå- och havssäv, vilka växer invid havsbandet, bl.a. salttåg och ryltåg, vilka växer högre upp samt en mångfald av olika örter och gräs, vilka växer närmast buskzonen. Dessa växter är bl.a. gulmåra (VU), dvärgarun (NT), trådtåg och smultronklöver (NT) samt blåtätel, knägräs, hirsstarr och glesstarr. De små vassbestånden och högörterna, som älggräs, hålls låga tack vare betet.

Enbart ett fåtal små busksnår förekommer på strandängen. Till strandängens figur hör även smala stråk av havtornsbuskar, som växer vid gränsen till hagmarken.

Nattskärre (RT) noterades jaga ovanom strandängen i mitten av juli.

Representativitet: A Ängen är långsträckt och ställvis bred. Växtligheten hålls låg tack vare betet. Mängden vass är mycket liten och det förekommer enbart enstaka buskagen. Havsstrandängens olika zoner är skönjbara och artrikedomen är god. Det förekommer även enstaka beaktansvärda arter.

Naturtillstånd: A Ängen är i naturligt tillstånd och det förekommer enbart enstaka bestånd av buskar och vass.

7. Moren FI1400079

Moren är ett långsmalt kärrområde i nordvästra Jomala, strax söder om Varg-sundet. Norra delen av kärrområdet ligger mellan två berg, emedan terrängen blir flackare söderut. Vid den södra gränsen förekommer åkrar, emedan resten av den omkringliggande skogsmarken är i skogsbruk. Skogen är delvis kalhuggen på båda sidorna om utredningsområdet.

Utredningsområdet är till sin storlek 4,7 hektar.

Figur 1   Kalhygge

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,22 ha

Beskrivning: Skogen sydväst om kärret har blivit kalhugget, vilket inbegriper en del av utredningsområdets sydvästra del. I den sydvästligaste ändan finns ett ängsstarrsbestånd (LL (1998:82)*, EN), som sträcker sig vidare västerut in i rikkärrets södra del. Kalhyggets södra del är delvis en del av rikkärret, liksom uthuggningens hela västra del. Kalhygget fortsätter utanför utredningsområdet.

Figur 2   Rikkärr

Naturatyp: 7230 Rikkärr

Areal: 0,53 ha

Beskrivning: Rikkärret består av en trädlös inre del samt en trädbevuxen yttre kant. På den öppna kärrdelen växer enstaka tallar, klibbalar och björkar samt videbuskar. Genom den södra delen av kärret går ett grunt, gammalt dike, vid vars kant det växer en del buskar. I norr är fältskiktet blåtätel- och starrdominerat, emedan vassen är, tillsammans med starr, den dominerande kärlväxten i söder. Den trädbevuxna kanten har ett blandträdbestånd bestående av främst tall, gran och björk.

I fältskiktet förekommer en hel del intressanta kärlväxter. Ängsstarren bildar ett stort bestånd, som täcker nästan hela figuren. I norr, väst och syd är beståndet tätast. Mot väst blir det glesare.

Därtill förekommer det glest av näbbstarr (LL (1998:82)*, EN) på kärret, främst i dess norra, västra och södra delar samt även loppstarr (VU), som det växer allmänt av vid kärrets östra kant. På kärret växer det flera orkidéarter, som kärknipprot (LL (1998:82)*, EN), sumpnycklar (LL (1998:82), VU), skogsnycklar (NT) och ängsnycklar (VU). Det förekommer även tagelsäv (RT), gräsull (RT), tätört (RT), ängsbräsma (RT, NT), rosettjungfrulin (VU) och majviva (EN).

De grundades tre kvadratmetersstora provrutor för uppföljning av kärknipprot på rikkärret (se bilaga 4).

Representativitet: A Mängden kärlväxtarter, som trivs på rikkärr, är stor och även antalet beaktansvärda kärlväxtarter.

Naturtillstånd: A Det förekommer ett gammalt dike på kärret, men det har inte mer inverkan på kärrets vattenhushållning. Klubbalsbuskarna har en skuggande inverkan på fältskiktet och hotar de beaktansvärda arterna. Uthuggningen öster om rikkärret inverkar delvis på kärrets vattenhushållning, men eftersom uthuggningen inte är så vidsträckt, är inte inverkan så drastisk.

Figur 3   Frisk lund

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,62 ha

Beskrivning: Figurens friska lund består av ett ungt och tätt granskogsbestånd i öst, närmast rikkärret. Mot väst övergår beståndet i blandskog, med bl.a. björk, tall och gran. I fältskiktet växer det vanliga kärlväxtarter för frisk lund samt ställvis rikligt med bergrör. Det finns knappt om murken ved.

På grund av åkern och uthuggningarna söder och väster om utredningsområdet, inverkar vinden och solen uttorkande på lunden. Figuren fungerar dock som en skyddszon för rikkärret.

Representativitet: C Växtligheten är vanlig.

Naturtillstånd: B Lunden är påverkad av de öppna områdena runtomkring, p.g.a. att den inte har en naturlig skyddszon vid skogsbrynet. Det är knappt om murken ved.

Figur 4   Kalhygge

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,18 ha

Beskrivning: Figuren är ett kalhygge, som inverkar uttorkande på moskogen bredvid (figur 5). Kalhygget fortsätter utanför utredningsområdet.

Figur 5   Frisk moskog

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,51 ha

Beskrivning: Figuren bildar i väst en långsmal skyddszon för skogskärret, speciellt då utredningsområdet i syd och väst gränsar mot kalhyggen. Den mellersta delen gränsar mot en liten skogbeklädd sluttning. Ovanom sluttningen, strax utanför utredningsområdet, hördes trädlärkan (RT) sjunga. Öster om sluttningen hålls mikroklimatet fuktigt. Här blommade kal tallört (RT, NT) på flera ställen. Moskogen domineras av gran, som ställvis är tätväxande. Fälts-

vegetationen är vanlig för naturtypen. Ställvis förekommer det murken ved.

Figur 6   **Lundkärr**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,20 ha

Beskrivning: I lundkärret växer det granar, tallar, klibbalar och glasbjörkar. Kärrets trädbestånd är ställvis tätväxande och stammarna är kläna. I buskskiktet förekommer det brakved.

Fält- och bottenskikten är artrika och domineras av lundarter. Det finns ställvis rikligt med skogsnycklar. I figurens östra del blommar nästrot (4 st) i fältskiktet. Det är knappt om murken ved och de murkna stammarna är för det mesta kläna.

Representativitet: A Kärrets trädbestånd har en god struktur, fastän det inte förekommer speciellt grova träd. Kärlväxtbeståndet är gott.

Naturtillstånd: B Kärret är i naturligt tillstånd. Mängden murken ved är liten.

Figur 7   **Rikkärr**

Naturatyp: 7230 Rikkärr

Areal: 0,09 ha

Beskrivning: I rikkärret växer det rätt glest av tvinvuxna klibbalar, granar, tallar och kläna glasbjörkar. I buskskiktet växer det sparsamt av brakved och grävde samt ställvis rikligt med klibbalsly. I fältskiktet dominerar blåtätel, i öst ställvis också knagglestarr, ävjestarr (VU) och grönstarr. Det finns rikligt med skogsnycklar och kärrknipprot. Loppstarr förekommer här och där. Det är knappt om murken ved.

Representativitet: A Figuren är inte stor. Floran är artrik med beaktansvärda arter.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 8   **Skogskärr**

Naturatyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

Areal: 0,08 ha

Beskrivning: Skogskärret är av typen blåbärs-mo-kärr, där gran dominerar. En del av träden är grövre.

I fältskiktet dominerar vanliga moskogsarter, som blåbär, ekbräken, ekorrbär, ängskovall m.m.

Murken ved finns det relativt lite av.

Representativitet: B Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 9   **Rikkärrsartat starr-fattigkärr**

Naturatyp: 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Det våta kärret är långsmalt och sträcker sig ända till utredningsområdets östra gräns. Det finns inga träd, men ställvis växer buskaktiga klubbalar.

I det våta fältskiktet dominerar bunkestarr. Här växer även bl.a. kärrviol, kärrspira och kräklöver. Vid kärrets östra gräns förekommer det kärrknipprot och i den norra delen blommade ängsnycklar.

Representativitet: A Kärrets artsammansättning är god, och det förekommer ovanliga arter.

Naturtillstånd: A Vattenhushållningen är ostörd.

Figur 10   **Skogskärr**

Naturatyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

Areal: 1,08 ha

Beskrivning: Det långsträckta skogskärret omger de mindre, våta rikkärrens skydds- zonen och fungerar som rikkärrens skydds- zonen. I skogskärret dominerar granen, men det förekommer ställvis även tall och björk.

Eftersom träds- skiktet är på många ställen tätt, är fältskiktet delvis kalt och består enbart av få arter. Däremot är artbeståndet gott. I norr, där figuren är smal och träds- skiktet glest, är fältskiktet frodigt. Växtligheten runt rikkärren består bl.a. av kärrknipprot, ängsnycklar, korallrot (RT), majviva, tätört och loppstarr. Det förekommer hjärtyxne (RT) här och där i hela figuren.

Representativitet: A Området är relativt stort, men består på många ställen av smala remsor. Artsammansättningen är god och mångsidig.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 11   **Kalhygge**

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet kalhygge invid moskogen, som ligger bredvid kärrområdet. Kalhygget fortsätter utanför utredningsområdet.

Figur 12   **Rikkärr**

Naturatyp: 7230 Rikkärr

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: Figurens rikkärr håller på att växa igen av främst manshög klibbal, men även av videbuskar. Klibbalsbuskagen dominerar speciellt den norra delen av kärret. Fältskiktet domineras av vattenklöver. På kärret förekommer även intressant växtlighet, typisk för rikkärr. Dessa är ängnycklar, kärrknipprot, blodnycklar (VU), näbbstarr, loppstarr, gräsull och tätört. Tätast växer det kärrknipprot i rikkärrets södra del. Där buskagen är täta, förekommer det knappt om kärrknipprot.

Kalkkällmossan (EN) förekommer i kärrets bottenskikt. Mossan växer som ett ca halv meter brett och 18 meter långt bestånd i kärrets södra hälft.

De grundades en kvadratmeterstor provruta i kärrets södra del för uppföljning av kärrknipprot (se bilaga 4).

Representativitet: A Det förekommer rikligt med beaktansvärda växtarter på kärret.

Naturtillstånd: B Kärret öppna struktur lider av klibbalen och viden, som tar över den öppna ytan. Vattenhushållningen är förövrigt ostörd.

Figur 13   **Rikkärr**

Naturatyp: 7230 Rikkärr

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: Rikkärrets växtlighet domineras av högvuxen vass samt vide och manshöga klibbalsbuskar. Buskvegetationen är tät, speciellt vid kärrets kanter. I bottenskiktet förekommer det kärrbräken, trädstarr och tranbär. Kärrknipprot växer glest i kärret och enstaka korallrötter blommade i den norra delen. Det öppna kärret håller på att växa igen.

De grundades en kvadratmeterstor provruta i kärrets norra del för uppföljning av kärrknipprot (se bilaga 4).

Representativitet: A Det förekommer beaktansvärda arter på kärret.

Naturtillstånd: B Kärret öppna struktur lider av klibbalen och viden, som tar över den öppna ytan. Vattenhushållningen är förövrigt ostörd.

Figur 14   **Skogsmad**

Naturatyp: 9080 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,05 ha

Beskrivning: Kärret är av den ovanliga Thelypteris-typens skogskärr, som kännetecknas av ett mycket vått fältskikt med rörligt ytvatten och kärrbräken som den dominerande arten. I trädbeståndet tvinvuxna klibbalar och granar.

Representativitet: B Ovanlig kärrtyp. Figuren är liten till ytan.

Naturtillstånd: A Figuren är i naturligt tillstånd.

Figur 15   **Rikkärrsartat skogskärr**

Naturatyp: 7230 Rikkärr

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: Rikkärrets trädbestånd består av tvinvuxna granar samt klibbal och björk. I buskskiktet förekommer bl.a. skogsolvon och brakved. I fältskiktet blommade Jungfru Marie nycklar och nästrot samt ställvis rikligt med ängsnycklar. Knaggelstarr, trädstarr och vattenklöver dominerar fältskiktet, men det förekommer också loppstarr och näbbstarr.

Representativitet: A Det förekommer beaktansvärda arter på kärret.

Naturtillstånd: A Kärret är i naturligt tillstånd.

Figur 16   **Rikkärr**

Naturatyp: 7230 Rikkärr

Areal: 0,19 ha

Beskrivning: Hela den nordligaste, långsträckt, öppna rikkärrsfiguren är källpåverkad. Nära den norra ändan förekommer en liten, öppen göl med kristallklart vatten. Gölen ligger invid ett brant berg. Omgivningen är mycket sank.

I fältskiktet växer det rikligt med kärrknipprot, men även hjärtyxne, ängsnycklar, blodnycklar, majviva och tätört. I kärrets södra delar finns ett par förekomster av kalkkällmossa. Fältskiktet domineras av trädstarr, bunkestarr och vass, men det förekommer även stor daggört och ullsäv samt i gölen vit näckros, dvärgblåsört och sträfse. Där sågs även grodyngel och småfisk simma omkring. Åkergroda påträffades i kärret.

De grundades en kvadratmeterstor provruta i kärrets södra del för uppföljning av kärrknipprot (se bilaga 4).

Representativitet: A Mängden kärlväxtarter, som trivs på rikkärr, är stor, och även antalet beaktansvärda kärlväxtarter.

Naturtillstånd: A Det finns inte märken efter mänsklig aktivitet. Kärrets vattenhushållning är ostörd och kärret är i naturligt tillstånd.

Figur 17   **Frisk moskog**

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,51 ha

Beskrivning: Det växer frisk moskog vid kärrets norra gränser. Främst domineras moskogen av gran, med inslag av tall och björk. Vid figurens nordvästliga gräns finns ett högt, kargt berg, som är bevuxet med tall. Bergsområdet fortsätter västerut, utanför utredningsområdet.

Moskogen fungerar som en skyddszon för områdets skogs- och rikkärr, speciellt där utredningsområdet gränsar mot uthuggningar.

Figur 18   **Kalhygge**

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,13 ha

Beskrivning: Figuren är ett kalhygge där bl.a. stora granar fällts invid gränsen till moskogen (figur 16). Marken sluttar ner mot kärrområdet. Kalhygget fortsätter utanför utredningsområdet.

8. Prästgårdsnäset FI1400025

Prästgårdsnäsets utredningsområde finns i Finström, ett stycke nordväst om Godby centrum. Näset ligger vid en av Ålands största sjöar, Markusbölefjärden, som är en grund sjö främst kantad av odlingsmarker, skog och bebyggelse. I norr gränsar utredningsområdet till odlingsmark.

Området är högst i mitten och sluttar väster- och österut. Sluttningen är mer markant i norr och blir flackare längre söderut.

Utredningsområdet är till största delen skogbevuxet. I de trädbevuxna figurerna förekommer det rikligt med ask (RT) samt ställvis mycket rikligt med små askplantor. I nordväst finns en åker, som är idag i odlingsbruk och i sydost en äng, som tidigare varit i odlingsbruk. Förövrigt är det knappt om ängsmark på utredningsområdet. I norr och öst förekommer det bergsområden, som är till största delen skogbevuxna. Hela strandremsan domineras av lågörtsvegetation.

Nästan hela området är i bete. Under sommaren 2015 betade en hjord med kvi-gor på den delen av utredningsområdet, som inte är i odlingsbruk. Betestrycket verkar lämpligt.

Det går en huvudstig, som är utmärkt med käppar, igenom områdets mitt i syd-nordlig riktning.

Utredningsområdet är till sin storlek 36,6 hektar.

Figur 1   Skogsbete

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 2,8 ha

Beskrivning: Figuren består av ett lundartat skogsbete, som övergår i ett litet hagmarksområde i öst, närmast den nordostliga parkeringsplatsen. Trädbeståndet består av blandträd, d.v.s. asp, björk, gran, tall, lönn, ask och ek. Under kronskiktet förekommer det glesst av buskar som skogstry, rönn och sälg. Hasseln dominerar buskskiktet. Fältvegetationen är typisk för frisk lund, med inslag av ängsarter. Här växer bl.a. sippor, gullviva, trollbär, skogsviol, humleblomster och hässlebrodd samt även stor blåklocka, fyrkantig johannesört, ängsdaggkäpa, tuvtätel och rödven.

En del av den norra skogssluttningen är rätt stenig. Här trivs bl.a. träjon. Det förekommer även en tätväxande grandomine-rad del vid bergets norra sluttning. Vid den nordvästra gränsen finns det brantsluttande, stora gropar, delvis fyllda med sten och ris. Ställvis finns det rikligt med grov, murken ved, både som högstubbar och som legor, främst av björk, men också av sälg.

Representativitet: A Trädbeståndet är gammalt och det förekommer ställvis rikligt med murken ved i hagmarken, främst som grova legor och högstubbar av björk. Trädbeståndet glesnar mot den norra gränsen där det förekommer ängsvegetation kring stigen som rundar bergsområdet.

Naturtillstånd: A Hagen är ännu i bete, vilket den gynnas av.

Figur 2   Skogsalmslund

Naturtyp: 9180 Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner*

Areal: 0,39 ha

Beskrivning: I den lundartade bergsslutningen förekommer det skogsalm (LL (1998:82), VU) tillsammans med lönn, grova björkar och hassel. Mängden murken ved är knapp. Kronskiktet är rätt skuggande och fältskiktet är glest. Det förekommer ändå typiska lundarter som skogsnarv, sippor, träjon, humleblomster och trollbär.

Vid bergsslutningen förekommer det en ovanligare mossart, stenporella (VU) tillsammans med guldlockmossa och fällmossa. På träden växer det även oxtungssvamp, rostticka och rutskin. Linssnäckan (NT) trivs på sluttningen.

Representativitet: B Det är knappt om buskar, som är typiska för lundskogar, men förekomsten av ädla lövträd är relativt god.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är naturligt, men mängden murken ved är knapp. Det är även knappt om träd av olika åldrar. Det förekommer beaktansvärda svamparter.

Figur 3   Frisk moskog

Naturtyp: 9190 Äldre ekskogar på sura, sandiga slättmarker

Areal: 0,59 ha

Beskrivning: På berget, där frisk moskog dominerar, växer det ekar, varav en del är gamla och grova. Figuren fortsätter mot väst, ner för bergsslutningen där hagmarken tar överhand. Trädbeståndet består, förutom av ek, även av tall och rönn. Enen dominerar buskskiktet. I fältskiktet, som är stenigt, växer det arter typiska för frisk moskog, som blåbär och ängskovall. Mängden murken ved är knapp.

Representativitet: B Eken och tallen är de dominerande trädslagen. Hagmarksvegetation, med inslag av ängsarter i fältskiktet, förekommer i figurens västra del.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är naturligt, men mängden murken ved är knapp. Speciellt murken ekved finns det väldigt litet av.

Figur 4   Frisk lund

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,36 ha

Beskrivning: Mellan hagmarkerna förekommer det en liten dalgång, där markvegetationen domineras av lundarter, som sippor, humleblomster och majbräken. I botten av den lilla dalgången växer det kalvleka. Det förekommer även rikligt med små askplantor. Trädbeståndet domineras av klibbal, emedan buskskiktet är näs-

tan obefintligt. Fältskiktet är knappt eftersom kronskiktet är tätt och skuggande. Mängden murken ved är mycket knapp.

Representativitet: C Lunden är typisk men artsammansättningen är knapp och det förekommer nästan ingen murken ved alls.

Naturtillstånd: B Lundens struktur är ensidig eftersom buskskiktet är obefintligt och trädbeståndets åldersstruktur är ensidigt.

Figur 5   Åker med omkringliggande gräsbevuxen kant

Naturtyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 3,49 ha

Beskrivning: Åkermarken, som ligger i utredningsområdets nordvästra del, är i odling. Åkerkanten, vid den västra gränsen, består av lågväxande buskar och gräsarter, främst av bergrör. I åkerns södra del finns en liten gräsdominerad åkerholme. Den sydvästra gränsen gränsar mot ett litet lundområde. Vegetationen här domineras av klibbal och videbuskagen samt bergrör.

Figur 6   Skogsbete

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 7,22 ha

Beskrivning: Figuren är ett vidsträckt skogsbete, med inslag av mindre, karga bergsområden, små fuktiga sänkor och enstaka ängsytor, med glest växande träd. Blandträdbeståndet består av klubbalar, björk, tall, ask, ek, lönn och tall. Av dessa är ekarna ställvis mycket grova. Även enstaka granar förekommer. Buskskiktet, i hela figuren, domineras av hassel. Det förekommer även spetshagtorn (VU) och äppelträd. Ett av hagtornsträden kan vara trubbhagtorn (VU), med det kan också vara frågan om en hybrid.

I fältskiktet växer det vissa intressanta arter. I nordväst förekommer det några enstaka ramslökar (LL (1998:82), NT) under ett skuggande trädsikt. Här förekommer även oxtungssvamp. I den västliga delen, nära åkerkanten, finns det en liten glänta med intressanta kärlväxter, som jungfrulin (VU) och solvända (NT), tillsammans med sammetsdagkåpa, mandelblom, gullviva, spenört, såråka och nattviol. Backsmultron (VU) växer på ett litet bergsområde, som förekommer söder om åkermarken (figur 5). Förekomsten av orkidéarter är knapp. Enbart enstaka Adam och Eva (NT) växer i väst och ett bestånd med skogsnycklar (NT) i en fuktig sänka, tillsammans med jungfrulin och bäckveronika (NT). Sänkan ligger där betet sträcker sig genom utredningsområdet från väst till den östra sidan. Här är marken periodiskt blöt och många av askarna har dött.

I öst domineras betet av ett bergsområde med grova ädla lövträd, främst ek och ask. Bergsområdet är omringat av hasselbestånd. Fältskiktet är främst gräsdominerat och området är nästan park-

likt tack vare betet. Vid berget har man tidigare noterat rosa skärelev (CR) (*Schismatomma pericleum*) på stammen av en gammal ek, samt gulvit blekspik (VU) (*Sclerophora pallida*) på en askstamm. Trädstammarna undersöktes och prover togs, men man kunde inte finna lavarna. Det betyder dock inte att de inte förekommer, eftersom de ursprungliga fynden har varit små.

I nordost gränsar betet till en liten äng (figur 11). Vid gränsen av ängen växer det bl.a. solvända.

Murken ved förekommer, ställvis som grova grenar och stammar av ek och björk. Förekomsten är dock sporadisk.

Representativitet: A Trädbeståndet är gammalt och det förekommer ställvis murken ved av bl.a. grova ekar. Fältvegetationen är rik och det förekommer flera nämndvärda arter. Hagmarksstrukturen är varierande och består av flera olika element.

Naturtillstånd: A Hagen är ännu i bete, vilket den gynnas av.

Figur 7   Frisk lund

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,26 ha

Beskrivning: Figuren är en liten lundskog, där det växer tätt av ung granskog samt hasslar, grova aspar och tallar. I fältskiktet växer det örter typiska för lundmark. Förekomsten av murken ved är knapp och består främst enbart av tunna stammar.

Representativitet: C Skogsdungen är liten, kärlväxarterna består av vanliga arter och det förekommer nästan ingen murken ved alls.

Naturtillstånd: B Granarna växer igen lunden.

Figur 8   Frisk moskog

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 0,95 ha

Beskrivning: I figurens friska moskog växer det grova tallar, björkar, granar och aspar. Trädbeståndets struktur är mångsidigt. Ställvis växer granen tätt och skuggar fältskiktet. I buskskiktet förekommer det gran, rönn och en. Det förekommer ställvis rimligt med murken ved. Veden består främst av björk och barrträd.

Representativitet: C Relativt litet område.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är naturligt, mängden murken ved är rimlig.

Figur 9   **Frisk moskog**

- Naturatyp:** 9190 Äldre ekskogar på sura, sandiga slättmarker
- Areal:** 0,48 ha
- Beskrivning:** Figuren är ett moskogsdominerat bergsområde, där det växer främst ekar och tallar. Ekbeståndet är inte tätt, men träden är stora, gamla och grova. Under dem finns det ställvis även murken ekved. Fält- och buskskiktet består av vanliga arter för frisk moskog (se figur 3).
- Representativitet:** B Eken och tallen är de dominerande trädslagen. Ekarna är mycket grova och gamla.
- Naturtillstånd:** B Trädbeståndet är naturligt, men mängden murken ved är knapp. Speciellt murken ekved finns det väldigt litet av.

Figur 10   **Ädellövsskog**

- Naturatyp:** 9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövsskogar av fenoskandisk typ med rik epifytflora*
- Areal:** 6,35 ha
- Beskrivning:** Den omfattande ädellövskogsfigurens dominerande ädla lövträd är ask, men även ek, lönn och alm förekommer. Tillsammans med de ädla lövträden dominerar björk och asp i kronskiktet. Förekomsten av ädla lövträd är ställvis sporadisk, och det förekommer främst grupper av ask, ek och alm, emedan lönnen växer i hela området. Mängden murken ved är liten, men består av grova stammar av björk, ask och ek.
- Buskskiktet domineras nästan helt av tätväxande hasslar. Under hasseln är fältskiktet glest, p.g.a. buskarnas skuggande inverkan. Vätteros (VU), som trivs tillsammans med hasseln, förekommer i figurens nordöstra del. Det förekommer även spetshagtorn och äppelträd.
- Ekarna dominerar figurens norra del, vid gränsen till bergsområdet. Här förekommer det oxtungssvamp (NT) vid roten av två gamla ekar. Ett stycke söderut finns det två frodiga, myskmadrabestånd (NT) samt enstaka skogsnycklar. Längre söderut växer det unga skogsalmar. Fältskiktet är glest, men det förekommer bl.a. sippor, gullviva, särläka och humleblomster samt rikligt med unga plantor av ask. Här och där var enstaka stort träd har fallit och bildat en lucka, är fältvegetationen rikare.
- Man fann askskottsjuka askar i figurens nordöstra del.
- Spillkråka noterades i figuren. Den kan häcka på området.
- Representativitet:** C Förekomsten av ädla lövträd är gles och består främst av gamla individer.
- Naturtillstånd:** B Figurens trädbestånd har uppstått naturligt, men det finns få unga trädplantor och, fastän den murkna veden är grov, är mängden liten.

Figur 11   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Kalkgräsmarker

Areal: 0,38 ha

Beskrivning: Figurens lilla ängsyta har ett rikt bestånd främst av lågväxande ängsväxter, som trivs på kalkhaltiga jordar. Här förekommer bl.a. svalört, gullviva, kamäxing, blodnäva, svartkämpar, sammetsdaggekåpa, tandrot, småborre och brudbröd samt solvända. Ängen är helt omringad av hasslar. På ängens östra sida finns en slät berghäll i dagen.

Betesmarkens stängsel går igenom ängen. Den södra delen var i bete under försommaren, emedan hela området öppnades för bete under sensommaren.

Representativitet: A Det förekommer flera typiska kärlväxtarter på ängen, som fortfarande är i bete. Det finns inte tecken av eutrofiering på ängen.

Naturtillstånd: A Det förekommer inte buskar på själva ängsytan.

Bild 7. Det förekommer gamla, hamlade askar speciellt i söder vid gränsen mellan hagmarken och lunden. Prästgårdsnäset, figur 12. (Foto: Lotta Lindholm 30.5.2015)

Figur 12   Ädellövskog

Naturtyp: 9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora*

Areal: 6,79 ha

Beskrivning: Ädellövskogen i söder är mycket lik den i norr, där hasslarna dominerar (figur 10). Trädbeståndet består av grova askar, men även av lönnar och björkar samt klibbalar. De grova askarna, som växer i figurens södra delar, nära stranden, har tidigare blivit hamlade. Mängden murken ved är liten, men består av grova stammar av björk, ask och ek.

Fältvegetationen är gles, p.g.a. den djupa skugga hasslarna orsakar, men det förekommer tandrot, sårlåka, gullviva, humleblomster, trollbär, vårärt, skogssallat och rikligt med unga plantor av ask. Även enstaka skogsnycklar växer under hasslarna samt litet ramslök (LL (1998:82), NT) nordost om ett litet, försumpat området (figur 16).

Här och där förekommer det små sänkor där marken är periodiskt blöt. Största delen av sänkornas fältskikt är nästan bart eller har en knapp vegetation.

Här och där var enstaka stort träd har fallit och bildat en lucka, är fältvegetationen rikare.

Representativitet: C Förekomsten av ädla lövträd är gles och består främst av gamla individer.

Naturtillstånd: B Figurens trädbestånd har uppstått naturligt, men det finns få unga trädplantor och, fastän den murkna veden är grov, är mängden liten.

Figur 13   Frisk lund

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,18 ha

Beskrivning: Den lilla figuren består av tätväxande hasslar vid foten av ett bergsområde. I öst gränsar figuren till åkermark. Fältskiktet är i djup skugga och enbart enstaka kärlväxter förekommer (se figur 10). Mängden murken ved är liten.

Representativitet: B Lunden är typisk för hassellundar, men artsammansättningen är knapp.

Naturtillstånd: B Figuren bär inte drag av mänsklig aktivitet, men p.g.a. av sin ringa yta är den ensidig. Det förekommer nästan ingen murken ved alls.

Figur 14   **Hagmark**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,70 ha

Beskrivning: Figurens norra del är ett litet skogsbetesområde, som domineras av asp, björk och tall. Fältvegetationen är typisk för moskog och lundartad moskog, med inslag av ängsarter, bl.a. enstaka Adam och Eva. Figuren övergår mot söder till hagmark där det växer enstaka, grova, askar och ekar varav en del kan ha blivit hamlade som unga. I fältskiktet förekommer det lundarter samt ängsarter som fyrkantig johannesört och kamänging. Buskskiktet är glest och består främst av hassel, en och rönn. Även spetsshargtorn förekommer. Det förekommer grov murken ved av ädla lövträd i figurens södra del.

Representativitet: A Hagmarken är varierande och det förekommer rikligt med lövträd, varav endel är mycket grova, men mängden murken ved är knapp. Det förekommer en grov murken lövträdsstam på den södra hagmarken.

Naturtillstånd: A Hagen är ännu i bete, vilket den gynnas av.

Figur 15   **Hagmark**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,23 ha

Beskrivning: Hagmarkens trädbestånd består av några grova, gamla ekar och ett par askar, som ser ut att ha blivit hamlade som unga. Fältskiktet är ställvis övergött av boskapen. Här förekommer bl.a. brännässla och älggräs. En av ekarnas grova grenar har fallit, förövrigt är det knappt om murken ved. Mindre hackspett noterades i figuren. Arten häckar troligtvis på området.

Representativitet: B Hagmarksöppningen är liten. Den domineras av grova ädla lövträd, men mängden murken ved är knapp.

Naturtillstånd: B Hagen är ännu i bete, vilket den gynnas av.

Figur 16   **Lundkärr**

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,16 ha

Beskrivning: Figuren är en högörtsdominerad, gammal hagmarksglänta, som har försumpats och håller på att bli ett lundkärr. Trädbeståndet består av ask, av vilka största delen har dött. I buskskiktet växer det främst bindvide.

Representativitet: C Kärrområdet bär inte signifikanta drag av varken lundkärr eller hagmark, utan är främst ett mellanting.

Naturtillstånd: C Blir så småningom ett lundkärr, om utvecklingen fortgår.

Figur 17   **Lågörtssrik frisk äng**

Naturtyp: 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*

Areal: 0,47 ha

Beskrivning: Figurens ängsområde har varit en del av odlingsmarken, som ligger utanför utredningsområdet. Kärlväxtarterna är främst högväxande örter som älggräs och humleblomster, men ängen var nerbetad på sensommaren, vilket främjar lågörtvegetationen. Det förekommer inte vedartade växter.

Representativitet: D Ängen är en gammal åker, som håller på att bli en frisk äng. Kärlväxtarterna domineras ännu av högörtsväxter.

Naturtillstånd: -

Figur 18   **Fuktig lund**

Naturtyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 0,53 ha

Beskrivning: Figuren består av klibbalar som växer på relativt fuktig lundmark, med vanlig vegetation, som älggräs, kalvleka och olika tågarter. Buskskiktet är glest och trädbeståndet är relativt ungt.

Representativitet: B Lunden är typisk en strandskog, men artsammansättningen är knapp.

Naturtillstånd: B Eftersom skogsbältet är smalt påverkas det av de öppna ängsmarkerna på vardera sidan. Växtligheten är vanlig. Det förekommer nästan ingen murken ved alls.

Figur 19   **Skogsbete**

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 2,12 ha

Beskrivning: Den vidsträckta, sydvästliga figuren domineras av högrörtrik vegetation, med bl.a. älggräs. Trädbeståndet består främst av klibbal, men även av ask och björk. En del av träden har varit hamlade. Murken ved förekommer, ställvis som grova grenar och stammar av ek. Förekomsten är dock sporadisk.

Strandzonens havtornsbuskagen är inberäknade i figuren. Havtorn förekommer främst vid den västra stranden, där det även växer vildapel (VU), äppelträd och spetsagtorn.

Representativitet: B Hagmarken är lövträdsdominerat och har en god struktur, speciellt i den sydligaste delen. Den västra delen domineras av högrörter, som älggräs.

Naturtillstånd: A Hagen är ännu i bete, vilket den gynnas av. Det är knappt om murken ved.

Figur 20   **Kalkfuktäng**

Naturatyp: 6410 Fuktängar med blåtåtel och starr

Areal: 0,09 ha

Beskrivning: På figurens lilla fuktäng växer det bl.a. darrgräs, småborre, plattstarr, brunört, gulmåra (VU), kamäxing, revfingerört och brudbröd. Denna vegetation är inte den mest typiska, men även älväxing (NT), som är typisk för dessa åländska naturtyper, förekommer.

För att undvika att högrterna att ta över och att buskzonens arter kryper in på ängen, får betet fortgå.

Representativitet: B Mängden lågväxande arter är god, fastän det finns knappt om indikatorarter.

Naturtillstånd: B Området betas.

Figur 21   **Lågväxt sötvattensstrandäng**

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 2,12 ha

Beskrivning: Strandängens vegetation hålls låg tack vare betet. Här växer bl.a. majranunkel, revsmörblomma, älggräs, agnsäv, veketåg, plattstarr, svalting, kalvleka, strandlysing, kräklöver, strandklo och bunkestarr. Även ängsbräsma (RT, NT) förekommer. I vikens botten förekommer det mannagräs och ytterom ängsytan växer det rikligt med vass.

9. Höckböleholmen FI1400027

Höckböleholmens utredningsområde ligger i Geta, vid dess östra gräns, invid Bolstaholmssundets östra strand. I sydost nuddar området vid Mönträsket.

Utredningsområdets norra del är hagmark, som är kuperad. Bergen och kullarna präglar utredningsområdets terräng. Stranden är ställvis bergig och ställvis hög- eller lågväxt strandäng. Det går en, till största delen, uppgrävd bäckfåra igenom området. Omgivningen är försumpad på ett par ställen, innan vattnet rinner ut i havet. Längst i sydost reser sig ett högt, kargt berg ovanom trädkronorna. Bergsområdet är ställvis trädbevuxet. Största delen av de sluttningar, som vetter mot utredningsområdet, är mycket branta. I de trädbevuxna figurerna förekommer det rikligt med ask (RT) samt ställvis mycket rikligt med små askplantor.

I söder gränsar utredningsområdet till ett vidsträckt bergsområde. I öst ligger gränsen vid skogsbruksskog samt odlingsmark.

Under sommaren 2015 gick det fyra kvigor på bete på utredningsområdet. Kärrområdena är inte i bete, liksom inte heller det höga berget i söder och det smala skogspartiet ost om berget. Betestrycket kunde vara högre, så att strandängarna hölls låga.

Det noterades nordiska fladdermöss och mustasch- eller brandsfladdermöss på området. Främst jagade de i den öppna hagmarken, men även vid stränderna och nära det sydvästra kärret.

Även fiskande havsörnar (VU) noterades på våren flera gånger vid stränderna. Arten kan häcka någonstans i närheten.

Genom området går det utmärkta stigar, som under sommaren 2015 delvis var nerklippta.

Utredningsområdet är till sin storlek 24,0 hektar.

Utanför utredningsområdet noterades lunglav på flera av lövträdens stammar.

Figur 1 Hagmark

Naturtyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 7,04 ha

Beskrivning: Hela utredningsområdets norra del är hagmark på frisk lund- och frisk moskogsmark, med små kullar med kargt berg i dagen. I endel av figurens dalsänkor, förekommer våtare mark med bl.a. tågarter. I väst gränsar en bukt till hagmarken där trädbeståndet är dominerat av klibbal. Betet gränsar till havet i sydväst.

Trädbeståndet är glest och består av ekar, askar, lönnar, björkar, aspar och högvuxna tallar. Även enstaka, unga skogsalmar (LL (1998:82), VU) förekommer i norr. Mängden murken ved är knapp. I buskskiktet växer det enar och hasslar samt andra buskar som trivs i lundartad jord. Fältskiktet är rikt på bl.a. gullviva, sippor, lundkovall, skogsnäva, hässlebrodd och skogsvicker.

Det förekommer en hel del intressanta växter i hagmarken, som bl.a. spetshagtorn (VU), vildapel (VU) och oxel (LL (1998:82), VU). Lundsloken (LL (1998:82)*, EN) växer i hagmarkens södra del, liksom rikligt med Adam och Eva (NT) i väst samt nattviol,

grönvit nattviol och tvåblad i hela figuren. Ett rikt bestånd av kungsängslilja (LL (1998:82)*) blommade vid den västra stranden. Det förekommer även jungfrulin (VU), solvända (NT) och myskmadra (NT) i hagen.

Det förekommer rikligt med lunglav (NT) på de ädla lövträden i öst samt i de västra och södra delarna.

Det noterades även ett par av mindre hackspett och mindre flugsnappare (RT) i figuren. Arterna häckar troligtvis på utredningsområdet.

Lavarten brun nållav (VU) (*Chaenotheca phaeocephala*), har tidigare vuxit på stammen av en ek på hagmarkens sydvästra näs. Även hjälmbrosklav (EN) (*Ramalina baltica*) har förekommit i hagen på stammarna av några ekar och en lönn. Träden undersöktes och prover togs, men man lyckades inte hitta arterna. Det betyder dock inte att de inte förekommer, eftersom de ursprungliga fynden har varit små.

Figuren hör till betesområdet.

Representativitet: B Hagmarken är lövträdsdominerat och har en god struktur, speciellt i den sydvästliga delen, där ängsväxtligheten är rik och trädskiktet består av högväxande, gamla träd samt med enstaka lågväxande träd här och där. De små bergskullarna, dalsänkorna och ängsyterna bidrar med variation. Växtligheten är rik och består av många anmärkningsvärda arter. Förekomsten av murken ved är mycket knapp och sänker figurens värde.

Naturtillstånd: B Området betas.

Figur 2 Lågörtssrik frisk äng

Naturtyp: 6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: Figuren, som är en liten del av en större åkermark, som ligger utanför utredningsområdet, håller på att bli en lågörtssrik frisk äng. Växtligheten består på de torrare, norra delarna delvis av arter, som är typiska för naturtypen, som bl.a. blodnäva, prästkrage, liten blåklocka, sammetsdaggekåpa, äkta johannesört, rödklint, rölleka och bockrot. Där marken är fuktigare är växtligheten högre, ensidigare och domineras av bl.a. sibirisk björnfloka, hundkåx, älggräs, tuvtätel och hundäxing.

I juli flög det slättergräsfjärilar (VU) på ängen.

Ängen hör till betesområdet och gynnas av bete.

Representativitet: C Ängen är en gammal åker, som håller på att bli en frisk äng. Kärleväxarterna domineras av högörtsväxter, men även lågörtvegetation förekommer i norr.

Naturtillstånd: B Det förekommer inte vedartade växter. Betet främjar lågörtvegetationen.

Figur 3   **Gammal åker med liten åkerholme**

Naturatyp: Området uppfyller inte Natura-typernas kriterier.

Areal: 0,45 ha

Beskrivning: Figurens högrötsäng har varit en del av åkern, som ligger bredvid utredningsområdet. Växtligheten på ängen är ensidig och inte speciellt representativ.

Åkerholmen består av en kulle med berg i dagen, runt vilken det växer främst ungskog av asp. En del av åkerholmen ligger utanför utredningsområdet.

Figur 4   **Hagmark**

Naturatyp: 9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Areal: 0,50 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet hagmarksområde, med ett glest blandträdsbestånd av lönn, ek, ask, björk, tall och klipbal. I det glesa buskskiktet förekommer det hassel. I fältskiktet växer det arter, som är typiska för frisk lund och lundartad moskog. Det finns knappt om murken ved.

Bäckfåran, som löper igenom figuren, är i naturliga tillstånd.

Representativitet: B Hagmarken är lövträdsdominerat. Fältskiktet består av vanliga arter. Det är knappt om murken ved.

Naturtillstånd: B Området betas.

Figur 5   **Frisk moskog**

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 0,46 ha

Beskrivning: Nedanom bergsslutningen finns en smal figur med frisk moskog, där det växer främst gran, men också björk, tall och asp. Fältsvegetationen är typisk för frisk moskog. I den södra ändan finns en liten dunge av unga aspar. Mängden murken ved är knapp.

Representativitet: D Ganska ung skog med knappt om murken ved.

Naturtillstånd: -

Figur 6   **Klippor av sura bergarter**

Naturatyp: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergsslutningar

Areal: 2,39 ha

Beskrivning: Figuren är ett vidsträckt bergsområde, där en, björk och tall växer i skrevorna samt bl.a. ljung, fårsvingel och kråkris. Föröv-

rigt är vegetationen knapp. Enstaka torrfuror förekommer. I en bergskreva fann man en liten tuva stagg (NT).

Mellan de öppna berghällarna förekommer det mindre skogsdungar (figur 7). Berget fortsätter söderut utanför utredningsområdet.

Representativitet: B Berget är rätt kargt och växtligheten knapp. Artsammansättningen är snäv.

Naturtillstånd: A Berget och dess växtlighet är i naturligt tillstånd.

Figur 7 Frisk moskog

Naturatyp: 9010 Västlig taiga*

Areal: 4,1 ha

Beskrivning: På det höga berget, växer det små skogsdungar där gran, björk och tall dominerar. Men det förekommer också asp och unga ekar. Fältvegetationen domineras av ris, som är typiska för frisk moskog. Ställvis förekommer det även små våta sänkor, med vitmossa. Berget vetter brant ner mot norr och öst.

Avföring av orre (NT) noterades. Arten kan häcka på området.

Representativitet: C Arealen är ganska stor. Knappt om murken ved.

Naturtillstånd: B Naturskogens egenskaper förstärks med tiden.

Figur 8 Frisk lund

Naturatyp: 9050 Örtrika näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Areal: 1,38 ha

Beskrivning: På figuren förekommer det, under den branta bergsslutningen, delar som är nästan helt dominerade av stora, grova granar. Förövrigt består trädbeståndet av blandträskog, där det växer, förutom gran, även björk, ask, lönn, ek och asp. Mängden murken ved är ställvis riklig och består av både barrträds- och lövträdslegor. Skogen är mycket fuktig och har ett gott mikroklimat under det branta berget.

Markytan är på många ställen nästan bar p.g.a. den djupa skuggan. Här och där växer det sippor, trollbär, ekorrhör och rikligt med små askplantor. I buskskiktet förekommer det bl.a. måbär och hägg. Buskbeståndet är glest i de skuggiga delarna och blir tätare och snärigare där ljuset kan sippra ner.

Det förekommer lunglav i figurens västra del.

Bäckfåran, som löper igenom figurens östra del, är i naturliga tillstånd.

En del av figurens västra och östra del är inte i bete. Fastän betesdjuren har möjlighet att röra sig över en träbro, som går över bäcken, fanns det inte tecken på att fältvegetationen betas.

Representativitet: A Lunden har ett mångsidigt kronskikt. Fastän artsammansättningen är typisk är den god.

Naturtillstånd: A Skogen är i naturligt tillstånd. Förekomsten av murken ved är rik.

Figur 9 Ädellövskog

Naturatyp: 9180 Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner*

Areal: 0,66 ha

Beskrivning: Figurens friska lundmark ligger under en brant bergstup, där mikroklimatet är fuktigt och skuggigt. Marken sluttar kraftigt mot nordväst och våtmarken (figur 12) och den uppgrävda bäcken som går igenom utredningsområdet.

Trädbeståndet består av blandträd av ädla lövträd, som lönn och ask, men det förekommer också asp och gran. I buskskiktet växer de bl.a. tätt av mabär och hassel. I fältskiktet förekommer det trollbär, trolldruva, träjon och tandrot samt ett stort bestånd av myskmadra och glest av lundslok. Marken är stenig. Förekomsten av murken ved är god.

Här växer även bl.a. aspfjädermossa vid bergsväggen och lunglav på några trädstammar. Båda gynnas av det fuktiga mikroklimatet. Man fann även linssnäcka (NT) på en av lönnarnas stammar.

Fastän betesdjuren har möjlighet att röra sig över en träbro, som går över bäcken, fanns det inte tecken av bete i fältvegetationen.

Representativitet: A Det förekommer rikligt med ädla lövträd och buskarter, som trivs i lundar. Kärleväxtarterna är typiska för naturtypen. Det förekommer dessutom några beaktansvärda arter.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet har fått utvecklas naturligt och det förekommer murken ved.

Figur 10 Skogskärr

Naturatyp: 91D0 Skogbevuxen myr*

Areal: 1,78 ha

Beskrivning: Skogskärret omger bäcken, som går igenom utredningsområdet från öst till väst. Marken är sankast runt bäckfåran. Fåran är i figurens östra del i naturligt tillstånd. I den västra delen av figuren har den blivit uppgrävd. Kärrrets lövträdsbestånd består främst av höga klibbalar samt av björk. Buskskiktet är på många ställen tätt av viden och av hägg. Det förekommer murken ved av lövträd.

Fältskiktet består av örter som bl.a. kärriol, stor vattenmåra, topplösa, strandlysing, älggräs, olika bräkenväxter, bunkestarr och slokestarr.

Kärrområdet består av olika skogskärrstyper, bl.a. ormbunskärr, där majbräken dominerar samt även av den ovanliga Thelypteris-typens skogskärr, som kännetecknas av ett mycket vått fältskikt, med kärrbräken som den dominerande arten. Endel av kärret är ört- och gräsrikt skogskärr.

Figuren är inte i bete.

Representativitet: A Området är enhetligt och kärrtyperna är i naturligt tillstånd. Det förekommer ovanliga kärrarter i figuren.

Naturtillstånd: A Trädbeståndet är naturligt och strukturen god. Fastän bäcken blivit uppgrävd i dess västra delar, inverkar det inte idag på kärrets vattenhushållning.

Figur 11 Ädellövskog

Naturtyp: 9020 Boreonemoralia, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora*

Areal: 2,53 ha

Beskrivning: Ädellövskogen domineras av ask, men består även av lönn och ek samt tallar och björkar. I buskskiktet växer det främst hassel, men även andra buskar som trivs i friska lundskogar. Mängden murken ved är knapp.

Fältvegetationen domineras av arter typiska för naturtypen, som sippor, gullviva, trolldruva och tandrot, men här förekommer även ovanligare arter. Dessa är myskmadra, som det förekommer rikliga bestånd av, samt lundslok, vars bestånd i väst dominerar fältet. Lundsloakens beståndstäthet kontrollerades genom att två provrutor grundades (se bilaga 4).

Söder om och nedan om ekskogen (figur 15) är marken stenig. Det förekommer ställvis rikligt med lunglav, speciellt öster och sydost om ekskogens bergsområde.

Bäcken, som går igenom figuren är uppgrävd och uträtad. Det finns en liten träbro längs med stigen, som leder över bäcken. Figuren hör till betesmarken.

Representativitet: B Förekomsten av ädla lövträd är god, fastän mängden trädplantor av olika åldrar kunde vara bättre.

Naturtillstånd: A Figurens naturtillstånd är god.

Figur 12 Alkärr

Naturtyp: 9080 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ*

Areal: 0,82 ha

Beskrivning: Ett sumpigt kärr, där höga klubbalar dominerar. Fältskiktet domineras av strandlysing, bunkestarr och älggräs samt av topplösa, stor vattenmåra och en riklig mängd av små askplantor.

Det förekommer murken ved.

Bäcken, som strömmar genom kärret, är uppgrävd.

Figuren är inte i bete.

Representativitet: A Figurens artsammansättning är typisk och rik.

Naturtillstånd: A Det förekommer gott om murken ved.

Figur 13 Busk-madkärr

Naturtyp: 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn

Areal: 0,82 ha

Beskrivning: Buskvegetationen är ställvis tät av vide och hägg. Kärret är våtast i sin mitt, där vattenytan är öppen och kantas av tätt porsbuskage, vide och tvinvuxna trädplantor. Det förekommer murken ved i kärret, främst som stammar som ligger i vattnet.

Utloppet till Markusfjärden är ett smalt passage mellan två berg

Representativitet: A Figurens artsammansättning är typisk och rik.

Naturtillstånd: A Vattenhushållningen är ostörd.

Figur 14 Ädellövsskog

Naturtyp: 9180 Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner*

Areal: 0,10 ha

Beskrivning: Figuren är ett smalt område under ett relativt lågt, men brant, bergstup. Trädbeståndet domineras av ek, ask och lönn. Det växer hassel, hägg och mabär i buskskiktet och i fältskiktet förekommer det bl.a. träjon, sippor, vårärt samt myskmadra och lundslok.

Vid berget växer det filthättemossa och på några trädstammar förekommer det lunglav och skogshättemossa.

Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Figuren är liten till ytan och mängden ädla lövträd är knapp. Det förekommer några beaktansvärda växtarter.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är i naturligt tillstånd, men mängden trädindivider av olika åldrar är knapp och det finns väldigt lite murken ved.

Figur 15   **Frisk moskog**

Naturatyp: 9190 Äldre ekskogar på sura, sandiga slättmarker

Areal: 0,73 ha

Beskrivning: Den friska moskogsfiguren inkluderar ett öppet och kargt bergs-
område, där det växer tall. Runt berget växer det gamla ekar. Fö-
rekomsten av ek är glesast i figurens norra del, där granarna
växer täta. Fältvegetationen domineras av blåbärsris och andra
arter typiska för frisk moskog.

Figuren är en del av betet.

Representativitet: B Eken och tallen är de dominerande trädslagen. Ekarna kan
vara gamla, fastän de är ställvis tvinvuxna.

Naturtillstånd: B Trädbeståndet är naturligt, men mängden murken ved är
knapp. Speciellt murken ekved finns det väldigt litet av.

Figur 16   **Strandklippa**

Naturatyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,11 ha

Beskrivning: Figuren är ett litet bergsområde i utredningsområdets sydvästra
ända. Växtligheten är knapp och består av gräslök, kärleksört, vit
fetknopp, bergmynta, axveronika, litet blodnäva och getrams.

Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Berget är litet.

Naturtillstånd: A Inget slitage.

Figur 17   **Lågväxt havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,09 ha

Beskrivning: Strandängens vegetation består bl.a. av mårör, brunved, agnsäv,
krypven och olika skräppor. Invid trädgränsen är vegetationen
älggräsdominerad och vid vattenbandet tar vassen överhand.
Lågörterna är få. Strandängarnas typiska zonindelning är svagt
skönjbar. Klibbalarna, som växer invid ängen, skuggar delvis
ängsytan.

I månadsskiftet maj-juni noterade man två hanar av ljus lyr-
flickslända (*Coenagrion puella*) och flera individer av griptångs-
flickslända (*Coenagrion armatum*) vid kanterna av högört-
sängen. Speciellt den förstnämnda verkar vara rätt sällsynt på
Åland.

Figuren är en del av betesmarken, men är svagt betat och skulle
gynnas av högre betestryck. Under sommaren 2015 var fåren på
bete på området under försommaren. Växtligheten kunde gyn-
nas av bete även under sensommaren.

Representativitet: C Ängen är relativt stor och ställvis lågväxt, tack vare betet.

Naturtillstånd: C Högrörterna och vassen hotar lågörtsvegetationen. Betestrycket kunde vara högre även under sensommaren.

Figur 18 Lågväxt havsstrandäng

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,15 ha

Beskrivning: Strandängen består av en smal zon, där det yttersta, västra näset består av låga, flata klippor. Gränsen, som vetter mot ängsytan bredvid (figur 19), består av enstaka mindre klibbalar. De olika, för naturtypen typiska, strandängszonerna förekommer inte i figuren. Ängsvegetationen har hållits låg tack vare betet. Växtligheten består av vanlig strandängsvegetation som bl.a. salttåg, vattenmåra, kustarun och groblad, men här växer även toppfrosört. Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Ängsytan är smal och består delvis av små klippor och några träd. Växtligheten är låg och ställvis god.

Naturtillstånd: B Ängsytan i sig är lågväxt och är i naturligt tillstånd, men eftersom figuren består även av små klippor och träd, sjunker värdet.

Figur 19 Kalkrik hållmarkstorräng

Naturatyp: 6280 Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker*

Areal: 0,12 ha

Beskrivning: Figurens hållmarkstorräng, på tunn jordskorpa, har en rik flora bestående av bl.a. vårbrodd, vit fetknopp, kärleksört, gulmåra (VU), knölränkel, färsvingel, gråfibbla, tjärblomster, harmynta, gullviva, axveronika och svartkämpar. Figuren är den största, enhetliga ängsytan på utredningsområdet.

Försommaraspekten var speciellt vacker då knölränkel och mandelblom blommade längs med kanterna av bergsytan. Även sommarens övriga aspekter är praktfulla, speciellt då blodnävan blommade.

Näset verkar favoriseras av betesdjuren.

Representativitet: A Det förekommer torrängsarter, samt även arter som prefererar kalkhaltig jord. Flera av dem är indikatorarter.

Naturtillstånd: A Ängen är i betesbruk, vilket den gynnas av.

Figur 20   **Kalktorräng**

Naturatyp: 6210 Viktiga orkidélokaler*

Areal: 0,04 ha

Beskrivning: Bredvid hällmarkstorrängen finns en liten ängsyta med gott on Adam och Eva. Här förekommer även rikligt med jungfrulin och solvända tillsammans med typiska arter för kalktorrängar, ss blodnäva, brudbröd, käringtand, gulmåra, backnejlika (NT), darrgräs, gullviva och svartkämpar. Figuren är en del av betet.

Representativitet: A Det förekommer flera typiska kärlväxtarter på ängen, som fortfarande är i bete. Det finns inte tecken av eutrofiering på ängen.

Naturtillstånd: A Det förekommer inte buskar på själva ängsytan.

Figur 21   **Lågväxt havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,13 ha

Beskrivning: Figurens ängsvegetation är relativt högväxande och består av bl.a. älggräs, vänderot, kärnsilja, stor vattenmåra, olika skräppor, strandlysing och kalvleka. Men det förekommer även lågväxande vegetation, som kustarun, groblad och salttåg, fastän knappt. Vid havsbandet dominerar vassen. De olika, för naturtypen typiska, strandängzonerna är dåligt skönjbara i figuren.

Figuren är en del av betet, men betestrycket räcker inte till för att hålla ängen låg.

Representativitet: C Högörtsvegetationen är för dominerande och vassen tar över.

Naturtillstånd: C Naturtillståndet är svagt och figuren skulle gynnas av ett högre betestryck.

Figur 22   **Lågväxt havsstrandäng**

Naturatyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Den lilla strandängen består av låg växtlighet som salttåg, rödsvingel, smörblomma, vattenmåra och kalvleka samt havssäv och blåsäv. Det växer även jungfrulin på strandängen. De olika, för naturtypen typiska, strandängzonerna är dåligt skönjbara i figuren. Vid havsbandet dominerar vassen. Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Ängen är väldigt liten till sin yta. Vassen dominerar strax bredvid ängsytan.

Naturtillstånd: B Växtligheten är låg och artsammansättningen relativt god. Vassen dominerar nära invid och risken finns för att den tar över. Figuren skulle gynnas av ett högre betestryck.

Figur 23   Lågväxt havsstrandäng

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,03 ha

Beskrivning: Figuren är en liten strandäng, där strandängszonerna är dåligt skönjbara. Vegetationen domineras av vanliga arter för naturtypen (se figur 22). Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Ängen är väldigt liten till sin yta. Vassen dominerar strax bredvid ängsytan.

Naturtillstånd: B Växtligheten är låg och artsammansättningen relativt god. Vassen dominerar nära invid och risken finns för att den tar över. Figuren skulle gynnas av ett högre betestryck.

Figur 24   Strandklippor

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,02 ha

Beskrivning: I skrevor i figurens strandklippor förekommer enstaka örtartade växter som blodnäva, humleblomster, äkta johannesört, ängssyra, lundkovall, kärleksört och vit fetknopp. Strax vid gränsen till klippan finns ett bestånd med solvända. Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Berget är litet och förekomsten av kärlväxtarter är knapp.

Naturtillstånd: A Inget slitage.

Figur 25   Strandklippor

Naturtyp: 1230 Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 0,01 ha (74m²)

Beskrivning: Figuren med strandklipporna är mycket liten. Enbart enstaka växtlighet förekommer i skrevorna, som blodnäva och kärleksört. Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Berget är litet och förekomsten av kärlväxtarter är mycket knapp.

Naturtillstånd: A Inget slitage.

Figur 26   Lågväxt havsstrandäng

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,11 ha

Beskrivning: Havsstrandsängen består främst av högväxande örtartad växtlighet, som bergrör, strandlysing och älggräs, men man kan också se olika strandängszoner i figuren. På denna strand växer det zonvis med plattstarr, havssäv och slutligen vass närmast havsbandet. Där vegetationen är som lägst förekommer det kärrsälting, salttåg och agnsäv samt förgätmigej, kalvleka, tiggarranunkel och ängsbräsma (RT, NT). Figuren är en del av betet.

Representativitet: C Högörtsvegetationen är för dominerande och vassen tar över.

Naturtillstånd: B Ängen skulle gynnas av ett högre betetryck.

Figur 27   Kalkfuktäng

Naturtyp: 6410 Fuktängar med blåtätel och starr

Areal: 0,06 ha

Beskrivning: På fuktängen växer det för naturtypen typiska arter, som älväxing (NT), blåtätel, rosettjungfrulin (VU), darrgräs, blodrot och hirsstarr samt kärrsälting, kärrsilja, åkermynta, vattenmåra, rödsvingel och salttåg. Älggräset har blivit nerbetat, men de unga klubbalsbuskagen, som växer i ängen, är en hotfaktor. Vid havsbandet dominerar vassen. Figuren är en del av betet.

Representativitet: B Ängens artsammansättning är god och det förekommer både indikatorarter och beaktansvärda arter. Klubbalsly och vassen utgör dock ett hot.

Naturtillstånd: B Naturtillståndet är relativt gott, men ängen skulle gynnas av ett högre betetryck.

Figur 28   Havsstrandäng

Naturtyp: 1630 Havsstrandängar av Östersjötyp*

Areal: 0,13 ha

Beskrivning: Figuren är utredningsområdets mest representativa havsstrandsäng, där det växer bl.a. kärr- och havssälting, blåtätel, salttåg, groblad, hirsstarr, vattenmåra och ängsbräsma. Vid havsbandet dominerar vassen. De olika, för naturtypen typiska, strandängzonerna är skönjbara. Figuren är en del av betet.

Representativitet: B Figuren har en relativt god artsammansättning och dess värde ökas av den närliggande kalkfuktängen (figur 27). Växtligheten består dock delvis av högre vegetation och det finns en risk att vassen tar över.

Naturtillstånd: B Figuren är i naturligt tillstånd, men skulle gynnas av ett högre betetryck, då växtligheten skulle hållas låg och vassens tillväxt begränsad.

III Hotade och fridlysta arter

10. Allmänt

Under utredningen kunde man notera flera beaktansvärda arter på utredningsområdena, varav flera noterats tidigare emedan andra inte rapporterats tidigare.

Beaktansvärda arter är rödlistade arter (Rassi, P. et al.2010), arter som är fridlysta eller särskilt skyddsvärda enligt Ålands landskapslag om naturvård (1998:82, 15 §) och arter som är skyddade enligt EU Rådets fågeldirektiv (2009/147/EG) samt art- och habitatdirektiv (92/43/EEG).

Största delen av utredningsområdena besöktes 5-7 gånger börjande från tidig vår till höst av en, två eller tre personer per gång, för att få en så täckande överblick som möjlig över artsammansättningen. Öarna på Nätö-Jungfruskär besöktes dock i huvudsak en eller två gånger, då av två eller tre personer samtidigt. I dessa fall koncentrerade man sig på att studera naturtyperna och växtligheten, men samtidigt gjorde man även andra noteringar. Man kunde dock inte få till stånd en täckande överblick över de övriga arterna på dessa öar.

11. Fåglar

Den häckande fågelstammen inventerades grundligt i de delar av utredningsområdena, som är på fasta Åland. Dessa utredningsområden besöktes en gång i början av april (9.-10.4) och en gång i början av juni (7.-9.6.). Ugglorna inventerades under kvällstid i början av april (10.4). Fågelarter noterades även under de besök, som var inriktade på växtlighets- och naturtypsinventering.

Av öarna inventerades Senskär och Idholmen grundligt. Besöken gjordes 30.5 och 16.7. Jungfruskär och Inre Korsö, som besöktes 31.5 och 15.7, inventerades relativt väl. Slätskär, Getskär och Östra Börtskär besöks bara en gång 14.7. Då var häckningsperioden, då fåglarna sjunger eller på annat sätt märker revir, över. Därför är antal noteringar från dessa öar knapp. Eftersom havsörnen häckar på Yttre Korsö, inventerades öns växtlighet och naturtyper en gång snabbt och effektivt på sensommaren. På den ön gjordes därför ingen fågelinventering.

Inventeringarna gjordes till fots genom att lyssna samt genom att notera synliga arter under morgonnattens lopp samt under förmiddagen, så länge fåglarna sjöng aktivt. Man finkammade de små öarna (Senskär och Idholm) för att hitta alla vattenfåglar, speciellt ejdrarnas bon.

Totalt noterades 103 häckande arter eller arter som regelbundet söker sin föda eller vilar på utredningsområdena. Av dessa är 20 hotade arter, sju sårbara (VU), 12 nära hotade (NT) och en regionalt hotad (RT) art. Arter, som är nämnda i Europeiska Unionens fågeldirektiv bilaga I, noterades totalt 10 stycken. Arter, som är fridlysta på Åland, var totalt sex stycken. Många av arterna hör till flera av ovan nämnda kategorier.

Utredningsområdena var biotopsmässigt mycket olika och därför är också artvariationen stor. Till karterarnas glädje förekom det rikligt med gärdsmyg, som trivs i vuxna granskogar. Arten förekom på upp till sju utredningsområden. Stenknäcken, hör till de mer ovanliga arter, som häckar i södra Finland. Den trivs speciellt bra i parkartade ädellövskogar. Arten noterades på Nätö öst och väst samt på Espholmen.

Anmärkningsvärda noteringar var:

- Nötväckan var förvånansvärt vanlig på utredningsområdena. Arten är ännu inte hotklassificerad i Finland, eftersom den stadigvarande fågelstammen är mycket liten och ombytlig. Man har noterat två underarter av nötväcka hos oss, den sibiriska *asiatica* och *europaea*, som finns i sydvästra Fennoskandien och i de Baltiska länderna. Båda underarterna strövar nu och då till Finland. Häckningarna, hos oss, beror ofta på att arten har strövat rikligt föregående höst. Den underart, som noterades under utredningarna, var den fennoskandiska.

Under den föregående atlaskarteringen (Suomen lintuatlas 2006-2010), noterades man att arten häckar med säkerhet bara på fem atlasrutor (10 x 10 km²). På Åland noterades man då bara en eventuell häckning.

Under sommaren 2015 noterades man att arten häckar på Nätö öst, Herrröskatan, Espholmen samt på Prästgårdsnäset, där man noterades upp till fyra häckande par. Noteringarna var sjungande hanar eller par, som befann sig i lämplig häckningsmiljö. På de flesta ställena noterades man ar-

ten på samma ställe minst två gånger. På Herröskatan noterade man även en kull.

- Mindre flugsnappare (LL(1998:82), D-I, RT) förekom på Herröskatan och Höckböleholmen. Artens häckningsbiotop är gamla blandskogar, där det ofta förekommer också flera andra värdefulla arter.
- Det förekom rikligt med svarhakedopping (LL(1998:82), D-I, VU) i Nätös omgivning. På Västerberget och Nätö öst noterade man ett häckande par. Vid Nätö väst noterade man fyra fåglar, som hade gruppspel. Därtill förekom det en ensam, adult fågel på både Slätskär och Idholm. Artens häckningspopulation är med största sannolikhet större, men häckningarna ligger utanför utredningsområdena.
- Havsörnen (LL(1998:82), D-I, VU) är den vanligaste noterade rovfågeln på områdena. Man känner till häckningen på Yttre Korsö, där två flygkunniga ungar gjorde flygningsövningar, då växlighetsutredningen gjordes. Därtill antyder noteringarna på Höckböleholmen att ett par kunde häcka i närheten. Man hörde även en sjungande havsörn söder om Moren, vilket kan tyda på häckning i närheten. Förutom att man gjorde noteringar, som kan tyda på häckningar, träffade man på jagande havsörnar vid den skyddade viken vid Inre Korsön, på Prästgårdsnäsets strandängar och längs med Höckböleholmens stränder. I Nätös omgivning noterade man med säkerhet minst fem olika individer, varav två var adulta och tre ungfåglar.

Övriga beaktansvärda noteringar var trastsångare (VU) på Prästgårdsnäset, mindre hackspett (RT) och spillkråka (D-I), som noterades på fyra olika utredningsområden, trädlärka (LL(1998:82), D-I), som häckade på bergsområdet strax väster om Moren, samt en nattskär (LL(1998:82), D-I), som jagade på Espholmens strandängar. Av arter, som är klassificerade som nära hotade, noterade man allmänt drillsnäppa, som häckar på upp till elva av utredningsområdena. Därtill fann man törnskata och större strandpipare på fem utredningsområden.

Förutom fiskmäsen, var mäs fåglarna relativt fåtaliga. Man kunde inte notera andra häckande arter än fiskmäsen på något av utredningsområdena. Även fisktärna (D-I) och silvertärna (D-I) var väldigt fåtaliga. Å andra sidan så var inte något egentligt häckningsskär en del av utredningsområdena.

Av vattenfågeln var ejder (NT), storskrake (NT) och småskrake (NT) relativt talrika. På Senskär fann man 13 ejderbon, som hade använts våren 2015. I en stor del av dem fanns det ännu en ruvande hona i slutet av maj. Därtill fann man sex gamla bon. I övrigt noterade man rätt få vattenfåglar och på sensommaren inga ungar alls. Det kan bero på det mycket kyliga försommars vädret.

För närmare information se bifogad tabell (bilaga 3, tabell 1).

12. Däggdjur

Under naturtypsinventeringarna kunde man notera vanliga däggdjur som rådjur, hare, älg och mård. Det förekommer speciellt rikligt med rådjur.

12.1. Fladdermöss

Fladdermössen inventerades 13–19.7. under nattetid, genom att vandra igenom utredningsområdena, som ligger på fasta Åland. Rutten följde stigar, sandvägar, ängarnas kanter och andra öppningar, som är kantade av träd. För att fastställa arterna användes detektor modell CIEL CDB 301. Då man hörde fladdermössen, stannade man upp för att kontrollera ifall det var frågan om en som jagade på sitt revir eller bara flög igenom området. De noterade individerna och flygrutterna märktes ut på kartan och noterades med GPS-punkter. Denna inventeringsmetod gav en relativt god bild över de fladdermössarter, som förekom.

Det var uppehållsvädret under inventeringsnätterna. Molnigheten varierade från helklart till halvmulet. Vinden var som mest svag. Temperaturen varierade mellan 13 och 16 grader. Det förekom inte dimma under inventeringsnätterna.

Man hade möjlighet att inventera Prästgårdsnäset först under morgonnatten, då fladdermössen möjligtvis redan hade uppsökt sina dagviloplatser. Man notera nämligen inga individer alls. På utredningsområdet förekommer det dock rikligt med passliga livsmiljöer för fladdermöss. Det är mycket möjligt att iallafall nordisk fladdermus förekommer på området.

Det gjordes ingen inventering på Moren, eftersom man kunde konstatera under växtlighetsinventeringarna, att kärret inte är en typisk eller lämplig livsmiljö för fladdermöss. De övriga utredningsområdena inventerades en gång.

Totalt noterades 2-3 antal arter, varav alla är beaktansvärda. De noterade arterna är nordisk fladdermus (D-IV) och mustaschfladdermus/brandsfladdermus (D-IV). Det senare artparet kunde man inte fastställa på arten, eftersom det inte är möjligt att särskilja mustaschfladdermus från brandsfladdermus med hjälp av enbart ultraljudsdetektor. Båda arterna hör till de allmännaste av våra fladdermusarter.

Förövrigt kunde man konstatera att det inte förekommer nämnvärt rikligt med fladdermöss på utredningsområdena. Det förekom rikligast med nordisk fladdermus på Herröskatan och Höckböleholmen, vilket beror på både de goda jaktmarkerna och på en riklig förekomst av dagviloplatser. På Herröskatan finns det många gamla stenkonstruktioner och på Höckböleholmen en god mängd murken ved, som har naturliga håligheter eller i vilka fåglarna hackat bohål. Dessa fungerar som fladdermössens förökningsställen samt som deras viloplatser. Förövrigt var fladdermusförekomsten knapp.

Förutom mustasch- & brandsfladdermus, förekom det inte andra representanter av *Myotis*-familjens arter. Vattenfladdermusen (*Myotis daubentonii*), som är på många ställen en vanlig art längs med Finlands södra kustband, noterades man inte alls. Det beror troligtvis på att på Åland förekommer det väldigt få vindskyddade vattendrag, som lämpar sig för jakt.

13. Grod- och kräldjur

Grod- och kräldjur studerade man sporadiskt samtidigt som fågel-, kärlväxt- och naturtypsinventeringarna gjordes. Av dessa kunde man notera vanliga arter som huggorm samt fridlysta arter som groda (*Rana temporaria*), åkergroda (D-IV) (Moren), mindre vattenödla samt skogsödla.

Man gjorde fyra inventeringsbesök till gölen i den östra delen av Espholmens utredningsområde, för att finna större vattenödla (LL(1998:82)*, D-II, D-IV, EN), som hör till de särskilt skyddsvärda arterna. Här har arten noterats tidigare. Inventeringen gjordes genom att, med hjälp av häv fiskade upp vuxna eller larver i gölens södra och norra del. Man kunde även studera lekande mindre vattenödlorna (LL(1998:82)) i slutet av maj genom att stillastående studera det grunda vattnet. I slutet av juli fann man larver av båda salamanderarterna genom att med hjälp av häv lyfta upp delar av gölbottens ytlager för vidare studier. Av totalt ca tio salamanderlarver, som hittades genom den metoden, var två större vattenödlor (20 %) och resten mindre vattenödlor (80 %). På grund av den kalla försommaren var utvecklingen av larverna sen. Större vattenödlan leker för det mesta en aning senare än den mindre, varför det eventuellt fanns mer larver av större vattenödla i proverna, men de var ännu i ett tidigt utvecklingsstadium och svåra att notera i gytteblandningen.

Vattenödlornas största hot är att den grunda gölen växer igen. Vassbeståndet, norr om den öppna vattenytan, är kraftigt och i den växer det även unga klibbar på större och mindre tuvor. Därtill är salamandrarnas livsmiljö isolerad, då det inte finns kännedom om andra närliggande, passliga livsmiljöer, som lämpar sig för förökning. Eftersom havet gränsar mot utredningsområdet i söder och öst, finns det ingen möjlighet för salamandrarna att sprida sig åt andra håll än mot väst och norr. Norr om gölen finns det byggda tomter, med skogsmark norröver. Landsvägen bredvid kan utgöra ett hot mot individer, som försöker ta sig västerut. Huruvida den närliggande vägen, som kan hämta med sig föroreningar, inverkar på gölens ekosystem, är svårt att säga.

Möjliga förändringar i de fuktiga miljöerna i de övriga utredningsområdena, där groddjur och fuktberoende kräldjur fanns, är det största hotet. Åkergrodan i Moren hotas främst av eventuella närliggande uthuggningar, som för flera år kan ha en delvis uttorkande inverkan på de smala kärrområdena. Även de fuktiga rikkärnsdelarnas igenväxt kan hota arten.

Också på södra Getskär och på Slätholmen undersöktes lämpliga småvatten med häv för salamandrarnas skull. I Getskärs största tjärn fann man en larv av mindre vattenödlan. Det finns en gammal (1982) uppgift av större vattenödla på Slätskär. Nu fann man inte arten. Miljön, främst lundkärret i mitten av ön, är ännu lämplig för arten.

Hasselsnok (*Coronella austriaca*) (LL(1998:82)*, D-IV, VU) har tidigare noterats på Herröskatan, men under sommarens utredningar kunde man inte notera arten. I området fanns det dock gott om biotoper som lämpar sig för hasselsnoken som är svärnoterad art då den trivs bäst väl gömd i stenig miljö. Det förekommer på flera ställen större och mindre samlingar av grova eller mindre grova stenblock och stenar, vilka passar ypperligt för hasselsnoken.

Snoken (*Natrix natrix*) (LL(1998:82), NT) såg man på Inre Korsö och på Getskär.

14. Rygggradslösa djur

14.1. Blötdjur

Blötdjur inventerades samtidigt som växtligheten och naturtyperna studerades, genom att ta stickprov här och där. Främst undersöktes Nätö öst området.

Arterna studerades genom att man samlade in prov, vilka senare studerades under mikroskop. Inventeringarna gjordes i september.

Totalt noterades 19 arter, varav en beaktansvärd art är linssnäcka (NT). Den fann man på Nätö öst och på Höckböleholmen, i frodiga lundar. Arten är ganska vanlig på Åland på liknande ställen. Tabellen över arterna finns i bilaga 3, tabell 2.

På Nätö finns det gamla (1975) uppgifter också om löksnäcka (*Oxychilus alliarius*) (NT), men den fann man inte nu.

Av alla arter samlades in exemplar. De finns i Silvestris naturinventering Ab:s samling.

14.2. Fjärilar och sländor

Fjärilar och sländor inventerades samtidigt som man studerade växtligheten och naturtyperna. Främst koncentrerade man sig på apollofjärilen (*Parnassius apollo*) (LL(1998:82)*, D-IV, EN) och mnemosynefjärilen (*Parnassius mnemosyne*) (LL(1998:82)*, D-IV, VU) samt på bred kärrtrollslända (*Leucorrhinia caudalis*) (LL(1998:82), D-IV,) och pudrad kärrtrollslända (*Leucorrhinia albifrons*) (LL(1998:82), D-IV). Mnemosynefjäril har tidigare noterats på Höckböleholmen och på Herröskatan.

Sommaren 2015 var, p.g.a. ovanligt kyligt försommarväder, ett dåligt år för dagfjärilar och man kunde konstatera att det noterades överlag väldigt få arter ända fram till mitten av juli. Även därefter var artvariationen knapp. Man kunde inte notera apollofjäril eller mnemosynefjäril på något av utredningsområdena, men det förekommer ställvis allmänt sådan växtlighet, som arternas larver kräver (apollofjäril kräver kärleksört och andra fetbladiga växter; mnemosynefjäril kräver stor nunneört). Därför kunde man konstatera att, fastän inga noteringar av arterna gjordes, är det mycket sannolikt att de förekommer på utredningsområden.

Förövrigt kunde man inte notera synliga hot mot nämnda beaktansvärda arter.

Övriga arter studerades sporadiskt i samband med växtlighetsinventeringen. Slättergräsfjäril (VU), som är en anmärkningsvärd fjärilsart noterades på sex utredningsområden: Höckböleholmen, Nätö öst, Harskata, Västerbergen, Senskär och Idholm. Alla livsmiljöer är öppna, lågväxta, betade eller vårdas med slätter. På Nätö noterade man arten på nästan alla ställen där det fanns passlig biotop och mängden individer var stor. Den tätaste populationen fanns på Senskär, där man även under en duggregnig dag noterade 17 individer. Den verkliga populationen tros vara över hundra individer. På Idholm noterades arten bara på ett litet område högre upp på ön. På torrängen, som ligger väster om berget, noterades sju individer under en solig dag.

Man noterade inga beaktansvärda sländor. De ovanligaste noterade var två hanar av ljus lyrflickslända på Höckböleholmen. Arten noterades för första gången på Åland så sent som år 2012. Även därefter har noteringarna varit enstaka. På

samma strandäng noterades också griptångsflickslända, som även är en ovanligare art. Ingendera av arterna är hotklassificerade.

Under sommaren gjordes också ett par noteringar av den ovanliga sibiriska vinterflicksländan (D-IV) väster om Mariehamn. Nätö och Espholmens utredningsområden erbjuder ypperliga livsmiljöer för arten, varför det finns möjlighet att den kan noteras under kommande år på dessa områden.

Totalt noterades 23 dagfjärilsarter och 16 sländearter.

14.3. Övriga insekter och spindlar

Övriga insekter och spindlar inventerades i samband med växtlighets- och naturtypsinventeringen. Inventeringen gjordes sporadiskt, eftersom det inte fanns möjlighet att grunda fällor för de beaktansvärda arter som noterats tidigare på utredningsområdena. Därför lade man främst tyngd på att notera värdväxter eller biotoper, som respektive art kräver.

På Herröskatan noterades det förekomma rikligt med labyrintspindel (VU), som verkar trivas i skyddad miljö, där marken är täckt av grovt grus eller mindre stenar, mellan vilka spindeln kan spinna sina trattlika nät. Arten förekom allmänt speciellt på torrängarna och i de kringliggande områdena var marken delvis bar eller täckt av låg vegetation och stenig. De noterade förekomstställen fastställdes med hjälp av GPS.

I slutet av juli noterades prästbagge (*Rhagonycha fulva*) vid Espholmens parkeringsplats. Arten har inte bevarandestatus, men noteringen är den första på Åland. Arten är förövrigt även i Finland mycket ovanlig.

Se närmare information tabell 3 och 4 i bilaga 3.

15. Växter

15.1. Kärlväxter

Kärlväxterna inventerades grundligt och under flera inventeringsgångar. Områdena på fasta Åland besöktes flera gånger från början av april till slutet av september. Öarna besöktes en eller två gånger.

Inventeringarna gjordes till fots genom att studera växtligheten i utredningsområdenas alla biotoper. Beaktansvärda arters växtplatser fastställdes med hjälp av GPS och beståndsstorleken noterades genom att räkna antal individer eller genom att fastställa beståndens omfång.

Totalt noterades 551 arter, underarter eller hybrider, varav beaktansvärda arter var totalt 66, dessa enligt landskapslagen särskilt skyddsvärda 5, fridlysta 13 och hotklassificerade 64 arter.

Speciellt goda förekomster finns det av lundkarborre på Herröskatan. Arten växer allmänt på hela utredningsområdet förutom på strandklipporna och strandängarna samt på torrängarna. Främst förekommer det lundkarborre i de lundaktiga miljöerna. De beståndsområden, som är presenterade, är de som man noterat som mycket rikliga.

Morens kärrknipprotbestånd var mycket rikliga och arten förekommer på alla öppna kärr, samt ställvis även i de skogbevuxna kärrdelarna. Den var ställvis den dominerande kärlväxtarten. De grundades sex kvadratmeterstora provrutor i kärret för uppföljning av kärrknipprot (se bilaga 4, tabell 1).

Förekomsten av lundslok på Höckböleholmen är speciellt god. Kärlväxten bildar i utbredningsområdets norra hälft ställvis heltäckande, skirgröna mattor, där arten dominerar.

Sankt Pers nycklar växer ställvis rikligt på Nätö, på Idholm, på Senskär och på Herröskatan. Förekomsten av majviva, Adam och Eva och skogsnycklar (ex Moren minst 1000 ex) samt gulmåra, mandelblom, kattfot, ängsnejlika, myskmadra och dvärghäxört var ställvis god eller riklig.

Ask växer allmänt på nästa alla områden. Askens största hot verkar idag vara askskottsjukan, som man kunde notera på Esphom, Prästgårdsnäset och på Herröskatan. Speciellt de unga träden ser ut att vara utsatta. Trots det förekom det rikligt med fröplantor, varav endel kan vara motståndskraftiga individer.

Det största hotet mot orkidéarterna är igenväxning, speciellt på Moren, där de öppna rikkärren håller på att växa igen av videarter och klibbal. Även strandängarna på Höckböleholmen kräver kraftigare bete för att hållas låga.

Övriga noterade, intressanta arter är bl.a. luden johannesört, vars beståndsstorlek på Herröskatan är ca 750 kvadratmeter, där arten är en av de mest dominerande kärlväxterna.

Se närmare information i bilaga 3/ tabell 5 och i bilaga 5.

15.2. Mossor

Mossorna inventerades samtidigt som man inventerade växter, svampar och studerade naturtyperna. Främst koncentrerade man sig på biotoper, som har en speciellt rik mossflora, d.v.s. bergbranter, rikkärr, murkna stammar i gammelskog, stammar av ädla lövträd samt platser på ängar där det finns rörligt, kalkhaltigt vatten nära ytan.

Man fann 12 beaktansvärda mossarter, varav fem inte har rapporterats tidigare.

Grön sköldmossa är akut hotad och särskilt skyddsvärd (CR, LL(1998:82)*). Den trivs ännu på samma ställen på Västerbergen, där den har insamlats redan år 1902. Den är inte allmän där, men har goda möjligheter att också i fortsättningen växa på platsen, för det finns en bra kontinuitet av döda och döende träd där.

På Moren återfann man kalkkällmossa (EN). Den är ganska riklig på platsen, men hotas av tätt klubbalsly, som håller på att sprida sig på kärret.

Två starkt hotade (EN) arter var nya fynd:

- Filthättemossa täcker stora ytor på en brant i Höckböleholmen.
- Strandrosettmossa fanns i Nätö öst, på en kalkhaltig siläng. Den observerades nu första gången på Åland sedan år 1939.

Fem mossarter är sårbara (VU):

- Spärrsprötmossa: Ett nytt fynd gjordes på Inre Korsö. På Herröskatan kunde den inte hittas på platserna, fast det fanns ganska färsk (2012) uppgifter.
- Spetsblekmossa: Nya fyndplatser är Harskatan och Nätö öst. Arten förekommer sannolikt också på Västerbergen, fast nu hittades den inte, men det finns tillräckligt med lämplig miljö för arten där.
- Aspfjädermossa: En nyfunnen förekomst på Höckböleholmen.
- Skogshättemossa: En nyfunnen livskraftig förekomst på Höckholmen. Arten finns kvar på Idholm på ställen, där man har observerat den redan år 1937.
- Stenporella: Nyfunna starka förekomster på Prästgårdsnäset och på Harskatan. Arten växer kvar på ställen nära Nätö biologiska station.

Andra beaktansvärda arter var:

- Långfliksmossa (RT, NT) är allmän på Västerbergen, på Harskatan och på Inre Korsö. Den hittades också på Höckböleholmen, just utanför reservatgränsen, men kan mycket väl växa också inom området.
- Myruddmossa (RT, LC) är ganska riklig på Moren.
- Saltbryum (DD) konstaterades på Herröskatans stränder. Arten är mycket sällsynt och sedd på Åland senast under förra hälften av 1900-talet.

Arter som söktes utan resultat:

- Storspormossa (*Archidium alternifolium*) (EN) hittades inte men förekommer troligtvis ännu på Nätö, men har kanske försvunnit från Herröskatan p.g.a. erosionen orsakad av färjornas vågor.
- Östersjöbryum (*Bryum marratii*) (EN) och skärgårdsbryum (*Bryum warneum*) (EN) på Herröskatan kan ha försvunnit p.g.a. erosionen orsakad av färjornas vågor.

- Grov gulmossa (*Pseudocalliergon lycopodioides*) (VU). Förekomsterna på Nätö hade lidit av nötkreaturens trampning. Kan ännu vara kvar. Förekomsten på Herröskatan möjligen försvunnen.
- Pösmossa (*Pseudoscleropodium purum*) (NT) på Harskatans södra hagmark. Den kan ännu förekomma där, men är i så fall knapp.
- Vedlobmossa (*Tritomaria exsectiformis*) (NT) och liten hornflikmossa (*Lophozia ascendens*) (VU) finns sannolikt kvar på Västerbergen.

På Moren har rapporterats flera hotade arter, som inte observerades vid inventeringarna 2015: kärrspärrmossa (*Campyliadelphus elodes*) (VU), klotuffmossa (*Palustriella falcata*) (NT) och sumpkryp-mossa (*Amblystegium radicale*) (NT). De kan mycket väl ännu finnas på Moren, men hittades inte nu, för alla rikskärrsytorna undersöktes inte grundligt.

16. Svampar och lavar

Nedbrytarsvampar, d.v.s. saprofyter på ved, studerades främst på Nätös områden samt i Prästgårdsnäsets norra delar. Inventeringen gjordes samtidigt som man studerade växter, mossor och naturtyper, genom att samla in prover för vidarestudier under mikroskop. Inventeringen gjordes till största delen i september.

Man fann sju rödlistade svamparter, varav en hänsynskrävande art (NT) som inte har rapporterats tidigare på Åland.

Rostticka (VU) fann man på Prästgårdsnäset i ädellövkogen i nordost (figur 2), på stammen av en ek. En andra observation gjordes på Nätö öst på en murken hasselstam (figur 142).

Vid Prästgårdsnäsets västra strand har man tidigare hittat rutsinn (VU) på en eklega. Man fann rutsinn hösten 2015 i ädellövkogen (figur 2), på en brusten, nerfallen ekstam.

Nära hotade (NT) arter som man observerade var oxtunga, fransporing, hasselticka och doftskinn.

Oxtunga fann man på tre olika ställen på Prästgårdsnäset, i ädellövkogen i nordost (figur 2), i hagmarkens nordvästra del (figur 6) och i den omfattande ädellövkogen (figur 10) i dess norra delar på två grova och gamla ekar, som växer strax söder om det norra berget.

Den sällsynta fransporingen hittades bland Västerbergens vindfällan på en granlega (figur 85).

Hasseltickan observerades på flera skilda hasslar i Nätö öst landområdes norra del (figur 142). Hasseltickan förekommer på hasselrunnornas torrakor.

Doftskinn på Harskatan är en ny art för Åland och för hela biogeografiska zonen 1a. Artens utbredning koncentreras norrut. Arten är en indikator för gammal naturskog.

Av tidigare rapporterade arter kunde man inte återfinna rostticka på Höckböleholmen. Orsaken till att rostticken inte kunde hittas kan bero på att stammen den växte på har förmultnat. Arten kan ännu förekomma på området.

På flera områden, t.ex. på de flesta lundfigurerna förekommer död ved bara knappt, som skulle passa för hotade svampar. I framtiden skulle det vara särskilt viktigt att värna om kontinuiteten av döende och döda träd. I praktiken betyder detta, att döende eller döda stammar inte skall sågas, röjas eller föras bort. Särskilt värdefulla är hela stammar av ek eller andra ädla lövträd. Utanför lövängarna borde man lämna hasslarnas torra grenar på plats. En bra idé kunde också vara, att man på olika sätt ökar mängden av död ved på vissa områden.

Lavarna studerades sporadiskt samtidigt som man inventerade växter och naturtyperna. På Höckböleholmen fann man ställvis rikligt med lunglav (LL(1998:82), NT) på lövträdsstammar där mikroklimatet är fuktigt.

IV Källor

- Haeggström, C-A. & E. 2010: Ålands Flora. Andra omarbetade och utökade upplagan. Ekenäs tryckeri, Ekenäs.
- Hämet-Ahti, L., Suominen J., Ulvinen T. & Uotila P. (red.) 1998: Retkeilykasvio, 4:e uppl. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki. 656 s.
- Karttunen, O. & Airaksinen, K. (red.) 1999: Natura 2000 handbok över de finska naturtyperna. Svensk översättning, version 25.5.1999. Finns till handa: http://www.ymparisto.fi/sv-fi/Natur/Naturtyper/Naturtyperna_i_habitatdirektivet (Nerladda 8.8.2012)
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1998: Linnustoseurannan havainnointiohjeet. 2:a uppl. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.
- Långsjön & Markusbolefjärden, <http://www.vatten.ax/vattentakter/langsjon-markusbolefjarden>, Ålands Vatten, hämtad 1.11.2015
- Mossberg, B. Stenberg, L. 2005: Suuri Pohjolan Kasvio. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. 928 s.
- SYKE & MH 2014: Natura 2000 -luontotyyppien inventointiohje. Versio 5.1. Suomen ympäristökeskus & Skogsstyrelsen. 1.4.2014. Finns till handa: http://www.ymparisto.fi/sv-fi/Natur/Naturtyper/Naturtyperna_i_habitatdirektivet (Nerladda 16.6.2015)
- Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas, Pätkinänakkeli (Sitta europaea). Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. Finns till handa: <http://atlas3.lintuatlas.fi/tulokset/laji/p%C3%A4tkin%C3%A4nakkeli>, ISBN 978-952-10-6918-5. (Nerladdad 31.10.2015)
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A., & Mannerkoski, I. (red.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (red.) 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Del 1 och 2. Suomen ympäristökeskus (SYKE), Suomen ympäristö 8/2008. Finns till handa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=282258&lan=fi&clan=fi>. (Nerladdad 24.11.2010)
- Salmia, A. 2013: Pohjolan uhanalaiset orkideat. Lounais-Hämeen Luonnosuojeluyhdistys ry., Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala.
- Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta. Suomen ympäristökeskus (SYKE). Finns till handa: <http://www.wp2.ymparisto.fi/scripts/oiva.asp>.